

PSUC: PER CATALUNYA, LA DEMOCRÀCIA I EL SOCIALISME

Introducció de Gregori López Raimundo

Gouache de la coberta: Antoni Tàpies

Nota editorial

L'AVENÇ, com a col·lecció política interessada en tots els esdeveniments i problemes que comporten un fort inseriment a la nostra vida pública, us proposa avui aquest llibre, dedicat a glossar la història d'una força política popular que en aquests moments celebra el quaranta aniversari de la seva existència: el Partit Socialista Unificat de Catalunya.

Calia fer-ho en moments com ara on pas a pas es va guanyant la democràcia, on cada dia més, les nostres forces polítiques ocupen espais de llibertat i atreuen el nostre poble a llurs mítings, trobades, conferències... Catalunya avui retroba la llibertat i la identitat.

Precisament per això, obrim les pàgines de la nostra col·lecció al PSUC perquè al llarg de la seva història s'ha distingit com a força inequívocament catalana i ha fet arribar les seves propostes i iniciatives, àdhuc en l'època fosca de la dictadura, no solament a les masses populars i a la classe obrera, sinó també a intel·lectuals, artistes, professionals, tècnics, treballadors, mestres, professors, en una paraula, a tots els qui componen i articulen el teixit social de Catalunya.

El llibre comença amb una introducció a càrrec de Gregori Lòpez Raimundo, on exposa els trets principals dels 40 anys de presència —legal i il·legal— a Catalunya.

A continuació es troba una breu però documentada història del PSU escrita pels joves historiadors de l'Equip d'Estudis Històrics. Com a apèndix d'aquest capítol hi figura material gràfic i documental.

Tanca el llibre una sèrie d'entrevistes fetes per Antoni Batista a personalitats catalanes i plantejada amb un ampli espectre per copsar el ressò que ha tingut entre les diferents classes i grups socials del nostre poble.

© Editorial Avance, S.A. - La Garrotxa, 3
Barcelona-13

Coberta de Joaquim Nolla i Josep M.ª Mir sobre un gouache
d'Antoni Tàpies

Fotografies d'Agnès Blot, Jordi Socias, Imma
Julián, Felix Manito i Institut Municipal d'Història

Entrevistes per Antoni Batista

Imprès a: Gráficas Universitat, S.A. - Arquitectes, 3 - Sant Adrià de Besòs

Dipòsit legal: B4-7396-063-7

ISBN 28773-76

Primera edició: juliol del 1976

L'AVENÇ

INTRODUCCIÓ

Gregori López Raimundo

La formació del PSUC

El Partit Socialista Unificat de Catalunya es constituí el 23 de juliol del 1936. L'acte de la seva constitució però, l'hem de considerar com un fet puntual en el curs d'un procés històric que té les seves arrels en els esdeveniments i en la vida del moviment obrer de Catalunya. La data del 23 de juliol no és tampoc el terme d'aquell procés històric de formació del que avui és el partit dels comunistes catalans. Els primers nuclis de comunistes catalans es van organitzar en els sindicats durant els anys vint. Sovint no eren sinó militants amb poca preparació, influïts pel gran impacte provocat pel triomf de la revolució russa i per un corrent emocional de simpatia i entusiasme envers el primer estat socialista. Aquests sindicalistes formaren els grups de l'OSR (Oposició Sindical Revolucionària). A partir d'aquests nuclis organitzats va néixer la Federació Catalano-Balear del Partido Comunista en España. De la seva unió amb el petit grup nascut el 1928, "Partit Comunista de Catalunya", en sortiren la Federació Comunista Ibèrica i el BOC (Bloc Obrer i Camperol).

En proclamar-se la República el 1931, els comunistes i els socialistes catalans eren tot just una minoria molt petita. El 1932 la Federació Catalana del Partido Comu-

nista es transformà en Partit Comunista de Catalunya. La celebració del seu primer Congrés el 1934 marca l'inici del procés unitari que al cap de dos anys conduirà a la formació del PSUC. L'experiència del 6 d'octubre del 34 en què els anarquistes van sabotejar la vaga general revolucionària contra el govern Gil Robles-Lerroux, l'embat del feixisme arreu d'Europa i les resolucions del setè Congrés de la Internacional Comunista a favor de la creació del Front Popular Antifeixista i del Front Únic del Proletariat, impulsaren els partits obrers de Catalunya a iniciar contactes de cara a la seva unificació. Mentre el Bloc Obrer i Camperol i Izquierda Comunista (trotsquista) volien crear un partit de projecció espanyola oposat al PC i al PSOE, els altres grups entenien la unitat d'un àmbit d'abast exclusivament català i com un estímul a la unitat general. Del BOC i de la Izquierda Comunista, nasqué el POUM, mentre que la Federació Catalana del PSOE, el Partit Català Proletari, el Partit Comunista de Catalunya i la Unió Socialista de Catalunya constituïen un Comitè d'Enllaç. A partir d'aquest Comitè i al seu entorn s'estimulà un ampli procés d'unitat a nivell sindical. Els sindicats de la Unió General de Sindicats Obrers, la Federació Obrera de Sindicats de la Indústria Gastronòmica i el Sindicat Autònom de Periodistes van ingressar a la UGT com després ho feren en ple els sindicats de Sabadell separats de la CNT i el CADCI (Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria).

Alhora s'esdevenia la fusió de les joventuts d'aquests quatre grups, als que s'afegiren alguns joves procedents d'Estat Català, originant les Joventuts Socialistes Unificades de Catalunya que es federaren a les Juventudes Socialistas Unificadas de España que tot just acabaven de néixer per la unió de les joventuts socialistes i comunistes.

L'acció coordinada dels quatre partits del Comitè

d'Enllaç fou una aportació decisiva per a la creació del Front Català d'Esquerres, sobre la base de l'acord amb l'Esquerra Republicana, amb Acció Catalana, amb la Izquierda Republicana i amb d'altres grups, fet que conduirà a la victòria electoral del febrer del 36. Aquells dies s'estava treballant des del Comitè d'Enllaç a fi d'arribar a la constitució d'un partit únic i es feien ja assemblees i actes preparatoris que havien de culminar en el Congrés d'Unificació previst per aquell agost. Pel juny, un comunicat signat per Comorera, Cussó, Vidiella i Valdés feia públic el projecte i l'acord de fusionar-se sota els principis de la Internacional Comunista. Els esforços fets per establir bones relacions amb la CNT fracassaren, si bé constituïren un gran èxit els que es feren amb la Unió de Rabassaires, molts dirigents de la qual ingressaren després al PSUC.

L'aixecament militar del 18 de juliol determinà que el 23 de juliol el Comitè d'Enllaç acordés donar per feta la unificació, nomenar un comitè executiu provisional i adherir el nou partit a la Internacional Comunista a través del PCE. S'acceptà la proposta del nom pel partit feta per Vidiella. Les propostes del Comitè foren ratificades pels quatre grups. El primer Comitè Executiu va quedar constituït d'aquesta manera: Joan Comorera, Pau Cirera i Miquel Serra Pàmies (Unió Socialista de Catalunya); Miquel Valdés, Felip Garcia (Matas) i Pere Ardiaca (Partit Comunista de Catalunya); Rafael Vidiella, Joaquim Almendros i Víctor Colomer (Federació Catalana del PSOE); Artur Cussó i Lluís Álvarez (Partit Català Proletari). Joan Comorera assumí les funcions de Secretari General del Comitè Executiu. En aquell moment els militants de les quatre formacions fusionades eren 6.000. En acabar la guerra el PSUC tenia 90.000 militants.

Des del seu naixement el PSUC es definí com un partit de classe –del obrers, camperols, estudiants, professio-

nals, intel·lectuals— on militen els comunistes catalans per bandejar el “règim dels capitalistes i terratinents, per la transformació socialista de la societat, pel comunisme” com diuen els seus estatuts. Però entre els seus objectius hi ha també “la fidelitat insubornable a la causa de la classe obrera i del poble català” i “les llibertats nacionals del poble català”, que sintetitzen el caràcter nacional i de classe del Partit.

El PSUC, partit de govern

Les difícils condicions de l'època en què nasqué el PSUC van fer del Partit una formació amb greus responsabilitats, fins i tot de Govern. La tasca més urgent el 1936 era aixafar l'aixecament, organitzar la resistència i l'administració del país d'acord amb les urgències del moment, defensar la República i la Generalitat de Catalunya. Des del 1936 al 1939 la política del PSUC es pot resumir en l'esforç prioritari per guanyar la guerra; per això des dels primers dies de l'aixecament s'obstinà a mobilitzar tots els seus quadres i militants per contribuir a la victòria. Fou notable l'esforç dels comunistes catalans en la Indústria, el Transport, la Sanitat, l'Administració, actuant sempre el Partit amb un sentit de responsabilitat propi d'un autèntic partit de govern. L'esforç per organitzar i posar en marxa l'Exèrcit Popular fou una tasca preferent.

La defensa de la pagesia pobra i mitjana, dels petits comerciants i industrials i de les capes mitges en general, protegint aquests sectors dels abusos o els intents que contra ells perpetraven els “incontrolats”, fou un altre aspecte de l'acció del Partit. Això formava part de l'esforç per recolzar i estendre la unitat antifeixista considerada sempre per nosaltres com la clau de la victòria.

El Partit designà alguns dels seus dirigents més prestigiosos per a les Conselleries de la Generalitat que li foren atribuïdes en els diversos governs de la Generalitat. En el govern col·laborà amb els altres partits del front popular, i amb la CNT, amb les autoritats de Catalunya i de la República i especialment amb el President Lluís Companys. Serra Pàmies, Vidiella, el mateix Comorera i d'altres formaren part d'aquests governs. De fet alguns homes de la Unió Socialista de Catalunya com el futur Secretari del PSUC Joan Comorera, ja havien tingut funcions de govern durant els anys anteriors al 1936. La Unió Socialista de Catalunya però, amb prou feines havia dut a terme anteriorment una política pròpia i els seus consellers actuaren quasi com un apèndix de l'Esquerra Republicana. Precisament el fet que Comorera fos en el govern que fou jutjat i condemnat pels fets d'octubre del 1934, li atorgà una gran popularitat que contribuí a què se'l designés Secretari General del PSUC.

Exili i resistència

Des dels primers moments de la derrota el PSUC va creure que organitzar la resistència contra els vencedors era el seu deure principal. Molts dels seus militants que havien passat a França amb l'exèrcit republicà, tornen al país i comencen una tasca d'organització clandestina. Cap a la fi del mateix any 1939 la policia inicià una gran operació que durà fins al febrer del 40 i en la qual caigueren més de cinquanta militants, entre ells els que ja l'agost del 39 havien constituït el primer Comitè de Barcelona del PSUC en la clandestinitat. El responsable, Alexandre Matos, morí a trets als locals de “Jefatura”. Otilio Alba i Tomàs Pons foren afusellats el 14 de maig de 1941.

Molts militants del PSUC van tenir una important

actuació en la guerra contra el feixisme i el nazisme. Hi havia comunistes catalans a la resistència francesa, a d'altres països europeus i fins i tot a la Unió Soviètica. Els germans Miret, Fusimanya, Lloret, Buixó i Panchamé, que van caure aquella època, són recordats com herois de la lluita nacional contra el feixisme a diferents països. A l'interior del país foren molts els companys afusellats per la seva activitat al cap de les organitzacions del Partit. Per altra banda i fins al 1947, el PSUC va dur a terme una resistència armada a través del maquis... Aquells anys foren assassinats o afusellats alguns responsables del Partit, com Roca, que aleshores formava part de la delegació del Comitè Central a Barcelona. El Gener del 1942 fou afusellat Jaume Girabau, que havia tornat d'Amèrica el 1941 per fer-se càrrec de la direcció del PSUC. Girabau havia estat un destacat dirigent de la Joventut de Sabadell primer, i després comissari de la 30 Divisió. Durant els últims quaranta anys hi hagué baixes importants: foren afusellats Segrià, Serrat, Puig Pidemunt, Valverde, Carrero, Numen Mestres... Puig Pidemunt era, quan va ser detingut, responsable de l'edició de "Treball", que ja anava sortint des del 1942 cada cop amb més regularitat. Ja en els anys 50 i prop de la frontera francesa, van caure en un combat amb la Guàrdia Civil, Solsona i Panyella. Amb ells es clou una llista de cents de noms i de companys que van donar la seva vida pel Partit defensant la classe obrera i el poble de Catalunya. La llista dels empresonats durant aquells anys i el tràgic balanç de milers d'anys de presó complerts pels militants del PSUC fou el preu que calqué pagar per haver entès immediatament que calia organitzar la resistència contra el feixisme.

Des del primer moment però, el partit no es limità ni a la lluita del maquis ni a la tasca de la seva reorganització del Partit. El PSUC fou present a totes les accions de

masses, a totes les protestes, a totes les vagues, des de la primera gran lluita del 1951. El PSUC va comprendre ben aviat que la lluita contra el feixisme seria llarga, que l'alliberament hauria de ser el resultat de la lluita del poble i que per tant l'organització dels moviments de masses era una qüestió primordial. Tot això constitueix a més a més el procés mateix de canvis dins del Partit i l'adaptació a les noves realitats històriques. En aquest procés hi hagué problemes. El PSUC, en fundar-se, havia fet seves les bases de la Internacional Comunista i dels Partits Comunistes però això no volia dir que fos ja un partit marxista-leninista. Li calia córrer encara un llarg camí. El fet del gran creixement del Partit entre 1936 i 1939 explica ja algunes incoherències, vacil·lacions, de part del Partit o dels seus dirigents més destacats, que es traduïren en intents escissionistes o d'apartar-lo de la seva postura marxista-leninista. Ja durant la guerra, homes com Vilacuenca o Sánchez Marín abandonaren el PSUC i s'acostaren al socialisme d'Indalecio Prieto. Serra Moret va deixar el PSUC en exilar-se a França. D'altres, com Del Barrio, Serra Pàmies, Aznar, foren expulsats a causa de les seves activitats fraccionals. El cas més greu però, es produí el 1949 i en fou protagonista Comorera, Secretari General. Convé tenir present que Comorera era un polític nacionalista que poc a poc adoptà posicions socialistes. En proclamar-se la República el 1931, Comorera vingué a Catalunya des de l'Argentina i es féu càrrec de la direcció de la USC (Unió Socialista de Catalunya), que era un petit grup d'intel·lectuals escindit del PSOE. Des d'aquest lloc jugà un paper important en el procés d'unificació que donà vida al PSUC. Comorera tingué també un paper molt positiu en l'enfortiment polític i el creixement del Partit durant la guerra civil. Entre el 1940 i el 1945 tingué també una activitat molt valuosa oposant-se als intents escissionistes de Serra Pàmies, Del

Barrio, etc. En altres moments però, Comorera fou el portaveu dins el Partit de corrents i posicions nacionalistes. I quan s'allunyà la perspectiva de solució democràtica immediata per a Espanya a conseqüència de la guerra freda que seguí la II Guerra Mundial, intentà canviar el caràcter del PSUC i convertir-lo en un promotor de grups i partits que sota diverses etiquetes polítiques romandrien controlats pel PSUC. En veure que la direcció del partit rebutjava aquestes propostes, Comorera decidí la destitució dels altres membres del Secretariat, s'apoderà del diari i dels fons del PSUC a França i declarà la guerra al PCE amb qui va tallar tota relació. El PSUC, unit al voltant de Moix, Vidiella, Ardiaca i altres membres del Secretariat, s'oposà a Comorera; ell es negà a discutir les seves posicions i fou separat del partit. Comorera passà a Catalunya per convèncer les organitzacions de l'interior i tampoc no fou seguit. Quan, al cap d'uns anys, fou detingut, no havia aconseguit encara que cap organització estés d'acord amb les seves postures. Fou condemnat a trenta anys i morí el 1958, a Burgos, on rebé l'ajuda solidària dels presos comunistes que el tractaren amb el respecte i la consideració degudes per la seva conducta antifranquista i pels seus mèrits en la fundació i consolidació del PSUC.

El PSUC i la reconstrucció del moviment de masses

La preocupació i la relació del PSUC amb els altres moviments de masses es veu molt clara si observem que els moments de grans lluites, el 1951, 1958, 1962, 1963, coincideixen amb les detencions de nuclis de comunistes per les seves activitats com a organitzadors o com a dirigents. Les detencions de Fàbregas, Núñez, Ardiaca, Guierrez Díaz, Cipriano García, en són una bona mostra.

El PSUC estiguer present a la primera manifestació antifranquista de Terrassa el 1956, en les lluites universitàries d'aquell mateix any quan s'inicia el procés de lluita i de recuperació democràtica de la universitat, en la ruptura amb el SEU (1965) i en la constitució del SDEUB el 1966. Fou una tasca fonamental la nostra participació i la nostra presència en el naixement i en la consolidació de Comissions Obreres com a moviment socio-polític de gran abast que lluita per un sindicat de classe, independent i democràtic.

El nostre partit ha recolzat la formació de l'Assemblea d'Intel·lectuals, durant les grans mobilitzacions contra el procés de Burgos, de les Comissions de Solidaritat, de les lluites dels professionals per la democratització dels seus col·legis. Ha tingut i té especial interès pels comunistes la lluita als barris, a les Associacions de Veïns, així com en les diverses iniciatives que s'han inscrit en l'acció de masses i en totes les formes d'acció i d'organització que són ja patrimoni comú de tota la població democràtica, de tot el poble de Catalunya. Aquesta preocupació pel desenvolupament de grans moviments de masses, de caràcter unitari, és la conseqüència de l'aplicació de la política de "reconciliació nacional" i el fruit de la nostra constant preocupació per la unitat, per la recomposició d'un fort conglomerat de forces polítiques i socials que siguin democràtiques i progressistes i estinguen disposades a lluitar contra el feixisme. El PSUC fou un dels promotors de la Taula Rodona, antecessora a Catalunya de la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques. El paper del nostre Partit en la formació de l'Assemblea de Catalunya fou decisiu i la seva participació com a membre fundador en el Consell de Forces Polítiques ateny d'alguna manera aquest procés unitari que ha estat una preocupació constant de la nostra activitat.

El PSUC, com a partit nacional català que és, es fa

seves totes les reivindicacions del poble de Catalunya. En primer lloc en el terreny polític, reclamant l'exercici del dret d'autodeterminació, pel que és un pas previ l'Estatut del 1932 i les institucions que s'hi configuren. Però és evident que el Partir assumeix també tot altre tipus de reivindicacions de caràcter cultural, entre les quals la defensa de la llengua ha ocupat un gran espai. "Treball" és, de fet, el diari català més antic i publicat amb més continuïtat des de l'acabament de la guerra civil. Són moltes les edicions, entre la premsa del PSUC, que es fan en català: des de "Nous Horitzons" fins a petites publicacions locals. El PSUC saludà en el seu II Congrés el ressorgiment del sentiment nacional a través de formes tan diverses com "La nova cançó". Els comunistes reivindicuem l'oficialitat del català, al costat del castellà, en el territori de Catalunya, així com la llibertat i normalització del seu ús en els mitjans de comunicació, l'escola i la Universitat.

Les relacions internacionals

La celebració del Ier. Congrés del PSUC tingué lloc pocs mesos després de la del XXè Congrés del Partit Comunista de la Unió Soviètica. No podríem estar-nos de treure conseqüències d'aquell en què foren denunciades públicament les grolleres deformacions dels principis leninistes d'organització del partit. Decidírem exterminar la pràctica del culte a la personalitat i aplicar de forma conseqüent el mètode de direcció col·lectiva en la vida interna del PSUC. El nostre partit és un partit internacionalista però que no renuncia a l'aplicació d'una via pròpia en el progrés cap al socialisme. Les nostres relacions amb la Unió Soviètica són de solidaritat com ho són amb tots els països socialistes, i per tant no su-

posen una identitat de parers, ni que la seva experiència sigui un paradigma per a la nostra activitat actual i futura.

Per a nosaltres l'internacionalisme d'aquests darrers anys ha significat principalment la pràctica de la solidaritat activa amb el poble del Vietnam i amb els altres pobles d'Indoxina, el triomf dels quals sobre l'imperialisme ha representat una victòria per a totes les forces de la pau i del progrés. Així mateix ens sentim solidaris dels països àrabs i del poble palestí i saharià en la seva lluita contra els ocupants i l'imperialisme. El nostre partit lluita i lluitarà per l'avenç dels principis de la coexistència pacífica, per la dissolució dels blocs militars, la desaparició de les bases militars estrangeres i per una política general de desarmament. Tot això facilitarà una distensió, en el marc de la qual els pobles podran lluitar millor per la seva alliberació. Per després de la democratització del nostre país preconitzem una política exterior de neutralitat activa que faciliti l'ingrés d'Espanya al Mercat Comú. Nosaltres afirmem que cada partit té el deure fonamental de fer la revolució dins del seu país. En funció d'aquest postulat creiem que existeix el dret de mantenir una actitud crítica davant dels fenòmens negatius que es produeixen a qualsevol dels països socialistes. És en aquest sentit que desaprovarem al seu dia, així com ho féu també el PCE, la intervenció militar a Txecoslovàquia per part de tropes de cinc països del Pacte de Varsòvia. Nosaltres mantenim la tesi d'una possible nova unitat del moviment comunista internacional en la seva acció contra l'imperialisme com a principal tasca comuna, però en la qual tinguin cabuda la diversitat de punts de vista. Es tractaria de definir un nou tipus de relacions basades en el respecte mutu, en la igualtat i la independència dels partits i en la no ingerència en els afers interns de cadascun d'ells.

En relació amb aquests problemes i com un esforç periodístic per definir les coincidències fonamentals de partits com el PCE, el PCF i el PCI, es parla d'“Eurocomunisme”. Aquest qualificatiu és un error si es vol al·ludir l'existència d'un bloc al si del moviment comunista, o d'un grup de partits agrupats entorn d'un centre. En la nostra concepció, un bloc de partits o l'existència d'un centre, estaria en contra del principi d'“igualtat, independència i no ingerència” entre els partits. És més, el qualificatiu d'“euro” és limitatiu d'uns partits d'una regió del món, mentre que la política d'altres partits d'altres regions —com per exemple el japonès—, comparteixen també una bona part de les coincidències dels partits francès, italià i espanyol. És també evident la nostra relació amb alguns d'aquests partits amb els quals ens uneixen no sols lligams de veïnatge i amistat profunda, sinó —com és el cas del PCF— un passat comú en l'època de la resistència o —en el cas d'Itàlia— la semblança en molts aspectes entre els nostres països. A més a més la solidaritat d'aquests partits envers nosaltres ha estat activa i estreta, tant, com dilatada en el temps. La important “declaració de Livorno” subscripta pel PCE i pel PCI l'estiu passat contribueix a fer evident el principi dels nostres partits d'avançar cap al socialisme en llibertat, a través d'un procés democràtic i de la formulació nova del paper dirigent dels comunistes en el procés revolucionari.

En aquest quadre d'estreta cooperació, de solidaritat activa, cal situar les nostres relacions amb els comunistes del Piemont, de Torí. La qualitat de les relacions entre els comunistes catalans i els d'aquella regió italiana està en proporció als lligams que ens uneixen. La presència de la Seat a Barcelona, i de la Fiat a Torí, com a principals empreses a ambdues ciutats, i la necessària coordinació i solidaritat entre els treballadors de l'una i l'altra,

il·lustra a la perfecció el que han de ser els nous mètodes de lluita aplicats a la realitat nova de les companyies multinacionals i les seves formes d'explotació. El nord d'Itàlia i Catalunya dins l'estat espanyol, són zones, regions, que per la seva activitat econòmica, desenvolupament cultural, característiques de forta immigració i gran combativitat obrera i popular, juguen papers de fàcil comparació.

Les relacions de germanor que mantenen el PSUC i el PCE, així com el fet que tots dos partits actuïn dins d'un mateix estat, ha determinat que apareguin junts, com una sola unitat dins el si del moviment comunista internacional. Els comunistes catalans membres de la direcció del PSUC, participen activament en les relacions del PCE amb d'altres partits comunistes. Relacions que són múltiples i freqüents. Jo mateix, vaig formar part de la delegació del PCE a la conferència de Partits Comunistes i Obrers de Moscou el 1969 i a les delegacions que han mantingut converses bilaterals amb els partits de Xina, Vietnam, Corea i Itàlia. El PSUC participà directament en l'elaboració de l'esmentat document del Livorno.

Cap a la democràcia

La nova Llei d'Associacions és la peça clau de la reforma que Fraga vol dur a terme per a assegurar la supervivència —amb lleugers retocs de façana—, del règim dictatorial sorgit de la victòria franquista a la guerra.

“Sólo se reforma lo que se quiere conservar” va dir Arias Navarro parlant dels projectes reformistes del Govern, per subratllar que el que pretenen no és canviar sinó perfeccionar el règim polític existent. L'objectiu principal de la Llei d'Associacions és aïllar els comunistes, enfrontar les forces d'oposició al règim i mirar de

convertir una bona part d'aquestes forces en forces d'oposició del règim per tal d'ajudar Fraga a consolidar la Monarquia continuista.

El PSUC es considera exclòs automàticament d'una Llei atorgada per un poder dictatorial que actua talment fos amo o propietari dels pobles d'Espanya i que creu que té facultats per decidir el que ells han de fer.

Els comunistes catalans no ens sentim afectats per les al·lusions al totalitarisme i a la disciplina internacional que el text de la Llei d'Associacions considera motiu d'exclusió dels seus "beneficis". El caràcter profundament democràtic del programa immediat del PSUC, del seu projecte de via pluralista al socialisme i de la seva lluita al costat del Partit Comunista d'Espanya per la independència i sobirania de cada partit al si del Moviment Comunista Internacional, ens immunitza contra els vells tòpics anticomunistes que Arias, Fraga i els seus amics repeteixen com si encara visquéssim als anys quaranta.

I rebutgem amb energia que algú accepti, ni que sigui com a possible, que el PSUC pugui acollir-se a una Llei d'aquest règim que exigeix una "Declaración de acatamiento al ordenamiento institucional", és a dir, que convertirà els que la facin en súbdits submisos del poder i les lleis llegades per Franco.

Per tant, no veig probable que s'aculli a aquesta llei cap dels partits que formen part del Consell de Forces Polítiques, ni que la legalització del PSUC o la seva, es puguin produir a partir d'aquesta llei.

Penso, per altra banda, que la discriminació contra els comunistes que la Llei proposa com a fi primer no s'obrirà pas, i que tot i això, ni el PSUC ni jo mateix, no trigarem gaire en ser legals. És significatiu que tota l'oposició —fins i tot l'ala més dretana representada a Madrid per Gil Robles i a Catalunya per grups que no són dins del Consell, com el Club Catalònia o la Lliga Li-

beral—, i fins personatges del règim tan destacats com Gabriel Cisneros o Gorostiaga de la Mata, s'hagin manifestat aquests dies a favor de la legalització dels comunistes, el que suposa una crítica oberta a la Llei.

De totes maneres, el PSUC i jo mateix anem sortint a la superfície. I aquesta continuarà essent la nostra conducta futura, sigui quina sigui l'actitud que adoptin els altres partits i grups de l'oposició.

Si els altres partits es legalitzen i ens quedem sols a la clandestinitat, el centre de gravetat de l'oposició es mantindria en l'acció extralegal.

I encara que, si fos així, el canvi democràtic es retardaria, acabaria per obrir-se pas en unes condicions en què la força i la influència dels comunistes serien encara molt més grans que si el canvi es produís a curt plaç a través de la ruptura pactada. Tots els nostres esforços, però, van encaminats a què el canvi es produeixi com més aviat millor ja que creiem que això és el que necessita la classe obrera i el conjunt del poble de Catalunya.

Al meu entendre, la ruptura democràtica que comportarà la instauració d'un Govern Provisional de Reconciliació a Madrid i un Govern Provisional de la Generalitat a Barcelona i l'apertura d'un procés constituent, serà el començament d'una etapa en la qual, a partir de l'exercici de la sobirania popular, es pot construir un marc constitucional avançat que faci possible dur a terme la revolució de la majoria, és a dir, transformacions estructurals orientades cap al socialisme. Naturalment que, per això, cal que els partits que estem pel socialisme obtinguem els vots i l'ajuda activa de la majoria de la població, fet que és ben possible a causa precisament de la prolongació del règim dictatorial que ha fet comprendre a centenars de milers de persones que per resoldre els gravíssims problemes acumulats aquests darrers anys fa falta dur a

terme no només una revolució política, sinó també una revolució social.

La via democràtica al socialisme

La marxa cap al socialisme s'ha de veure com un PROCÉS, com un avenç progressiu que liquidi les bases polítiques i econòmiques del gran capital monopolista i que no sols no susciti l'hostilitat l'altres sectors objectivament antimonopolistes sinó que rebi, en toto moment, el consentiment de la gran majoria de la població.

En la mesura que avanci l'atac contra les posicions del capital monopolista com una ofensiva de la gran majoria sota l'hegemonia de la classe obrera, la marxa cap al socialisme serà un procés irreversible. Cada nou pas endavant generarà noves possibilitats d'organització creadora de la vida social i enfortirà la cohesió de les forces populars, de les forces del treball i de la cultura.

Un procés d'aquest tipus comporta una sèrie de fases, no com a fases totalment separades sinó com a moments històrics particulars en què la lluita pel socialisme es defineix amb trets específics. Preveiem una fase intermèdia en què la tasca principal serà la lluita contra el poder dels monopolis i contra la gran propietat latifundista. És la fase que nosaltres anomenem de *Democràcia Política i Social*. El programa de la democràcia política i social que proposem s'articula entorn de tres grans eixos: 1. La reforma de l'estat. 2. La liquidació de les bases econòmiques del capital monopolista i del latifundisme. 3. L'aplicació d'una política econòmica al servei dels interessos del poble.

La reforma de l'estat implica, entre altres, les següents mesures principals.

1. *L'autodeterminació de Catalunya i la construcció d'un Estat Federal. Realització del dret de la nacionalitat catalana a la seva plena autodeterminació. Creació d'un Estat Federal, que reconegui el caràcter multinacional de l'estat espanyol i es basi en la unió voluntària de tots els pobles d'Espanya.*

L'Estat Federal serà el punt d'arribada d'un procés polític protagonitzat per tots els pobles d'Espanya i institucionalitzarà un sistema d'àmplia autonomia per a totes les col·lectivitats, alhora que assegurarà el seu desenvolupament harmònic al si d'una àmplia unitat política, voluntàriament acceptada.

A Catalunya, aquest procés s'iniciarà amb el restabliment provisional de les institucions i els principis configurats a l'Estatut del 1932, és a dir, amb l'establiment d'un govern provisional català des del moment de la ruptura democràtica.

Defensarem, però, l'elaboració d'un nou Estatut que respongui més adequadament a les actuals exigències econòmiques, socials i polítiques i que, en el camí de la Constitució Federal, obri pas a una democràcia política i social orientada cap al socialisme. L'Estatut definirà les atribucions de la Generalitat, en funció de les quals cal interpretar els punts programàtics que establim a continuació.

L'autonomia a Catalunya s'haurà d'articular com un sistema de profunda descentralització interna, que doti les vegueries, les comarques i les localitats amb poders administratius i econòmics suficients per a resoldre els seus problemes específics i per a realitzar al màxim l'aspiració popular a l'autogovern.

2. *Sobirania del poble, basada en el sufragi universal directe i secret, com a única font de legitimitat del poder. Dret de vot per a homes i dones a partir dels 18 anys. Representació proporcional.*

3. *Garantia dels drets individuals i de les llibertats democràtiques de paraula, premsa, reunió, manifestació, asso-*

ciació i representació per tots els corrents polítics i ideològics. Gestió democràtica dels medis estatals de comunicació de masses. Llibertat de consciència. Plenes garanties per a la llibertat de la cultura.

4. Llibertat sindical i dret de vaga, sense limitacions.

5. Independència de l'administració de justícia i establiment de la unitat jurisdiccional. Garantia dels drets dels individus i de les col·lectivitats respecte de l'Estat. Garanties dels drets de l'acusat i del detingut. Prohibició de tota pràctica policial o judicial degradant físicament o moralment. Reforma del règim penitenciari segons el principi de la recuperació i de la inserció efectiva del delinqüent en la societat. Abolició de la pena de mort. Desenvolupament del dret privat sobre la base dels aspectes positius del dret català.

6. Democratització plena de la vida municipal i foment de totes les formes de democràcia de base, amb participació dels veïns en les instàncies de decisió a través de les seves organitzacions autònomes de barri i de ciutat.

7. Plena igualtat de drets entre els homes i les dones. Mesures efectives contra totes les formes de discriminació de la dona. Supressió de les lleis que situen la dona en condicions d'inferioritat. Supressió de les diferències legals entre fills naturals i fills legítims. Eliminació de tota discriminació en el treball, en l'estudi, en la vida política i social, amb aplicació efectiva del principi de salari igual per un treball igual. Lluita contra les concepcions ideològiques tradicionals sobre la pretesa superioritat de l'home, tant a la llar com a la vida social. Legalització de l'ús d'anticonceptius i abolició de les lleis que castiguen l'avortament. Dret de la parella a decidir lliurement els fills que volen tenir. Dret al divorci.

8. Plenitud de drets civils i polítics per a la joventut, amb dret de vot als 18 anys. Flexibilització del servei militar, per tal de fer-lo compatible amb el desenvolupament normal dels estudis, de l'aprenentatge i del treball. Salari igual al dels adults pel mateix tipus de treball.

9. Separació de l'Església i l'Estat. No confessionalitat de l'Estat i dret dels ciutadans a professar la religió que elegeixin, a practicar-ne el culte, o a no professar-ne cap. No es permetrà cap discriminació per motiu de religió. Garantia de l'educació religiosa dels fills, lliurement escollida pels pares, però fora dels programes escolars.

10. Manteniment d'un exèrcit permanent com a instrument per la defensa de la independència i la sobirania dels pobles d'Espanya. Desenrotllament de la investigació i de la indústria nacional de l'armament, per tal de dotar l'Exèrcit dels mitjans defensius necessaris i per superar la dependència actual respecte a potències estrangeres. Elaboració d'una política de defensa basada en el principi de "la guerra de tot el poble", en cas d'atac a la integritat territorial i a la independència del país, entrenades per oficials de l'Exèrcit i capaces d'integrar-s'hi en cas de guerra, per tal de defensar més eficaçment el país.

11. Manteniment d'unes forces d'Ordre Públic de la Generalitat, orientades exclusivament contra les activitats antisocials de tipus comú i mai contra les justes lluites del poble pels seus drets. Dret de sindicació dels membres de les forces d'Ordre Públic.

12. Racionalització general de l'aparell administratiu públic, a tots els nivells en el marc de la descentralització, i de l'Estat Federal. Formes de control democràtic de l'Administració de la Generalitat, per tal d'eliminar la tendència al burocratisme i a la rutina. Dret dels funcionaris a la sindicació lliure.

13. Política exterior pacífica i independent. Supressió de les bases militars estrangeres i prohibició de crear-ne de noves, de qualsevol altre país. No pertinença a cap bloc militar i lluita per abolir els existents. Entrada a la Comunitat Econòmica Europea i col·laboració amb totes les forces antimonopolistes d'Europa per la democratització de la Comunitat Econòmica Europea. Diversificació i desenvolupament de les

relacions econòmiques internacionals. Solidaritat amb tots els pobles que lluiten contra l'imperialisme, per la independència nacional. Renúncia a les últimes possessions colonials d'Àfrica, amb els acords necessaris per salvar els interessos dels ciutadans espanyols que hi resideixen. Reivindicació de Gibraltar com a part integrant del territori espanyol.

La liquidació de les bases econòmiques del capital monopolista i del latifundisme vol dir una política orientada cap als objectius següents:

Primerament, la nacionalització de la banca, el crèdit i les grans empreses monopolistes. Aquesta mesura, pel fet de posar els principals recursos nacionals en mans de la societat, permetria una planificació democràtica i un desenvolupament econòmic basat essencialment en el sector públic. I no afectaria les empreses petites i mitjanes de la indústria i el comerç, que juguen un paper insubstituïble ara per ara i que rebrien ajut, amb crèdits i demandes, de l'empresa pública. Una segona mesura fonamental d'aquesta política seria la reforma agrària, és a dir, una transformació democràtica de l'agricultura basada en el principi de "la terra per a qui la treballa", per explotar-la individualment o col·lectivament segons la lliure voluntat dels interessats. Una política agrària democràtica exigeix, a més, el foment de la producció, la supressió dels intermediaris i el millorament del medi rural, entre altres mides. Una reforma fiscal basada en l'equitat distributiva, la intervenció dels treballadors en la gestió de les empreses i la regulació de les inversions estrangeres segons l'interès general del país són les altres mesures essencials que caracteritzen la democràcia política i social tal com nosaltres la concebem.

Les anteriors transformacions estructurals de la nostra societat permetran d'abordar una política econòmica al servei dels interessos del poble. És a dir, permetran de millorar les condicions de vida i de treball dels treballadors:

Implantació d'un salari base que permeti de satisfer de veritat les necessitats bàsiques, escala mòbil, garantia de la feina, formació permanent, etc. Permetran de constituir un sistema de seguretat social que garanteixi prestacions i subsidis suficients tant als treballadors de la indústria com als del camp i el mar, en igualtat de condicions. Permetran d'implantar una assistència sanitària gratuïta sobre la base d'un Servei Nacional de la Salut, amb una concepció descentralitzada. Permetran d'iniciar una transformació democràtica de l'ensenyament, com a servei públic, obligatori i gratuït fins als 16 anys com a mínim. L'escola tornarà a ser catalana. La llengua catalana hi tornarà a ser obligatòria, tot i que l'ensenyament serà en català o en castellà, segons la voluntat dels afectats, a fi que cada nen faci els primers aprenentatges en la llengua materna. No hi haurà ideologia oficial ni cap discriminació entre els ensenyants per raó d'ideologia o religió; l'ensenyament serà laic, amb una orientació democràtica, científica i progressiva. L'escola no hauria d'estar separada de la vida real, com n'està ara, i hauria de posar les bases per superar el divorci entre treball manual i intel·lectual. Caldrà revaloritzar el paper de l'ensenyant i implantar el principi democràtic en la gestió de tot el sistema educatiu, als seus diferents nivells. És fomentarà la investigació. S'adoptaran mesures per a la protecció del medi ambient i dels equilibris ecològics. En el camp cultural, rebutgem tota concepció dirigista des de les instàncies polítiques i de poder: no hi ha d'haver barreres ni censures per a la creació i difusió de l'art i de la cultura en general.

Per un nou partit de masses

El PSUC no és un fi en si mateix ni forma una societat a part. És un mitjà perquè la classe obrera i les masses populars conquistin l'hegemonia i el poder polític, un mitjà perquè la gran majoria pugui construir la nova societat socialista. No és el partit qui ha de prendre i exercir el poder en nom del poble; és la majoria del poble qui ha de fer la revolució a través dels seus instruments polítics. I nosaltres pensem que la millor garantia per l'avenç efectiu d'aquesta marxa majoritària cap al socialisme és que el nostre partit sigui capaç de representar els sectors més avançats de la classe obrera i altres capes populars.

Per això el PSUC, alhora que desenrotlla la seva política d'unitat democràtica i impulsa la mobilització de masses per la llibertat, en les condicions de la il·legalitat, per sortir a la superfície i conquerir zones de llibertat que el vinculin més i més a les grans masses del nostre poble.

Això exigeix anar cap a noves formes d'organització, que donin al partit més agilitat i dinamisme. Aquestes formes han de servir, sobretot, per impulsar la discussió democràtica a les cèl·lules, a les seccions i als comitès, per augmentar la representativitat dels òrgans dirigents als diversos nivells, per fomentar el contacte i la comunicació d'idees i d'experiències entre les diverses organitzacions del partit.

Exigeix també superar tot esperit de dogmatisme i de sectarisme. Malgrat les difícils condicions de la clandestinitat, el nostre partit ha fet ja avenços considerables en aquesta lluita antidogmàtica i antisectària. Però cal avançar encara amb més empena per aquesta via, per tal de fer del PSUC el partit on es puguin trobar en un mateix combat l'esperit de rebel·lia dels joves, l'afany de llibertat

de les forces de la cultura, la lluita alliberadora de les dones, l'anhel evangèlic dels cristians que lluiten per la justícia i pel socialisme, i la força transformadora d'una classe obrera cada vegada més nombrosa i combativa.

Tots els marxistes, tots els revolucionaris, tenen un lloc al PSUC. La incorporació col·lectiva dels militants de "Bandera Roja" ha demostrat que a partir de l'anàlisi d'una experiència pròpia, altres militants poden coincidir plenament amb els objectius i l'orientació del nostre partit. Aquesta experiència mostra, també, que el PSUC ofereix avui un marc conseqüent per a l'integració de tots els homes i dones moguts per un sincer esperit revolucionari.

Un partit de masses ha de ser, doncs, un partit obert a tots els aspectes de la realitat social. El PSUC ha de ser, en primer lloc, l'animador i l'organitzador de les lluites socials per la democràcia i pel socialisme. Ha de ser element fonamental en la formació d'una sòlida aliança de forces socials entorn de la classe obrera. I ha de ser capaç en tot moment de proposar unes perspectives de transformació social, unes perspectives revolucionàries que siguin reconegudes, sentides i acceptades com a tals per la immensa majoria de la població.

Això significa potenciar al màxim un partit lligat a les masses per múltiples vincles, a tots els nivells de la societat. Però significa, també, potenciar un partit que sigui capaç —com volia Gramsci— d'exercir el seu paper històric d'intel·lectual col·lectiu, és a dir, un partit capaç d'elaborar i d'impulsar una recerca teòrica i política lligada a la nostra realitat nacional, un partit capaç de dur la iniciativa en una lluita cultural decisiva per a assegurar l'hegemonia de la classe obrera, un partit capaç de realitzar una veritable educació de masses, entesa com a formació d'una ideologia de masses que combini l'idealisme revolucionari amb la racionalitat dialèctica.

Un partit de masses és, en primer lloc, una organització per la lluita de masses. És, per tant, una organització que fa política però també una veritable escola.

I en les condicions concretes de la nostra societat, el partit de masses només podrà acomplir la seva funció política i pedagògica si té la suficient sensibilitat política i organitzativa per a poder assumir les millors tradicions democràtiques i combatives del nostre poble i per a ser l'animador de les lluites i l'interpret de les aspiracions més profundes de les classes populars.

És evident que moltes de les nostres insuficiències actuals són degudes a les restriccions de la democràcia interna que ens ha imposat la clandestinitat. Per això, la conquesta de les llibertats significarà també per a nosaltres un salt qualitatiu. No sols augmentarà el nombre dels nostres militants i s'enriquiran els nostres vincles amb el poble sinó que a l'interior mateix de l'organització s'aprofundirà la discussió ja existent sobre el funcionament i les característiques del partit com a partit de masses en les condicions de legalitat.

En les condicions de llibertat política, aquestes qüestions sobre els mètodes i les formes d'organització que corresponen al partit de masses que ja estem forjant hauran de ser resoltes per un Congrés organitzat sobre la base de la més àmplia discussió prèvia i de l'elecció democràtica dels delegats.

El pluripartidisme: cap a una nova formació política

Si preveiem la marxa cap al socialisme com a un procés polític complex protagonitzat per la majoria plural del nostre poble, és evident que aquesta mateixa diversitat s'expressarà en forma de diversos corrents polítics dins el marc general de l'opció socialista.

Aquesta diversitat de tendències socialistes no sols existeix avui sinó que es desenrotllarà en el futur perquè, al costat de la classe obrera, altres forces socials tendeixen objectivament cap al socialisme com a forma d'organització social superior que satisfaci les seves aspiracions més profundes de llibertat i d'igualtat.

Entenem que la presència de diversos partits socialistes i de diverses organitzacions de masses té una base real, objectiva, en la mateixa societat catalana. El més probable és que el conjunt de la classe obrera i de les altres classes i capes populars s'organitzaran de manera autònoma en formes molt diverses, des de partits i altres agrupacions polítiques fins a sindicats, cooperatives, associacions i moviments socio-polítics de diferent tipus.

El PSUC lluitarà per a ser l'avantguarda de tot aquest conjunt de forces no per privilegis constitucionals o administratius sinó per la seva capacitat d'aplegar en les seves files les forces més avançades i dinàmiques de la classe obrera i d'altres sectors socials, i també per la seva capacitat de donar en tot moment les solucions més encertades per l'avenç majoritari cap al socialisme.

Partint d'aquesta realitat, el PSUC, sense menystenir la possibilitat de fusió amb els partits i grups amb els quals arribi a una plena coincidència, planteja a totes les forces que volen acabar amb el sistema capitalista i edificar la societat socialista la conveniència de trobar una forma d'unir els esforços de tots en la perspectiva de l'objectiu comú.

El socialisme no serà aconseguit amb una sola batalla. La lluita pel socialisme exigeix una lluita perllongada que obligarà a formes d'acció diverses i de llarg abast. En totes elles, la lluita mancomunada de tots els partidaris del socialisme serà necessària i, al mateix temps possible.

Per això creiem que cal plantejar des d'ara un projecte de FORMACIÓ POLÍTICA capaç d'unir totes les tendències socialistes, sense confondre ni anul·lar les característiques de cap, sense comprometre la fesomia pròpia, la independència ni el camp d'acció de cadascuna.

Aquesta nova formació política, que podria aplegar partits polítics, sindicats, cooperatives i associacions diverses, sense renunciar a la independència organitzativa i programàtica de cadascun dels components, podria dotar-se un programa socialista comú, d'òrgans comuns d'elaboració col·lectiva de les decisions polítiques relacionades amb l'aplicació d'aquest programa i establir una certa disciplina comuna per a l'aplicació d'aquestes decisions. Quan ho cregués convenient, podria emprendre com a tal formació lluites parcials, polítiques, electorals o d'una altra mena.

Al mateix temps, aquesta formació, actuant de comú acord amb una formació o unes formacions semblants a la resta de pobles que componen l'estat espanyol, es convertiria en la millor garantia activa del caràcter democràtic i pluripartidista de la societat socialista que propugnem. Seria una alta concreció de l'aliança de les forces del treball i de la cultura.

El PSUC farà tots els esforços necessaris per tal d'arribar a unir l'acció de totes les forces socialistes en una formació com aquesta, a fi de promoure i unir de manera més completa i eficaç totes les energies i capacitats del poble de Catalunya en la lluita pel socialisme.

D'altra banda, és evident que la consolidació d'aquesta nova formació política fa encara més necessari que el PSUC sigui un gran partit de masses de nou tipus, amb un gran nombre de quadres i militants preparats i actius, que actuï al si de la nova formació, amb els mateixos drets i deures que els altres, però sempre amb la voluntat

d'acomplir un paper unitari i d'orientar la nova formació cap a la realització d'una política socialista conseqüent.

Un partit nacional

De vegades s'acusa el PSUC de "sucursalista" per les seves relacions de germanor amb el PCE.

Però, per regla general, aquesta acusació no es basa tant en raons CATALANES com en raons de classe, ja que la Unió Democràtica de Catalunya, la Convergència Socialista de Catalunya, els carlins, el Reagrupament i altres partits i grups polítics catalans tenen també relacions molt estretes amb formacions equivalents d'altres llocs d'Espanya, sense que ningú no se n'estranyi.

Podem contestar aquesta acusació afirmant que cap altre partit català pot presentar un balanç de lluita al servei de Catalunya com el nostre, uns orígens, una trajectòria i un programa tan autènticament catalans com els del PSUC.

El PSUC és l'hereu més genuí de l'experiència històrica de la classe obrera catalana, el continuador de les millors tradicions de lluita del proletariat català. Entre els seus fundadors i dirigents excel·leixen homes com Vidiella, Moix, Sesé o Arlandis que varen iniciar la seva lluita i es destacaren com a dirigents obrers a la CNT. El PSUC va recollir, en fundar-se, la tradició ugetista i socialista representada a Catalunya per Vidiella, Almen-dros, Emili Garcia, Lluís Salvadores, Antoni López Raimundo, etc., i fou protagonista principal del combat que va fer de la UGT de Catalunya, els anys de la guerra, una organització més nombrosa que la CNT. Entre els fundadors del PSUC hi ha Víctor Colomer, Àngel Estivill, Josep Solé Barberà i d'altres, que es varen donar

de baixa del Bloc Obrer i Camperol en constituir-se el POUM i ingressaren tot seguit al PSOE o al Partit Comunista de Catalunya. Valdés, Ardiaca, Arlandis, Salvador González, Banqué... aportaren al partit la tradició comunista ortodoxa, representada pel Partit Comunista Català. Pel que fa a Comorera, Miret, Fàbregas, Ruiz Ponseti, etc., lliguen el PSUC amb la Unió Socialista de Catalunya, fundada per Campalans, i amb els corrents nacionalistes socialitzants de Catalunya que representen també dirigents del Partit Català Proletari responsables de la fundació del PSUC com són Artur Cussó i Pere Aznar, que es van formar en el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (CADCI) i en d'altres sindicats autònoms de caràcter nacionalista. El PSUC s'enllaça també amb la tradició combatent dels pagesos catalans a través de Torrens, Calvet i Padró, els dos darrers diputats al Parlament de la República i tots tres dirigents principals de la Unió de Rabassaires, l'organització camperola més prestigiosa de Catalunya fins a la derrota.

Pels seus orígens, per la seva trajectòria, pels seus objectius i per la seva composició, el PSUC és un PARTIT NACIONAL CATALÀ. La seva condició de partit polític de la classe obrera, que es proposa com a meta la transformació socialista de la societat i el comunisme, no afebleix sinó que reforça el caràcter nacional del PSUC.

Crec que la classe obrera és avui l'única classe autènticament nacional, l'única classe els interessos de la qual coincideixen plenament amb els de la nació. L'opressió nacional és una conseqüència de la divisió de la societat en classes explotadores i explotades, un resultat de la lluita de classes, una manifestació de l'imperialisme resultant del desenvolupament del capitalisme.

El socialisme i el comunisme, en liquidar l'imperialis-

me i el capitalisme, en finir la divisió de la societat en classes antagoniques i la dominació d'unes classes damunt les altres, donaran fi a l'opressió nacional i establiran la igualtat i la fraternitat entre les nacions.

És per això que la classe obrera és una classe única a nivell internacional i que el PSUC, com a partit de la classe obrera de Catalunya, és alhora un partit nacional i internacionalista.

El fet que una bona part dels militants del PSUC siguin treballadors immigrants, nascuts en altres indrets d'Espanya, tampoc no desfigura el caràcter nacional del partit, ja que, segons la definició acceptada per la totalitat dels partits polítics integrats en el Consell de Forces Polítiques de Catalunya, "són catalans tots els qui treballen i viuen a Catalunya".

Partint d'aquesta definició podríem afirmar que el PSUC és el més nacional dels partits que formen el Consell, ja que és l'únic que té una proporció notable d'immigrants, tant a la seva base com als seus òrgans de direcció i, en conseqüència, el que aporta una contribució més gran a la integració dels immigrants al poble de Catalunya.

D'acord amb el seu caràcter de partit polític de la classe obrera de Catalunya, nacional i internacionalista alhora, el PSUC manté relacions de pregona compenetració amb el PCE, com correspon a dos partits que tenen els mateixos principis, els mateixos fins i les mateixes lleis internes i que actuen dins del marc d'un mateix estat i contra un mateix règim opressor, instrument de poder d'una oligarquia única de la qual és part integrant l'oligarquia catalana.

L'educació internacionalista dels militants del PCE que han vingut a viure a Catalunya aquests anys i la influència del PCE entre els treballadors immigrants contribueixen no pas poc al fet que avui no hi hagi a Cata-

lunya corrents "lerrouxistes", i expliquen que els barris i ciutats amb grans contingents d'immigrants on el PSUC és més fort vagin al capdavant en la reivindicació de l'ensenyament del català i en català, en la defensa de la llengua i de la cultura catalanes, en l'assumpció conscient del fet nacional. Una bona part dels immigrants que ingressen al PSUC ho fan perquè el consideren, amb raó, com un partit similar al PCE. I també perquè el veuen no solament com a el defensor dels seus interessos de classe, sinó també dels seus drets com a immigrants, compromesos el de conservar, si ho volen, la seva llengua i les seves tradicions i el de rebre, els seus fills, ensenyament en l'idioma matern, sense que per això puguin ser objecte de discriminació de cap mena.

Cloenda

El 40è aniversari del PSUC coincideix en el temps amb la promulgació de la Llei d'Associacions a través de la qual Fraga intenta aïllar el PCE i el PSUC, dividir l'oposició i assimilar-ne una part a la política continuïsta. Per això, la celebració d'aquesta efemèrides és per a nosaltres un estímul en el reforçament de la unitat de l'oposició, a l'afirmació dels llaços de germanor que ens uneixen amb el PCE, per fer del PSUC el gran partit de masses que la classe obrera i el poble de Catalunya necessiten per coronar amb èxit la seva lluita per la llibertat i pel socialisme.

Catalunya, juny de 1976.

NOTES PER A UNA HISTÒRIA DEL PSU DE CATALUNYA

I. La fundació del PSU

El 23 de Juliol del 1936, quan encara no s'havien deixat de sentir els últims trets de la revolta als carrers de Barcelona, es constituïa el Partit Socialista Unificat de Catalunya. La creació del PSU era el resultat d'un llarg procés que es remunta a la creació a Catalunya de les Aliances Obreres. Després del 6 d'Octubre del 34, quedà constituït a Catalunya un Comitè d'Enllaç dels partits obrers. Després d'alguns estira-i-afluixa i de la separació definitiva del Bloc Obrer i Camperol, que junt amb la Izquierda Comunista va constituir el POUM, el Comitè d'Enllaç arribà a fixar els punts d'acord que havien de donar lloc a la fundació del nou partit en el Congrés fundacional que s'havia previst per a l'Agosto del 36, després que cada partit fes el seu propi Congrés per tal d'aprovar la unificació amb els altres.

Però l'aixecament militar del 19 de Juliol va precipitar el procés, i el dia 23 el Comitè d'Enllaç acordà la seva constitució formal com a partit, en espera de la ratificació que, dels acords que es prenién, fes la 1.ª Conferència Nacional del PSU, que tingué lloc del 24 al 26 de l'any següent.

Les decisions del Comitè d'Enllaç fouren consultades als quatre partits, i aquests nomenaren els seus representants per a la constitució del primer Comitè Executiu: la Unió Socialista de Catalunya delegà a Joan Comorera, Pau Cirera i Miquel Serra Pàmies; Miquel Valdés, Pere Ardiaca i Felip Garcia (més conegut per Matas) ho eren del Partit Comunista de Catalunya; la Federació Catalana del PSOE envià Rafel Vidiella, Víctor Colomer i Joaquim Almendros; i el Partit Català Proletari nomenà Artur Cussó i Lluís Àlvarez. Els quatre partits començaren un procés d'unificació per la base, i el Comitè Executiu decidí l'adhesió del nou partit a la III Internacional, tot recollint els acords de l'últim congrés d'aquesta sobre el Front Popular Anti-Feixista i el Front Únic de la classe obrera, i adaptant-los a les circumstàncies nacionals catalanes específiques de l'època.

Així, doncs, el PSU naixia com la síntesi de les tradicions de què eren portadors els quatre partits, tradicions que s'havien anat configurant al llarg de la història del moviment i el pensament progressista de Catalunya, i a la qual s'havia d'adherir, durant la guerra, algun altre corrent important, com la tradició autogestionària dels Sindicats de Sabadell. Aquestes tradicions de què eren dipositaris els partits, es resumien així en un article aparegut l'any 45 a "Lluita": "Per moltes coses que hagin passat, el poble català, i especialment la seva classe obrera, no obliden les virtuts i tradicions dels antics partits obrers. La solidesa doctrinal i l'esperit combatiu del PC. La catalanitat insubornable del PCP. La conseqüència, la disciplina i l'honestedat del PS. No oblidem tampoc el prestigi, l'experiència de govern i la vàlua intel·lectual de la vella USC. De tot això... ha nascut el PSU que el poble estima i segueix, i que seguirà més encara després de tants sacrificis."

Per altra banda, la unificació de socialistes i comunistes en una sola organització, constituïa la primera experiència exitosa de superar la històrica escissió del moviment obrer mundial, produïda el 1918 arran de la Revolució d'Octubre. Aquesta unificació va constituir un punt de referència i d'estímul a la unificació dels comunistes i els socialistes d'altres països. Així la creació del comitè d'enllaç entre els partits socialista i comunista a Espanya, va ser animada des del primer moment pel PSU de Catalunya, el qual s'hi incorporà cap a finals del 37.

Mancat d'una tradició prou sòlida del pensament marxista català, i escindit el moviment de la II.^a Internacional, el PSU —ja ho hem vist— s'incorporà dins de l'òrbita de la Internacional Comunista, adoptant-ne els programes polítics i doctrinals, així com els criteris d'organització. Això, junt al suport internacional que suposava l'existència de l'organisme internacional i el prestigi de què llavors gaudia la construcció del socialisme a la Unió Soviètica, dotaren el nou partit d'un instrument de gran utilitat davant les responsabilitats que contreïa en els moments difícils de la guerra que començava i de la clandestinitat que seguiria.

Ara bé, a Catalunya, la unitat de socialistes i comunistes no suposava ni la unificació política del proletariat, ni la superació de la històrica escissió del 1918. Això perquè quan aquesta es produí a Europa, el socialisme a Catalunya no tenia gairebé gens de força, i l'adhesió a la III Internacional va ser feta per alguns sectors procedents de l'anarcosindicalisme, el qual va seguir essent, de molt, el corrent ideològic majoritari del proletariat català. Dins d'aquest corrent seguia enquadrada la major part de la classe obrera catalana al moment de la constitució del PSU. Bé que la seva fundació va ser un punt de partida important per a la posterior unificació amb alguns corrents procedents de l'anarcosindicalisme, no

junt del moviment obrer europeu, o fins i tot espanyol, de l'època. Tanpoc no es pot ignorar, des del punt de vista del significat de la unificació del socialisme marxista, el lloc marginat en què quedà el POUM, i els sectors obrers que ell enquadrava o influenciava.

De tota manera, la constitució del PSU havia de donar sortida al cul de sac en què el moviment cenetista controlat per la FAI havia menat al moviment obrer; situació sense sortida que s'aguditzà amb l'esclat de la guerra. Així, la creació del PSU creà les condicions per desbloquejar una situació que era el resultat d'una trajectòria històrica que ja venia de lluny. Perquè, a Catalunya la qüestió nacional era, per a la classe obrera, un dels problemes decisius per a la seva constitució política i el seu ascens a l'hegemonia dins del conjunt social del país. La CNT, que era qui en aquell moment personificava d'una manera majoritària la consciència col·lectiva de la classe obrera catalana, era dipositària de dos elements contradictoris: d'una banda el rebuig a la participació política (cosa que havia empès el moviment obrer català a abraçar fins i tot posicions aferrissadament anticatalanistes), i d'altra banda l'aprofundiment en l'aspecte autogestionari, el qual en certa manera entroncava amb la tradició federalista d'un sector del moviment catalanista, i posava una de les bases teòriques i de consciència per a la formulació d'una solució al problema nacional des del punt de vista dels interessos de la classe obrera. Aquesta possibilitat es dugué a terme en part, com veurem, durant la guerra, precisament.

Per això, i perquè l'esclat de la guerra va plantejar d'una manera decisiva a la qüestió de la participació o l'abstenció de la classe obrera al poder polític, es posa en primer pla la necessitat de dotar-se d'una organització i d'un projecte programàtic per tal d'intervenir políticament.

La perspectiva de construir aquesta organització entusiasmada ja, de feia algun temps, els diversos sectors obrers que no se sentien prou identificats amb cap dels partits que havien de protagonitzar la unificació. Aquesta perspectiva que oferien, per altra banda, els quatre partits, situava el moviment obrer davant la possibilitat d'erigir-se en una força decisiva, si no hegemònica, del Front d'Esquerres, i sense trencar les aliances amb les altres organitzacions i partits democràtics que constituïen el moviment antifeixista i nacional.

Aquest entusiasme s'encomanà fins i tot a importants sectors que fins feia poc havien estat influïts per les tradicions abstencionistes del moviment anarcosindicalista fins a tal punt que alguns dirigents de la CNT intervingueren personalment en les tasques de govern que plantejava la nova situació creada l'endemà mateix de l'esclat de la guerra. L'expressió més clara d'aquest contagi el constitueix l'ingrés de la Federació Local dels Sindicats de Sabadell a la UGT i, com veurem, la incorporació de molts militants cenetistes al PSU, el cas més exemplificador dels quals és el de Josep Moix, que arribà a secretari general i president del nou Partit.

II. De juliol a setembre: el doble poder

És fora de tot dubte que els fets del 19 de juliol a Barcelona i a la resta del país, precipitaren el procés unificador. Probablement la unitat s'hagués fet de tota manera, tal com era previst pel Ctè d'Enllaç, però la urgència d'intervenir a la nova situació n'accelerà el procés, i decidí la convocatòria de l'acte, al marge del Congrés formal que en principi s'havia anunciat.

Aquesta situació d'efectes catalitzadors és extremadament complexa, i encara avui no ha estat analitzada

d'una manera prou definitiva. A l'esclafament de la revolta intervingueren, a més dels sindicats i els partits polítics, les forces armades que depenien de la Generalitat, les quals van estimar-se més de romandre fidels a la legalitat. La correlació de forces que s'obria amb això, i les transformacions socials que es produïren al país l'endemà de la insurrecció, defineixen la complexitat d'aquesta nova situació en què sorgeix el PSU de Catalunya. Però de moment fixem-nos en un aspecte parcial d'aquest entremat de contradiccions.

En relació al problema del poder a dins de Catalunya, la situació es caracteritzava per l'existència d'una dualitat de poders entre les forces en presència, és a dir, per l'existència d'un equilibri de forces entre els organismes que havien intervingut activament al sufocament de la insurrecció. D'una banda, el Comitè Central de Milícies, com a expressió de les forces civils que havien participat al carrer en la lluita contra els facciosos; i d'altra banda, el Govern de la Generalitat, com a representant de les forces constitucionals que igualment havien participat a la defensa de la legalitat. Temporalment el poder del Govern de la República quedava fora de joc. Aquest equilibri, però, no podia sinó ser circumstancial; la ineffectivitat d'un i altre, i la incapacitat de cap dels dos d'oferir una solució global realitzable, aconsellaren l'entesa.

D'aquesta manera, a finals de setembre, es pot donar per acabada la dualitat de poders. I en aquest procés el PSU de Catalunya, com veurem, acomplí un paper decisiu. En primer lloc la mateixa constitució del Comitè Central de Milícies havia estat una proposta de la UGT, que fou recollida pel President de la Generalitat, i comunicada per ell als partits polítics, en una reunió que tingué lloc en una sala de la Generalitat, i a la qual assistiren com a informadors els representants de la CNT. En

aquella sessió, celebrada el dia abans de la constitució del PSU, el qui n'havia de ser el seu primer secretari general, en Joan Comorera, es mostrà entusiàsticament d'acord amb la proposta, davant les objeccions que posaven els representants del POUM.

Més tard, l'onze d'Agost, amb l'objectiu de "fer més eficient l'acció revolucionària dels treballadors contra el feixisme, i reforçar i encarrilar la unitat que als combats del 19 i 20 del mes passat es realitzà, es constitueix en aquesta data un Comitè d'Enllaç compost de dos representants de la CNT, dos de la UGT, un de la FAI i un del PSUC".

Per altra banda el PSU també participà a la creació del Consell d'Economia i als intents de formar Govern que es produeixen al llarg de l'estiu, de la Generalitat estant.

D'aquesta manera la política del PSU en relació als dos poders, i especialment la consigna que llançà des del primer dia de la seva constitució, en el sentit de donar la més gran importància a organitzar-se per guanyar la guerra, li donaren una força cada cop més creixent i, per damunt de tot, el col·locaren en un lloc crucial en el moment de la reunificació dels dos poders, en constituir-se el Govern de Setembre i dissoldre's, a finals d'aquest mes, el Comitè de Milícies, per donar pas a la Junta de Seguretat Interior.

I, de fet, el vertiginós ascens que el PSU protagonitzà posteriorment cap a l'hegemonia dins de la vida política catalana, ve determinat perquè aquest paper de, diguem-ne, sintetitzador de les posicions encontrades, el jugarà en la resolució dels diversos problemes que plantejava la Catalunya bèl·lica. El complex entremat de contradiccions que caracteritzen la Catalunya de la guerra, a les quals abans hem fet referència, es planteja principalment en termes de política econòmica, de política militar i en-

vers la situació d'especial autonomia que es creà el 19 de juliol. Les solucions que s'aniran donant a aquestes contradiccions s'expressaran en formes violentes i tràgiques algunes vegades, tenses altres, i sovint cordials. Però en qualsevol cas, i en la major part dels cops, les solucions que s'imposaran aniran configurant l'hegemonia del PSU dins de les relacions polítiques i el teixit social de Catalunya.

III. Els fets de maig del 1937

Els fets de Maig constitueixen un passatge molt delicat de la nostra guerra que sovint ha estat tractat d'una manera massa superficial. Els fets de Maig foren el resultat d'una sèrie d'enfrontaments que es produïren al voltant d'alguns aspectes principals de la política de guerra. Això és una realitat i cap bé no fa d'intentar ignorar-ho. Tampoc no fa cap bé pretendre silenciar les responsabilitats que es podrien demanar per no saber resoldre les desavinences amb mètodes democràtics i pacífics. El PSU, per la seva banda, ja ha començat una seriosa reflexió autocrítica. Nosaltres creiem que els elements polítics que estaven en joc eren principalment dos: la concepció del caràcter de la guerra i de la societat que s'estava construint. La posició del PSU davant d'aquestes qüestions ja s'analitza als corresponents apartats.

El POUM i la FAI tenien distintes concepcions sobre aquestes dues qüestions, i la crisi econòmica que es produí coincidint amb la caiguda de Màlaga creà un fort malestar que s'encarril·laria cap a la inútil lluita de carrer dels primers dies de Maig. A això s'hauria d'afegir el subjectivisme amb què es tractaven aleshores les discrepàncies a dins del moviment comunista, subjectivisme

que tenia la seva màxima expressió en els processos de Moscou i la persecució de trotsquistes pertot arreu. Això evidentment, com diu la Teresa Pàmies, no disculpa ningú, però ajuda a entendre perquè es pogué arribar a aquell fatal desenllaç.

En aquest marc general del moviment comunista mundial cal situar l'ambient de violència que regnà als carrers de Barcelona des de finals d'Abril, i en general el clima d'intransigència davant les qüestions polítiques més urgents. Especial relleu cal fer de les pèrdues humanes que es produïren durant els enfrontaments. Del costat del PSU caigueren dos importants dirigents: Antoni Sesé, tot just nomenat conseller al govern de la Generalitat, i Roldan Cortada, secretari de Rafel Vidiella. De l'altre costat cal fer menció de l'afer d'Andreu Nin. La veritat sobre el probable assassinat d'aquest dirigent obrer català encara no ha estat prou investigada, però tot fa pensar que els militants del PSU no en sabien res. Ara, el que no pot justificar el PSU, i això ja ho ha reconegut, es la seva reacció davant el fet, acceptant la versió oficial soviètica, segons la qual Nin era un agent del nazi-feixisme.

En qualsevol cas, però, avui no es podrà abordar seriosament aquest delicat problema si no és allunyant-se del subjectivisme que, precisament, va fer possible que es cometessin aquells fets.

IV. Les collectivitzacions i la política econòmica del PSU

A l'endemà de la revolta es produí un fet que havia de modificar seriosament la vida social de Catalunya. Espantats pels esdeveniments, o pel fet d'haver conspirat amb els facciosos, la qüestió és que molts empresaris abandonaren aquells dies la direcció de llurs empreses.

D'aquesta manera, els treballadors que anaren a la feina es constituïren espontàniament en comitès d'incautació o de control, i les començaren a fer funcionar en règim d'autogestió. Els obrers varen deixar de banda les seves divisions de tipus doctrinal, i a l'escalf de la unitat dels trets dels fusells amb què els dies abans havien derrotat els revoltats, van organitzar l'activitat industrial segons els anhels d'una vella tradició fortament arrelada al nostre moviment obrer.

L'11 d'Agost del '36, es va crear el Consell d'Economia de Catalunya. El Consell era format per representants de l'ERC, AC, PSUC, POUM, FAI, la Unió de Rabassaires, la CNT i la UGT. Elaborà un programa comú, conegut amb el nom de "Pla de Transformació Socialista del país". Aquest pla sintetitzava aquelles aspiracions: preveia la col·lectivització de les grans indústries i dels serveis públics, la confiscació i col·lectivització de les empreses abandonades, i el control obrer sobre les petites empreses, a través dels sindicats. En constituir-se el govern Tarradellas, el 26 de Setembre, l'adoptà com a programa de govern, i el 24 d'Octubre feia públic el "Decret de Col·lectivitzacions".

L'elaboració d'aquest Decret havia produït importants tensions al si de la ponència que s'havia encarregat d'estructurar i donar forma a un avantprojecte, i al si del mateix govern. Els punts de discussió més importants havien estat el del volum de les empreses que es col·lectivitzaven, la indemnització dels petits empresaris, i la creació de la Caixa de Crèdit Industrial i Comercial.

L'actitud del PSU davant dels problemes que es discutiren al govern abans de l'aprovació del Decret, considerava, en primer lloc, la importància de mantenir els interessos i l'aliança amb certs sectors de la petita burgesia que havien estat víctimes de serioses extralimitacions, i la col·laboració dels quals era cada cop més necessària

per dur a terme les tasques de reconstrucció econòmica l'esclat de la guerra. En segon lloc, la proposta de crear una Caixa de Crèdit responia a una concepció del que havia de ser la societat que s'estava construint, en el qual es preveia que una part dels beneficis de les empreses col·lectivitzades havien de revertir a la societat, amb el fi de realitzar atencions socials de caràcter col·lectiu, canalitzats a través de la Caixa.

El PSU no s'oposà, com algú ha afirmat insistentment, a les col·lectivitzacions. Precisament quan Joan Comorera era el Conseller d'Economia, digué, referint-se als "companys con federals" que, "davant els maneigs escissionistes de Largo Caballero", els "demanem que compleixin estrictament el Decret de Col·lectivitzacions que va ésser elaborat per tots, però que porta la signatura d'un Conseller de la CNT, i per consegüent la CNT, és la més obligada a complir-lo". Sinó que obrà en el sentit d'enfortir-ne els organismes de coordinació: els Consells Generals, Federacions Econòmiques, Consell d'Economia, etc., i d'assegurar el control tècnic sobre la seva gestió, fins i tot a desgrat de la política dels comunistes i socialistes espanyols. I aquesta política de signe federalista, persistí encara en el moment del segon govern Negrín, quan es tendia a la centralització de la vida del país en organismes centrals únics.

En el moment en què el govern de la República es traslladà a Barcelona, el règim de col·lectivitzacions iniciava un procés de perfeccionament amb la formació a gran escala de cooperatives industrials, a iniciativa del PSU. Fins aleshores les cooperatives havien funcionat només a escala de consum, però un Decret de la Conselleria d'Economia del 16 de febrer del '38, considerava les empreses cooperatives que s'havien creat després del 19 de Juliol, en igualtat de condicions que les col·lectivitzades, pel que fa al repartiment de beneficis, amb

L'assignació d'una part d'aquestes a la Caixa de Crèdit. D'aquesta manera, com diu Pérez Baró, *"en règim distint, les cooperatives i les col·lectivitzacions obeeixen, ... a un mateix criteri socialitzant i amb tendència a la supressió de l'interès privat en benefici exclusiu de l'interès de la col·lectivitat, per la qual cosa era lògic que fossin tractades en un mateix pla d'igualtat per part dels poders públics"*.

Juntament a aquesta política econòmica impulsada pel PSU des de la Generalitat, al camp, la Unió de Rabassaires, desenganyada de l'ERC per la ineficàcia de la seva política agrària, s'alià al PSU i dugué a terme el procés de cooperació del consum que responia al pla general, i impulsava un procés que en Joan Comorera explicava així, el 8 de Gener del 38: *"s'ha consolidat la revolució popular al camp, malgrat certes maniobres dels elements reaccionaris. S'ha reforçat l'obra revolucionària amb decrets, com són, per exemple, la distribució de la terra dels facciosos, el decret establint les tres formes de treball al camp de Catalunya (treball familiar, co-participació, i treball col·lectiu), el decret que reglamentava les col·lectivitzacions agràries"*.

Si aquesta era la política econòmica que el PSU duia a terme des de la Conselleria d'Economia de la Generalitat, també des de les empreses i els sindicats, s'esforçava a construir aquest nou ordre econòmic que ha estat qualificat de "democràcia de nou tipus", i que va servir d'exemple per la construcció de la societat socialista a Iugoslàvia.

V. L'activitat del PSU envers els sindicats

Les condicions que, com hem vist, acceleraren el procés d'unificació dels grups marxistes cap a la constitució

d'un sol partit socialista a Catalunya, posaren també en primer pla el problema de la dispersió sindical. Tant des d'un punt de vista militar com, i sobretot, de cara a la gestió de les empreses tot just ocupades, les circumstàncies aconsellaven que els treballadors fessin tots els esforços possibles per tal de simplificar la seva situació organitzativa.

Així les coses, la CNT, que en mans de la FAI havia iniciat de feia temps un procés de forta radicalització que li provocà pèrdues tan considerables com la dels sindicats de Sabadell, crispà encara més el seu radicalisme, de manera que entrà en un pendent de difícil retorn, que probablement només la seva conjuntural participació al Govern, i els pactes d'unitat amb la UGT, salvaren d'un espectacular enfonsament. L'aparició del sector "polític" a dins de la CNT, representat principalment per peiró, constitueix també un exemple de la resistència que es produí, al seu si, a seguir mantenint posicions doctrinàries en aquells moments difícils.

D'aquesta forma, doncs, i després del relatiu fracàs de l'intent de Pestaña de construir un Partit Sindicalista, la UGT apareixia com una força d'atracció irresistible a la major part dels sindicats independents que existien a Catalunya. El CADCI, el Sindicat de Funcionaris de la Generalitat, la Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya (FNEC), s'uniren ràpidament a la UGT catalana, i ho féu també la Unió General de Sindicats Obrers de Catalunya (UGSOC) i després la Federació Obrera d'Unificació Sindical (FOUS). Però el que va ser decisiu per a la represa de la UGT de Catalunya, va ser la incorporació dels Sindicats de Sabadell. Després que se celebressin dos mítings al Catalunya Parc, l'un de la CNT, l'altre de la UGT, a la Federació Local dels Sindicats de Sabadell, que presidia en Josep Moix, s'instal·laren unes urnes per tal que els treballadors decidissin a quin dels dos sindicats

volien ingressar. Els resultats donaren més d'un 80 % de vots favorables a la UGT.

Així, la UGT, que en començar la guerra tenia a Catalunya uns 60.000 afiliats, el Novembre del mateix 36, en comptava ja mig milió, mentre que la CNT en disposava de 361.000.

D'aquesta manera, l'ingrés dels sindicats de Sabadell a la UGT, i després, el Novembre de l'any 1937 en el III Congrés de la UGT de Catalunya, que tingué lloc al Palau de la Música, l'elecció del seu secretari general en Josep Moix com a vicepresident de la UGT de Catalunya de Vidiella com a president i de Miquel Farré com a secretari general, van constituir un moment important en el capgirament de la correlació de forces dins de la classe obrera catalana. L'anarquisme, per primera vegada des del segle XIX, perdia la seva hegemonia damunt el moviment obrer de Catalunya. En endavant, l'estreta unitat d'acció de la UGT de Catalunya amb els socialistes unificats, li donaria una presència creixent i una participació cada cop més activa en la construcció de la nova societat.

Els símptomes d'aquesta presència creixent s'observen ja en el discurs de Del Barrio en el míting del Price de l'Octubre del 36, quan ell n'era secretari general, i en el qual expressà la presa de consciència de la força que cobrava la UGT, davant d'una CNT que vacil·lava després d'haver posat en quarantena la seva doctrina abstencionista en relació al poder polític. El llançament de la consigna d'"els sindicats cara a la guerra" pel novembre del 36, l'arribada del vaixell soviètic carregat de proveïments, i la seva posició davant els problemes econòmics i militars en general, li feren cobrar bastant prestigi i li permeteren que, amb motiu de la crisi de Febrer de l'any següent, arran de la caiguda de Màlaga, i de la crítica conjuntura econòmica, la UGT de Catalunya accedís al primer pla

La major part dels militants que s'integraven al PSU procedien de la UGT. I uns i altres, amb un protagonisme destacat i recollint una llarga tradició històrica dins el moviment obrer català, organitzaren per primera vegada un règim de tipus socialitzant, descentralitzat i amb una forta presència de les organitzacions sindicals.

Les discrepàncies del PSU amb la CNT, però, no li impediren de col·laborar-hi en les tasques de direcció de les empreses col·lectivitzades, principalment. Precisament una constant en la seva política sindical la constitueixen les seves insistents crides a la unitat quan aquesta estava trencada, i al desenvolupament de les relacions quan existia el Comitè d'Enllaç.

Especial menció cal fer, amb tot, a les crides a la direcció de la gestió econòmica que es feren al llarg del III Congrés de la UGT de Catalunya (Novembre del 37), i per part del mateix PSU. En aquest sentit, en Joan Comorera digué el Gener del 38: *"a la vegada que, a través dels decrets, es van introduint en el Decret de Col·lectivitzacions certes millores indispensables per a l'ordenació de la nostra vida econòmica, a la vegada que s'enforteix l'obra econòmica dels treballadors, es porta a terme... una obra per assegurar la de la vida política del moment, i esdevingués l'organització hegemònica del moviment obrer després de la crisi de Maig, de la qual totes les organitzacions que hi intervingueren cal que facin una profunda reflexió autocrítica per tal de treure'n l'entrellat, i descobrir-ne les causes que impediren assolir una solució pacífica i democràtica de les discrepàncies.*

col·laboració cordial de les dues centrals sindicals en aquesta tasca econòmica... Els sindicats han de col·laborar amb els òrgans dirigents de l'economia de Catalunya... Els sindicats no poden ésser apartats de la direcció econòmica del país. En primer lloc, perquè el Govern no té l'aparell econòmic prou ben muntat encara per a prendre ell sol tota la responsabilitat de la direcció.

Per altra part, Catalunya és un país d'arrelada i antiga tradició sindical... Avui és completament necessari que les centrals sindicals intervinguin en la direcció econòmica del país. Es per això que el Conseller d'Economia ha fet les intervencions en col·laboració amb els sindicats".

El PSU de Catalunya, doncs, sintetitzava així, en les condicions particulars de la guerra civil, i en un marc polític de projecció més àmplia una de les tradicions més específiques del nostre moviment obrer. L'articulació d'un nou ordre social basat en l'autogestió a la base i la direcció des d'un govern popular amb participació sindical, va ser una realitat a la Catalunya del 1936-39.

VI. El PSU i les llibertats nacionals de Catalunya

Ja hem fet menció abans al fet que la insurrecció de Juliol va suposar l'enfonsament dels organismes de la República a Catalunya. Dissolts aquests organismes i delegacions de l'estat central, els vincles amb ell quedaren francament debilitats, si no definitivament trencats; de manera que es creà a Catalunya, en relació al poder republicà, una situació que gratava el confederalisme.

Aquesta situació especial es basava en el poder revolucionari creat al carrer, en el reconeixement i legalització de les conquestes revolucionàries per part de la Generalitat, i en l'afirmació d'autonomia d'un i altre davant el govern republicà.

Però les condicions per al manteniment d'aquesta situació particular eren francament desfavorables, si ens atenim a la correlació de forces que es creà en relació al conjunt de problemes que hi estaven en qüestió. La posició de principis del PSU al llarg del procés que se seguí per a la resolució de l'especificitat autonòmica de la guerra, es pot resumir així: reconeixement que el resultat de la guerra a tot Espanya dependria en gran part

de l'actuació que hi tingués Catalunya; constatació que sense la victòria a Espanya no es podien mantenir les llibertats de Catalunya; i defensa de les llibertats nacionals davant qualsevol intent de retallar-les. Però, traslladats al terreny de la pràctica política immediata, aquesta posició de principis era de molt difícil sosteniment per causa de la guerra.

Contra la pervivència del poder autònom s'aglutinaven una sèrie de forces de diferents interessos, però coincidents en una sistemàtica oposició: d'una banda hi havia les forces republicanes espanyoles, que cobraven cada vegada més força a mida que s'anava reconstruint el poder estatal. D'altra banda hi havia, a l'interior de Catalunya, un seguit de forces interessades a destruir les bases de poder popular que havien donat lloc a l'experiència col·lectivista, el qual era, en última instància, el suport principal de l'ampliació de l'autonomia.

Aquesta dialèctica relació de forces acabà resolent-se en un terreny especialment decisiu en les condicions de guerra civil: el de les indústries de guerra. I malgrat les contínues afinnacions i voluntat de mantenir el règim autonòmic aconseguït el 19 de Juliol, i sancionat pel decret del 28 d'Agost, la posició del PSU envers el problema de les indústries de guerra, acabà inclinant la balança, a desgrat seu, a favor de les forces "centralistes".

En aquest sentit, des del començament de la guerra, junt a la consigna de creació de l'Exèrcit Popular, el PSU llançà el mot d'ordre de creació de potents indústries de guerra. Els resultats sobre aquesta qüestió foren immediats: malgrat la improvisació i la manca de tradició en la producció de material bèl·lic, en molt poc temps es crearen nuclis importants d'indústries de guerra que produïen trilita, pólvora, fulminants de mercuri, municions, armes portàtils, morters, granades de mà, bombes d'aviació, ambulàncies, etc.

La tradició autonomista de la USC i el CADCI, i fins i tot la independentista del PCP, feien aparèixer el PSU com un bastió important en la defensa de les llibertats nacionals conquerides; per exemple, a l'editorial de "Trellall" del 28 de Gener del 37 es llançava l'objectiu *"d'assegurar realment la nostra llibertat en tant que poble, i el reconeixement de la nostra personalitat nacional"*.

Però el problema de la defensa de la personalitat i llibertats nacionals es resoliria al voltant de la direcció d'aquelles indústries de guerra creades. I així, poc després de la caiguda de Màlaga (8 de Febrer), en el Comitè Central del PCE celebrat a València els dies 5, 6, 7 i 8 de Març del 37, R. Vidiella, que hi anà formant part de la delegació invitada del PSU, digué: *"un altre dels nostres anhels és fer que existeixi una potent indústria de guerra, perquè Catalunya és també l'autèntica reraguarda, perquè Catalunya té una poderosa indústria metal·lúrgica, i cal que posem a disposició del Govern Central, a disposició del Govern de la República, tots els elements bèl·lics, totes les municions que Catalunya és capaç de fabricar, perquè el Govern de la República els reparteixi segons les necessitats de la guerra"*.

Una mica més tard, i com a conseqüència dels fets de Maig a Barcelona, la correlació de forces polítiques a Catalunya s'alterà qualitativament. De manera que, reconstruïts alguns dels instruments de l'aparell de l'estat republicà a Catalunya —els d'ordre públic, principalment—, l'acceptació de la necessària centralització de la direcció de les indústries de guerra, tant per part del PSU, com per part de l'ERC, dugué a una crispada competència de funcions i a una progressiva intervenció del govern republicà en els afers interns de Catalunya.

Un cop format govern, el 30 de Juny del 37, s'acordà d'enviar una delegació a València perquè s'entrevistés amb alguns ministres de la República, i especialment

amb el president del Govern, el Dr. Negrín, i a fi de posar solució a les tensions entre els dos Governos. La gestió va resultar bastant infructuosa, i el secretari general del PSU, en Joan Comorera, que era Conseller d'Economia, i que com a tal formava part de la delegació que havia anat a València, junt amb en Pi i Sunyer i en Bosch i Gimpera, ho explicà poc després, a la 1.ª Conferència Nacional del PSU que tingué lloc del 24 al 26 de Juliol. Joan Comorera expressava amb les següents paraules la voluntat d'arribar a una solució negociada entre els dos governos, partint de la voluntat de tots els pobles de la república, de guanyar la guerra: *"hi ha la voluntat manifesta d'unitat d'acció cordial, lleial i sistemàtica, de tots els pobles hispànics. Catalunya es troba en primer rengle per haver comprès que la seva sort està lligada d'una manera íntima, d'una manera indissoluble a la sort dels altres pobles hispànics"*.

Però la solució no arribava, i després d'haver creat una Comissió Mixta per tal de resoldre els problemes que plantejava la direcció de les indústries de guerra, i després de la caiguda del front del Nord, el govern republicà es traslladà a Barcelona el 31 d'Octubre del mateix 1937.

De les memòries d'Azaña es dedueix que l'actitud del PSU abans del trasllat, era contrària a realitzar-lo. Però davant els fets consumats procurà que les relacions entre ells dos no s'enterbolissin més del que ja ho estaven. Més tard, al Comitè Central d'Anvers del Març del 39, es valorava aquell moment de la manera següent:

"Instal·lat el Govern de la República a Catalunya, caigut el front de l'Est, trencades les comunicacions i la continuïtat territorial amb la resta de la República, vàrem afirmar que Catalunya era la força substantiva de la República, que la seva pèrdua provocaria l'ofensiva darrera de la diplomàcia"

imperialista internacional que vol la victòria de Franco, i que calia, per consegüent, conservar-la costés el que costés, sacrificant el que calgués sacrificar, administrant intel·ligentment les seves reserves humanes i materials, fent concordar la política de guerra, econòmica i de convivència dels pobles hispànics i de relació dels poders constitucionals, amb el respecte i l'estima a les característiques especials de Catalunya, tradicionals o forjades arran de la sublevació militar”.

En aquestes circumstàncies, els problemes no s'acabaven d'arreglar, i vingué a espatllar-los encara més el baix rendiment en què entraren les empreses que eren sota la intervenció estatal a través de la Comissió Mixta.

Llavors el PSU, el Desembre del 37, va decidir de proposar la creació d'un Ministeri d'Armament i Municions que es fés càrrec de les indústries de guerra, tot unificant-ne la direcció, i estipulant-ne els criteris i les prerrogatives dels seus organismes.

I poc després, el Gener del 38, aguditzades enormement les tensions, afirmà:

“Hi ha un altre fet negatiu que pot arribar a ésser greu: certes incomprensions davant el problema de Catalunya. Hi ha funcionaris que no accepten el nostre Estatut. Hi ha funcionaris que tracten de crear conflictes entre els dos governs. Però això té relativament poca importància. El pitjor és que hi ha determinades tendències a no acceptar la situació legal de Catalunya, creada en virtut del nostre Estatut i de la Constitució de la República, i a produir situacions de fet que el dia de demà es tradueixin en un nou estat jurídic... El Partit no ha de caure en la desviació que significaria enfortir la tendència separatista a Catalunya, ni tampoc cap a la banda contrària, que significaria anar contra les llibertats de Catalunya. Nosaltres hem de fer l'afirmació

categòrica que som els primers i més autèntics defensors de l'Estatut de Catalunya, que el defensem perquè creiem que és un fet d'alt valor revolucionari, que va lligat d'una manera íntima amb la solució dels problemes que avui ens afecten.

“Per consegüent, nosaltres estem contra tot allò que signifiqui retallar la nostra autonomia; i, seguint per aquesta línia, estem segurs que podrem eludir els perills dels corrents contradictoris que tenim al davant nostre i que així convertirem Catalunya, cada dia més, en un factor decisiu en la lluita contra el feixisme”.

Paral·lelament, i considerant que potser bona part de les tensions venien pel fet que els governs i els Parlaments de Catalunya i la República no eren prou representatius del moment de consciència del poble (el Parlament de Catalunya, per exemple, havia estat elegit l'any 1933), proposà de fer una consulta electoral: “la realització d'una consulta electoral enfortirà el Front Popular, l'opinió antifeixista, i donarà un gran valor moral, un gran prestigi, una major autoritat, als òrgans de govern que després de la consulta es formessin” (). I això responia realment a uns canvis profunds operats en el sistema de partits de la Generalitat. En aquest sentit, la classe obrera, que fins llavors havia donat els seus vots a l'ERC o s'havia abstingut, disposava ja d'un partit propi, amb la consegüent debilitació de l'ERC. I al costat d'això, la dreta havia perdut de fet el seu instrument d'intervenció política, amb la desaparició de la Lliga de l'escena política.

Però el Govern central, conscient de la seva superior autoritat per a decidir en última instància a favor seu les discrepàncies, va optar, com ja és sabut, no per convocar eleccions, sinó per decretar l'abolició de la plenitud autonòmica assolida en començar la guerra, forçant en

aquest sentit la publicació d'un decret, el 16 de Juny del 38.

Una mica més tard, l'11 d'Agost, arran de la batalla de l'Ebre, el Govern republicà s'incautaria de les indústries de guerra, i provocaria la crisi de govern, amb la retirada dels ministres català i basc, Aiguader i Irujo. Llavors, per tal de superar la crisi i no complicar més encara la situació en els moments dramàtics que es començaven a viure, en Josep Moix acceptà una cartera al Ministeri republicà. Però l'oposició de l'ERC i la desmoralització que precedí l'enfonsament total de Catalunya davant els exèrcits de Franco, no pogueren ser contrastades per la política de resistència que el PSU sostingué fins al darrer moment.

Així, doncs, com diu en González Casanova: *"Les forces polítiques que a Catalunya havien assumit durant la guerra un paper preponderant —anarquistes i marxistes— havien fet seu l'autonomisme federalista, i, en alguns casos, fins i tot reconegut el dret a la secessió. El pensament marxista català assumia amb claredat el nacionalisme burgès, profunditzant en la seva arrel popular i entroncant-lo amb la lluita internacionalista per l'alliberament dels pobles oprimits. Fou precisament la guerra la que donà l'oportunitat històrica en aquest pensament de substituir en grau important el nacionalisme burgès de l'ERC per un nacionalisme proletari, però fou el mateix desenvolupament del conflicte bèl·lic el que revelà els límits objectius d'aquesta nacionalisme"*.

VII. El PSU davant la guerra: política militar

Des d'un punt de vista militar, al cap de pocs dies de la revolta la situació s'estabilitzà relativament i els dos bàndols quedaren bastant definits. D'un costat, del cantó de la República quedava la major part del territori,

les ciutats més importants i populosos, i les zones industrials; de l'altra, un nombre de tropes molt superior, perfectament enquadrades i disciplinades, i els quadres militars més experts i més ben preparats. A la zona republicana, la revolta, bé que no havia triomfat, havia deixat la República i la Generalitat sense un nucli de cos militar mínimament eficaç.

En aquestes condicions el PSU de Catalunya llançà, des del primer moment, la consigna de construir un Exèrcit Popular Regular. En Josep Del Barrio, que era un dels representants del PSU al Comitè de Milícies, proposà insistentment a les seves reunions, que ell mateix es convertís en l'embrió d'aquest exèrcit.

Però l'oposició d'alguns sectors, particularment dels anarquistes, a aquesta política, bloquejà momentàniament la seva realització. Per aquesta raó, el PSU prengué consciència del retard amb què es duria a terme la constitució de l'exèrcit, i decidí realitzar una sèrie d'iniciatives militars que val la pena enunciar.

En primer lloc participà activament en la preparació i realització de l'expedició a Mallorca. Juntament amb alguns sectors cenetistes i especialment amb "Estat Català", però amb l'oposició dels socialistes i republicans espanyols, els quals des del Ministeri de Marina i Aviació de la República impediren que es consumés l'acció. Més tard, quan els rebels atacaven la zona republicana des de la reraguarda, fent servir les Illes com a plataforma d'activitats per enfonsar els vaixells que arribaven carregats d'armament i provisions, i per bombardejar Barcelona, quedà ben palesa la importància estratègica que els organitzadors de l'expedició havien atorgat al control de les Illes.

Al mateix temps, el PSU organitzava, com els altres partits i organitzacions sindicals, les seves pròpies unitats militars. D'entre elles cal destacar les columnes "Lliber-

tat”, “Graells” i “Engels”, que foren enviades a la defensa de Madrid. La recuperació dels quadres militars que havien quedat despenjats, arran de l'aixecament, va ser complementada amb l'assignació de comissaris polítics a les unitats militars que havien de ser la base del futur Exèrcit Popular. En aquest procés destaca la formació de la Divisió “Carles Marx”, la qual, sota la direcció de Del Barrio, havia de jugar a Catalunya un paper semblant al que jugà el 5.º Regimiento a Madrid.

La creació de l'Exèrcit havia de ser, però, bastant difícil. El 21 de Novembre del 36 sortí a Catalunya un decret constituint-lo formalment. Però encara trigaria una mica a consolidar-se realment. A Catalunya no es prendria consciència clara del problema de la guerra fins a primers de l'any següent. El 8 de Febrer queia Màlaga, i això suposà un revulsiu important en la definitiva presa de consciència del problema i la necessitat de construir l'Exèrcit Popular. En aquestes circumstàncies, a primers de Març, el secretari general del PSU digué:

“Les nostres consignes, llançades des del començament, que el que tocava i el que calia fer era, abans que res, organitzar la guerra i assegurar la victòria, perquè la victòria és en si mateixa la revolució, perquè guanyar la guerra serà impulsar la revolució (han estat ja acceptades)... La consigna d'Exèrcit Popular Regular ja no és una consigna exclusiva nostra: ho va ser fins fa un mes, però avui és ja la consigna de tot Catalunya. Tampoc no és exclusiva nostra la consigna de 'servei militar obligatori;' avui és la consigna de tot el poble català... Quan la caiguda de Màlaga, s'inicià a Catalunya un període summament perillós. La primera reacció —cal reconèixer-ho— fou de pànic, de fons pessimisme... Però nosaltres, aprofitant la lliçó que representava la caiguda de Màlaga, i seguint el camí traçat pel PCE, tinguérem la sort de fer canviar completament l'estat d'ànim de les

masses catalanes. I jo tinc la convicció que, des d'aquell moment, nosaltres, a Catalunya, hem fet una passa importantíssima cap a la victòria en la nostra lluita comuna contra el feixisme”.

Després de la caiguda de Màlaga, i al moment d'aquesta sensibilització, el PSU organitzà a Barcelona una manifestació monstre de 50.000 persones, formades en companyies i amb els seus instructors al davant, per tal de donar suport a la consigna de creació de l'Exèrcit Popular, i demanar als poders públics la immediata implantació del servei militar obligatori.

El PSU organitzà al mateix temps l'Escola de Comissaris i l'Escola Popular de la Guerra; incorporà 10.000 militants seus als organismes de l'Exèrcit Popular que ja funcionaven, als quals s'havien d'unir els 15.000 que ja formaven la Divisió “Carles Marx”; mentrestant en creà una altra de reserva i organitzà un servei d'entrenament militar, a càrrec dels seus instructors, per a aquells treballadors que voluntàriament s'oferien a les tasques de construcció de l'Exèrcit.

Amb això, a finals del Març del 37, el Govern de la Generalitat decretava la militarització de les milícies obres i la dissolució dels consells d'obres i soldats, així com les patrulles político-sindicals que s'havien encarregat de la vigilància fronterera.

En bona part per aquesta raó, i coincidint amb el moment de màxima agudització de la crisi econòmica, esclataren els fets de Maig. De la seva resolució en sortiria reforçada la posició partidària d'organitzar l'Exèrcit Popular, el qual fou realment constituït al cap de poc temps.

Fins a la fi de la guerra, la política militar girà al voltant de dos problemes essencials: el reforçament del caràcter popular de l'Exèrcit, i la direcció estratègica de la guerra.

Sobre la primera qüestió, al CC celebrat el Març del 39, el PSU resumia així la seva posició:

“acció infatigable per la formació de reserves, de quadres militars, per l'enfortiment del Comissariat, per la unificació de l'Exèrcit en una sola escala militar i supressió, per tant, de 'professionals' i 'milicians', qualificació i rivalitat que tan fatals han estat; per la integració a l'Exèrcit de les unitats d'Assalt i Carrabiners que en el front foren elements de profunda disgregació i desmoralització; per la depuració sistemàtica dels quadres militars i tècnics, contra la funesta proporcionalitat en els comanaments i en el Comissariat; per la simplificació de l'aparell militar, contra el parasitisme burocràtic i els centres d'emboscament; per una política de recompenses i ascensos; per crear l'obsessió de les fortificacions, de veritables camps atrinxerats; per l'aprofitament dels tècnics professionals, sense confiar-los, però, salvades raríssimes excepcions, funcions de direcció”.

En relació al segon problema hi havia en joc una concepció estratègica de com dirigir la defensa de la república. La posició de l'Estat Major i del Govern de la República consistia a supeditar-ho tot a la defensa del centre, amb la qual cosa es posaven en una debilitat estratègica permanent les zones de la perifèrie, les quals anaren caient una rera l'altra. Després de la caiguda de Màlaga i el País Basc i el Nord, la zona més debilitada era el País Valencià. L'ofensiva de l'Ebre anava destinada a contrarestar aquest perill, i desviar així l'atac enemic destinat cap al centre. Però en fer-ho es desvià l'ofensiva enemiga cap a Catalunya, quan aquesta no reunia suficients forces per a defensar-se: disposava només d'una quinta part del total de l'Exèrcit republicà, la qual fou utilitzada massivament a la batalla de l'Ebre, i sobretot no disposava d'un sistema de defensa prou sòlid.

El PSU davant d'aquesta eventualitat proposà que es decretés la mobilització general, i que es construís una sòlida xarxa de fortificacions que defensés Barcelona. () El Govern acabà decretant-la, però d'una manera tan burocràtica que la primera lleva de fortificacions havia d'incorporar-se a files el dia 26 de Gener, el mateix dia que va caure Barcelona.

Fracassada, doncs, la maniobra de diversió de l'Ebre, l'Exèrcit de Franco entrà a Catalunya sense dificultats, i de res no varen servir l'heroica resistència i l'esforç que fins a l'últim moment realitzaren els militants del PSU i les JSU de Catalunya.

VIII. Caràcter del PSU

Des de la seva constitució, el PSU es definí com un partit marxista-leninista. El creixement que assolí durant la guerra, ja ho hem vist, li donà una gran força entre la classe obrera, fins al punt de constituir-se en el seu interlocutor polític. Però, el tipus de política que desplegà el configurà com a un partit nacional de tipus interclassista. Així mateix, la procedència confederal de molts dels seus militants constituí un seriós obstacle per a la seva bolxevització. D'aquesta manera el PSU, a finals de la guerra apareixia com un partit heterogeni quant a la seva composició social, i dotat d'un sistema de funcionament descentralitzat i adequat a les condicions en què s'havia de deseixir.

Així, junt amb una experiència societària de tipus autogestionari, el PSU de la guerra ofereix al futur del pensament i el moviment socialista europeu, un model de partit nou basat en l'aliança dels socialistes i els comunistes, i amb uns criteris de funcionament que li permeteren incorporar les distintes tradicions polítiques i ideològiques de les classes populars i progressistes de Catalunya.

2. LA POSTGUERRA

I. Canvi de política: la reunió d'anvers

Abans d'acabar-se la guerra, els dies 2 i 3 de Març, el Comitè Central del PSU es reuní a París. La reunió es coneixerà amb el nom de CC d'Anvers. Hi assistiren uns vuitanta delegats, la majoria dels quals havien sortit clandestinament dels camps de concentració on els havien tancats les autoritats franceses. Molts d'ells tornaren a entrar clandestinament als camps de concentració per tal d'informar als militants que hi restaven dels acords presos a la reunió. Les conclusions eren de continuar la lluita fins a la victòria final, elaborant una política adequada, i formar un govern de front popular que l'apliqués. S'elegí un Comitè Executiu format per Comorera, M. Valdés, Serra Pàmies, Del Barrio, Matas, Miret, Marlés i Vidiella.

II. El PSU a la internacional comunista

Comorera, del Barrio i Serra Pàmies anaren a Moscou poc després per tal de discutir amb el Secretariat del PCE i els dirigents de la IC les causes de la derrota de la guerra. L'estiu es dugueren a terme les sessions i s'elaborà

un projecte de resolució política que contenia set apartats. Un d'ells reconeixia el PSU com a Secció Catalana de la IC. Amb això Catalunya era reconeguda per primera vegada a la seva història moderna com una nació amb igualtat de drets que les que disposen d'un estat propi, per un organisme internacional. Però, per altra banda, això suposava que el PSU entrava plenament dins de l'òrbita del moviment comunista just al moment d'auge del stalinisme. Aquest fet, en les condicions d'exili en què es trobava el partit, havia de posar les condicions perquè les dissensions que se produïssin es resolguessin per mitjans burocràtics i es trenqués la unitat del partit.

El PSU, desaparegudes les condicions que l'havien fet crear, créixer i desenvolupar-se al voltant d'una política de construcció d'una nova societat, substituïa aquest element aglutinador per l'adhesió a uns principis ideològics. L'homogeneïtzació del partit al voltant d'aquests principis, i l'alineació a la política internacional de la Unió Soviètica, li costaren les primeres i importants desorganitzacions d'alguns dirigents i quadres destacats (Serra i Moret, Del Barrio, Serra Pàmies, Fronjosà, Benjam, etc). El PSU inicià un procés de "bolxevització" que perseguia l'objectiu de transformar-lo en "monolític."

III. La lluita i la reorganització a l'interior: les guerrilles

El PSU inicià la seva reconstrucció a l'interior el mateix 1939. Un grup de militants que aconseguí d'escapar a l'encerclament d'Alacant, arribà a Barcelona i hi constituí el primer nucli d'organització regular que mantenia relacions amb la direcció de l'exili. Però molt poc després fou detingut. La policia assegurava haver detingut un mínim de 50 militants del PSU. El responsable d'aquest grup, Alexandre Matos, morí als locals de la

Jefatura de policia. Als altres se'ls féu un Consell de Guerra el Març del 41. Van ser dictades cinc penes de mort, de les quals dues executades: Otili Alba i Tomàs Pons. El Gener de l'any següent seria agussellat, també, en Jaume Girabau. Durant aquells primers anys s'afusellava a Barcelona una mitjana de 150 homes per dia.

Per altra banda algunes unitats militars es refugiaren a les muntanyes i iniciaren una ininterrompuda activitat guerrillera. I això es feia quan el desànim entre les forces republicanes havia portat la major part dels partits a la més absoluta passivitat.

El 1942 s'inicien les tasques de propaganda, i el PSU comença a editar les primeres publicacions en català quan la persecució de les particularitats nacionals era una de les dèries preferides del règim. "Treball" s'edità, per primera vegada a la postguerra, l'any 1943 a la presó.

El 1944 existeixen certes condicions que fan pensar seriosament en la possibilitat d'una victòria militar. Els suports polítics exteriors del règim estaven desapareixent, l'oposició es presentava més unificada, i se li adherien sectors que havien estat al bàndol franquista durant la guerra, i un fort malestar per la crisi social, les dificultats econòmiques, l'anarquia governamental, havien quarterat la base social del règim. Després d'aconseguir la unitat política entre la major part de les forces polítiques, amb la creació del Govern de la Generalitat a l'exili, es creà a l'interior la unitat guerrillera amb la constitució de les Agrupacions territorials. El Setembre del 44 un cos de 10 o 15.000 homes armats travessa la frontera i entra a la Vall d'Aran. L'acció resulta bastant desafortunada, però molts aconseguen entrar i incorporar-se a les unitats de les Agrupacions. A Catalunya, fins al 48 actuarà l'Agrupació de Llevant i Aragó, que ho farà també a Aragó i al País Valencià.

El 1945, són detinguts 80 militants, i d'ells onze afusellats: les perspectives d'una ràpida victòria dels aliats a la guerra mundial, amb l'esperança que intervindrien immediatament a Espanya havia fet relaxar les normes de vigilància. A finals d'any s'incorpora a l'interior en Puig Pidemunt, que aconsegueix fer aparèixer de manera regular "TREBALL", l'òrgan central del PSU. El 47, però, també fou detingut i afusellat amb altres militants de les guerrilles: Valverde, Carrero, Numen Mestres i altres.

Coincidint amb l'esclat de la guerra freda, el franquisme comença a consolidar-se a l'interior: es guanya l'adhesió ideològica d'alguns sectors populars amb l'estrenyament de les relacions amb l'Església, el fet de presentar-se com a l'únic garantidor possible de l'estabilitat i l'ordre davant les discòrdies que la guerra freda provoca al si de l'oposició. El referèndum del 47, l'obertura de les fronteres amb França el Gener del 48, i la posterior restauració de les relacions diplomàtiques, havien de consolidar-lo definitivament.

Mentrestant, les guerrilles s'havien anat debilitant, perdent orientació política i deslligant-se de les masses que pretenien insurreccionar. La possibilitat d'una victòria militar s'havia esborrat en desintegrar-se les esperances en una intervenció aliada.

IV. El PSU a l'exili: política d'unitat

L'any 1940 es trenquen totes les unitats que s'havien pogut anar forjant al llarg de la guerra: és més, s'accentuen les diferències. Davant la passivitat de la major part dels partits, el PSU proposa construir un Front Popular a la base, sobre l'aliança dels obrers, els camperols, i els menestrals.

Mentrestant en Carles Pi i Sunyer havia fet una crida

a alinear-se al costat dels aliats. La consideració que la guerra era de caràcter imperialista, per part de la IC i del PSU, impossibilitaven un acord en aquest sentit. I amb motiu del Pacte germano-soviètic s'inicia a França una forta persecució de comunistes. El PSU traslladarà el seu centre d'activitats a Mèxic, on publicara el quinzenal "Catalunya".

Però l'agressió nazi a la Unió Soviètica sense declaració de guerra prèvia, canvià les anàlisis del PSU sobre el caràcter de la guerra i possibilità l'entesa. D'aquesta manera es pogué constituir un govern de la Generalitat sota la presidència d'Irla, i amb participació de l'ERC, PSU, Unió de Rabassaires, AC, CNT i UGT. El PSU llançà la iniciativa de crear una Aliança Nacional de Catalunya en la que havien de participar tots els sectors antifranquistes, fins i tot *"aquells catalans que adonant-se del terrible error en què caigueren en ajudar a Franco i a acceptar el règim de Franco i Falange, declarin avui, expressament, que estan disposats a lluitar contra Franco"*.

Amb l'esclat de la Segona Guerra Mundial molts militants del PSU que no es trobaven a la guerrilla de l'interior es van enrolar a la resistència antinazi. Josep Fusimanya morí el 1943 al front rus lluitant —com molts altres republicans catalans— com a membre de l'exèrcit soviètic. Josep Miret i Musté, que havia estat Conseller de la Generalitat i era membre de la direcció del PSU, participà decisivament en l'organització de la resistència francesa. Fou detingut i enviat a Mauthausen, on morí l'any 1944. Mols altres catalans que participaren a la lluita contra els feixistes i que foren detinguts tingueren una important participació a la resistència interior dels camps de concentració.

En acabar-se la guerra mundial, la direcció del PSU tornà a França, on edità la publicació "Lluita". De feia temps molts militants del partit s'havien enrolat al ma-

quis i participat activament a la resistència antifeixista.

L'acabament de la guerra mundial feia confiar en una intervenció aliada. Però la diplomàcia franquista tampoc no havia badat i va ajustar la seva política exterior al ritme dels esdeveniments internacionals, suficientment com per retardar l'esperada intervenció fins a l'esclatament de la guerra freda. Llavors sorgiren dificultats al si de l'oposició, el PSU fou marginat, i el franquisme es pogué presentar com un precursor de la lluita contra el comunisme. El Govern de la Generalitat a l'exili tindria una vida difícil fins al 53, moment en què es decidí l'autodissolució, i el manteniment de la presidència de la Generalitat com a únic marc institucional.

3. ANAR A LES MASSES

I. canvi de política: dissolució de les guerrilles

Fracassat l'intent guerriller i ajornades definitivament les esperances d'una intervenció aliada, amb l'esclat de la guerra freda comença una nova etapa històrica. Per tal d'adaptar-s'hi en les millors condicions possibles, el Buró Polític del PCE féu una reunió conjunta amb els Secretariats del PSU i del PC d'Euskadi. Aquesta reunió, celebrada l'estiu del 48, es decidí de dur a terme uns quants acords: dissolució de les guerrilles, dissolució de la UGT, i recomanació de participar als llocs on les masses eren enquadrades obligatòriament –principalment la CNS.

La dissolució de les guerrilles no fou gaire més que una dissolució formal, perquè de fet ja gairebé no existien. Però l'orientació d'abandonar el treball sindical amb els organismes tradicionals de classe –la CNT i la UGT– suposava un autèntic canvi en l'activitat del PSU. La possibilitat que la CNS s'imposés es produí com a conseqüència del buit de poder sindical que s'obrí amb la destrucció física dels sindicats històrics, basada en la victòria militar. La constatació d'aquest fet, així com dels efectes desmobilitzadors que provocà l'impacte ideològic de la derrota i la passivitat dels primers anys

de franquisme, permeteren formular una perspectiva realista de "acumulació de forces." Les vagues dels tramvies del 1951 havien de demostrar com d'afinades eren aquestes anàlisis.

Junt amb aquestes propostes, però, i malgrat l'aïllament en què entrà el PSU dins el camp de l'oposició, se seguia mantenint la consideració que la caiguda del franquisme no era gaire llunyana.

També s'acordà que, un cop dissolta la IC, alguns membres de la direcció del PSU s'incorporessin al Buró Polític del PCE, per tractar junt les elaboracions referents a tot l'estat.

II. El cas Comorera

Després d'aquella reunió s'inicià al secretariat del PSU una discussió sobre el caràcter de les aliances que s'havien de proposar a la revolució democràtica en curs. L'opinió de Comorera era que la guerra i la immediata postguerra havien destruït els instruments d'intervenció política de la burgesia i que calia reconstruir com més aviat millor els instruments de la lluita popular per dur a terme la revolució democràtico-popular. L'opinió del Secretariat era que encara era possible una entesa amb la burgesia democràtica i que malgrat l'aïllament del moment calia anar a configurar una aliança amb ella. Les previsions sobre la proximitat de la caiguda del règim per part de Comorera feien més urgent aquesta reconstrucció política i orgànica de les classes populars, perquè en qualsevol moment es podia produir un desbordament de la irrupció de les masses a la vida política. En Comorera per evitar de veure's enfrontat amb una força superior —el PCE— plantejà la qüestió de la independència del PSU com una condició prèvia a la continuació de la discussió. Els mètodes no democràtics que s'utilitzaven aleshores

per resoldre els problemes interns dels partits "bolxevitzats", dugueren a la seva expulsió el Setembre de 1949.

Ell, convençut de la seva tesi, entrà a Catalunya la nit de cap d'any del 50 al 51, però aviat comprovà que aquells eren precisament els anys de màxima consolidació del franquisme. Fou detingut el 1953, i condemnat a presidi. A la presó, abans de la seva mort, que es produí el 58, trobà l'ajut dels qui havien estat els seus companys i rivals polítics. Els militants del PSU empresonats a Burgos se'n feren càrrec.

III. La vaga dels tramvies del 1951

El boicot als tramvies

Durant el mes de Febrer de 1951, arreu començen a circular unes octavetes escrites a màquina. Deien Així: "Barceloní, si ets bon ciutadà, a partir del primer de Març, i perquè les tarifes de la companyia de tramvies de Barcelona siguin iguals que les de la capital: ves a peu a les teves ocupacions diàries i pel teu propi interès fés el més ràpidament possible quatre còpies d'aquest full i envia'ls a quatre amics diferents. Si vols ser un ciutadà d'honor, fes-ne vuit de més. Espanya "una"? doncs igual per a tots."

Era la primera resposta a la pretensió de pujar els preus de 50 a 70 cèntims, mentre que a Madrid les tarifes quedaven igualades a les anteriors de Barcelona. Les octavetes foren adherides a les façanes, a les portes de les fàbriques i els tramvies n'eren plens. La crida s'estengué per tots els racons de la ciutat. Els estudiants, malgrat les patrulles de la policia, des del 24 de Febrer es manifestaren i recorreren els carrers, tot distribuint els fulls i intentant evitar que els passatgers pugessin als tramvies.

L'1 de Març el boicot fou total i es mantingué fins al dia 5. El dia següent es restauraren oficialment les antigues tarifes. L'alcalde de Barcelona, Baró de Tarrades, fou substituït el mateix dia. La major part de la població de Barcelona participà en l'acció, protagonitzant la primera manifestació realment de masses des de la fi de la guerra.

La vaga general del dia 12 de Març

La protesta popular no acabà. El malestar acumulat des de dotze anys enrera pels racionaments, les restriccions, el mercat negre, l'autoritarisme i la corrupció varen esclatar espontàniament. El mateix dia en què es tornaven a instaurar les antigues tarifes, i era substituït l'alcalde, Sindicats havia convocat una assemblea d'enllaços per explicar les gestions fetes per la solució de l'assumpte dels tramvies. Alguns dels enllaços que acudiren a aquesta reunió (uns 2000 dels 20.000 convocats) eren militants del PSU o antifranquistes, elegits a les darreres eleccions d'enllaços de l'any 1950, després que el PSU elaborés la política d'utilització dels instruments legals.

Dos dies abans, el 4 de març, un manifest del PSU cridà a convertir la vaga del transport en vaga general contra la carestia de la vida, la política de guerra del franquisme i la repressió, i per exigir una elevació general dels salaris.

A l'assemblea d'enllaços els assistents recolliren la crida i desbordaren els jerarques de la CNS, convocant una vaga general pel dilluns dia 12 de març. Aquest dia la vaga s'estengué des del Poble Nou als altres barris industrials de Barcelona. El 13 continuà la vaga general, mentre la Guàrdia Civil ocupà la ciutat, al port fondeja-

ven vaixells de guerra i els detinguts passaven ja dels 300. Hi hagué dos morts.

Les lluites es produïren també al País Basc i a Madrid, i bé que molt distants entre si, van tenir un especial significat. Després de deu anys, per primera vegada, en diversos llocs d'Espanya les masses expressaren el seu desacord. Les vagues assenyalaren que la Guerra Civil s'allunyava, —algú ha caracteritzat aquestes lluites com l'últim espetec de la resistència— que la classe obrera s'estava reconstituïnt, que augmentava numèricament, que reaccionava davant la dura explotació, que s'apropava de les tradicions obreres de combat i que descobria, dia a dia, la necessitat de lluitar donant-se objectius concrets.

El règim franquista es veurà obligat a admetre que haurà de comptar amb ella un altre cop, i no serà possible explotar-la i vèncer-la només amb la repressió.

Als tres mesos de la Vaga fou detingut Gregori Lopez Raimundo, des de l'any 1947 encarregat a l'interior de la responsabilitat política del PSU. Fou una caiguda pel sistema de la "cadena" que afectà 34 militants i la redacció de Treball. La Solidaritat internacional i la coincidència del judici amb el Congrés Eucarístic de Barcelona va fer que tot es resolgués amb una condemna de 4 anys per en Gregori López Raimundo i de tres pels altres militants més significats com en Pagès, Reventós, Nebot, Anna i Fernández. En aquell moment, en què els dirigents comunistes detinguts eren afusellats, fou una gran victòria.

La valoració del PSU

El març de 1952 —un any després de les vagues— el Secretariat del PSU tragué un manifest "als treballadors

i al Poble Català” valorant l’importància de les lluites. En aquest document es donaven una sèrie d’indicacions, partint de l’experiència del 51, sobre política sindical, democràtica i d’unitat. Aquesta política convertí, a poc a poc, al PSU en el partit de més influència dins la classe obrera.

Malgrat el seu caràcter espontani les vagues són expressió de l’encert d’anar a les eleccions sindicals i de l’aprofitament del mitjans legals.

La manca d’unitat i d’una veritable organització de les accions vaguistes fou apreciada pels dirigents del partit. El document a què abans hem fet referència, proposava la creació de “comitès i comissions d’unitat en les fàbriques i tallers, en la Universitat, en tots els llocs de treball, en els barris de les ciutats i els pobles del camp”.

Els objectius que proposaven els comunistes catalans intentaven unir les reivindicacions més sentides pels treballadors –salari mínim, 8 hores– amb aquelles que donaven contingut democràtic a la lluita obrera: democràtics i nacionals destrossats pel franquisme; la llibertat d’associació, de paraula i de premsa, de reunió i de vaga; dret dels treballadors a organitzar-se en llurs sindicats de classe, dret de tot el poble a organitzar-se en els seus partits polítics.

Aquestes línies subratllen dos importants aspectes de la realitat obrera i popular catalana: la manca d’organització i d’objectius de lluita política clarament definits. La reconstrucció proposada pel PSU intentava donar solució a totes dues.

IV. Consolidació internacional del franquisme i interiorització de la lluita

La Guerra Freda consolida el franquisme

El 18 de juliol de 1951 un nou govern assumeix el

poder. La seva pujada coincideix amb els primers símptomes que els nordamericans estaven canviant la seva posició respecte de Franco. La progressiva integració internacional del règim franquista s’explica per la nova estratègia de blocs, que feia que per la situació geogràfica, Espanya fós cobejada pels països occidentals. Oblidant un passat que encara es podia olorar dins del país, les potències capitalistes, encapçalades pels EEUU, iniciaren una política d’acceptació del franquisme. El 4 de novembre de 1950 las Naciones Unides deroguen la resolució de 1946 que aconsellava la retirada d’ambaixadors. La majoria de governs occidentals no dubten a restablir les relacions diplomàtiques. El 26 de setembre del 1953 es firmaren els acords entre el govern espanyol i el govern dels EEUU.

L’església jugà també un paper molt important per trencar l’aïllament franquista. El maig del 53 se celebrà a Barcelona el XXXV Congrés Eucarístic Internacional. Un parell de mesos més tard el Concordat amb la Santa Seu fou una realitat.

El camí s’havia anat preparant i el fet decisiu es concretà l’any 1955: Espanya, representada pel Govern de Franco, era admesa a l’organització de les Naciones Unides.

El PSU interioritza la lluita

El caràcter molt espontani de les vagues del 1951 no va permetre que les lluites obreres tinguessin continuïtat. De fet, fins l’any 1956, que de nou esclatà la lluita, solament algunes accions aïllades van tenir ressò. L’any 1953 es produïren demandes d’augment de salaris al tèxtil català. A Euscalduna una important vaga es prolongà bastants dies. L’any 1955, el mes de juny tingué lloc el

III Congrés Nacional de treballadors patrocinat pels sindicats verticals que recollí les principals reivindicacions econòmiques dels treballadors.

Encara que les accions de masses no foren importants, cal considerar el treball soterrani d'aquests anys, que tingué una forta incidència al relançament de les lluites l'any 1956. En arribar a aquest any la realitat del PSU a l'interior havia canviat molt envers el final del anys quaranta. La política de tornar a les masses tingué una gran importància per la reconstrucció política de Catalunya. Al contrari de la majoria de les forces de l'oposició que seguien conspirant a l'exterior, esperant una intervenció de les democràcies occidentals, o una entesa per dalt amb sectors guanyadors de la guerra, els comunistes catalans anaren configurant una nova alternativa política i organitzativa a l'interior.

4. La política de reconciliació nacional i el ressorgiment del moviment obrer

I. La crisi del 1956 i el primer congrés del PSU

El marc on es fa el Congrés

El I Congrés del PSU se celebrà l'octubre de l'any 1956. Els fets que permeteren entendre el seu caràcter son: la crítica conjuntura econòmica i política del franquisme malgrat la seva consolidació exterior; la recuperació del moviment de masses, i la celebració, uns mesos abans del XX Congrés del PC de la URSS, i el Ple del CC del PCE celebrat el Juny del mateix any i que introduí la política de Reconciliació Nacional.

En Josep Moix, que des de l'expulsió de Comorera havia fet les funcions de secretari general, es dirigí als delegats, presidint el Congrés junt amb els militants que en aquelles condicions dirigien les tasques del partit: Vidiella, W. Colomer, Soliva, Ardiaca i altres. A l'interior eren els responsables en Roman i Gregori López Raimundo. Gairebé el 60 % dels delegats representaven organitzacions de l'interior, i s'observava ja una forta presència de la joventut.

En la comunicació de Moix es posava de manifest la consciència que s'anava prenent sobre la importància que mereixien els homes de l'interior, la voluntat de no ser només un partit de la classe obrera industrial, sinó de totes les forces no burgeses antifranquistes i democràtiques, i l'especial rellevància que cobrava la incorporació de quadres joves sorgits de la mateixa lluita.

Es varen presentar dos informes importants: l'un d'en Moix sobre la "Situació política i les activitats del partit" i l'altre d'en Josep Roman sobre "Els estatuts i els problemes d'organització" En el primer s'explicaven les conseqüències de la continuïtat del règim franquista i perquè era possible la reconciliació i la superació de l'esperit de guerra civil. La situació de Catalunya fou detingudament analitzada a partir de la crisi econòmica i política del sistema i la pretensió d'esborrar el sentiment nacional català. Això possibilitava la unitat dels catalans en un esperit de Reconciliació, i dins el marc d'una àmplia "Solidaritat Catalana".

L'informe d'en Roman començà fent una revisió dels problemes interns del PSU a la llum de la "crítica al culte a la personalitat", i proposà els estatuts que havien de regular la vida interna. La segona part d'aquest informe es dedicava als problemes d'organització dels moviments

de masses. Especialment la qüestió del lligam del partit amb la "gran experiència de les comissions obres d'unitat", a la llum de les lluites més recents. La temàtica d'aprofitament de les possibilitats legals rebé l'atenció de les últimes planes de l'informe.

Els informes posats a votació i aprovats, així com les discussions que motivaren, expressaven el cúmul de contradiccions en què es movien en aquells moments els comunistes catalans. A la ja complexa situació del moviment comunista, calia afegir la imposició de la clandestinitat. Una línia política i un bagatge històric que no havien estat revisats ni enriquits per l'estudi profund i col·lectiu dels aspectes nous de la realitat catalana; però les responsabilitats contretes amb la lluita diària imposaven al partit una bona dosi de pragmatisme que li permeteren d'avançar en la formulació de propostes polítiques lligades a les necessitats concretes de la pràctica política. Per altra banda, els intents conscients —que el XX Congrés del PCUS havia desvetllat i estimulat— d'obrir les portes a la discussió toparen constantment amb la necessitat de mantenir cohesionat el partit per tal de donar eficàcia al seu treball clandestí.

La proposta política

Deia en Moix: "en la present situació d'Espanya es donen condicions favorables per a una reconciliació duradera dels catalans i de tots els espanyols. La reconciliació nacional és possible i necessària. Ha de començar una nova època de convivència civil recolzi en el restabliment de normes democràtiques i del respecte d'uns i altres a la legalitat sorgida de la voluntat popular, expressada en una consulta electoral lliure i democràtica". La Reconciliació s'expressa políticament amb el restabliment de les llibertats democràtiques i la celebració d'eleccions.

Per aconseguir aquests objectius el PSU proposà la unitat de totes les forces de l'oposició. La proposta i el programa de Solidaritat Catalana estan formulats en un fulletó titulat "Per la Reconciliació", profusament distribuït per Catalunya. Deia així:

"El Partit Socialista Unificat de Catalunya proposa a totes les forces polític-socials, a tots els patriotes catalans, treballar conjuntament per la reconciliació i per la creació d'una àmplia Solidaritat Catalana amb el fi de lluitar pel restabliment de la democràcia a Espanya i pel reconeixement de la personalitat nacional del poble català.

El PSUC considera que el Programa de Solidaritat catalana podria formular les reivindicacions més immediates que, almenys parcialment, es poden anar aconseguint fins i tot sota el règim actual. El PSUC proposa els punts següents:

- 1. Restabliment de les llibertats autonòmiques de Catalunya.*
- 2. Amnistia general per a tots els empresonats, perseguits i exiliats per motius polítics i socials.*
- 3. Llibertat d'associació, de reunió, de manifestació i de vaga; de premsa i de paraula. Llibertat de cultes i de consciència.*
- 4. Elevació del nivell de vida del poble: salari mínim vital i mòbil per una jornada efectiva de 8 hores, a treball igual salari igual i subsidi d'atur forçós.*
- 5. Democratització dels sindicats. (...).*
- 6. Llibertat de conreus i de comerç per als pagesos. Disminució d'impostos... Equiparació de preus, etc.*
- 7. Disminució de les despeses militars. Política fiscal que gravi els beneficis monopolistes. Anul·lació dels privilegis monopolistes.*
- 8. Mesures aranzelàries en front de les importacions (...).*
- 9. Foment de les exportacions, amb llibertat de comerç amb*

tots els països sense excepció, a base de l'interès mutu.
10. *Retorn a la política de neutralitat. Relacions amb tots els països que vulguin tenir-les, qualsivol que sigui el seu règim interior.*

El PSUC no fa les seves propostes amb esperit d'imposar el seu criteri, sinó amb el propòsit de presentar una base de discussió cordial que faciliti l'acord i la unitat d'acció de totes les forces nacionals i patriòtiques del poble Català."

Aquesta fou la nova formulació política. Era un canvi molt important que es basava en una apreciació més realista de la situació espanyola. S'encarava de ple en contra de la política del franquisme que fomentava la divisió entre els guanyadors i els perdedors de la guerra civil. Posava en primer pla la lluita per a les llibertats democràtiques, assentant las bases de posteriors convergències polítiques i, en definitiva, es posaven les bases polítiques per la reconstrucció del bloc social que havia de donar suport a un règim de llibertats democràtiques.

La proposta organitzativa

El Congrés acceptà els estatuts que foren presentats. Es reafirmà el caràcter marxista-leninista del PSU i es ratificà el funcionament amb els principis del centralisme democràtic. Els mateixos estatuts es referien a les dificultats d'aplicar íntegrament, en la clandestinitat, el caràcter electiu dels organismes de direcció i el deure dels òrgans superiors d'informar de les seves activitats als inferiors.

A la vista dels nous estatuts s'elegí un Comitè Central i un Comitè Executiu. El secretari general elegit fou en Josep Moix, i al Comitè Central s'incorporaren al costat dels vells dirigents, nous militants forjats en la lluita de l'interior, com Sacristán, Cipriano García, Núñez, Jordi Solé-Tura, J. Berenguer i altres.

II. Les lluites populars fins a la jornada de reconciliació nacional

En els primers mesos de 1956 se produïren lluites estudiantils conduïdes per una plataforma d'unió de forces democràtiques (FUDE), estesa principalment per Madrid i Barcelona. Alhora, i amb major bel·ligerància es desenrotllaren conflictes obrers per Catalunya i altres indrets d'Espanya. En el mes d'abril una vaga s'estengué pel sector metal·lúrgic i tèxtil (Maquinista, Olivetti, Pegaso, Seat, Fabra i Coats) reivindicant un augment de salaris. Altres llocs d'Espanya (principalment Bilbao i Pamplona) se sumaren a la lluita obligant el govern a estipular un augment general dels salaris (abril i novembre de 1956).

A principis de 1957, a Barcelona, el PSU impulsà de nou la consigna de boicot als transports públics, que havien anunciat un fort increment de preus. La iniciativa del boicot, que rebé el suport d'altres grups polítics, s'inicià el 14 de febrer. La mobilització estudiant fou important. El 21 de febrer celebraren la I assemblea lliure. El PSU participà en la direcció d'aquestes lluites dels estudiants.

A finals de l'any 1957 es feren noves eleccions sindicals. El PSU presentà llistes antiverticalistes que foren votades en algunes fàbriques.

El III ple del CC del PCE (setembre de 1957) proposà anar a una "Jornada de Reconciliació Nacional". Pocs mesos després, el gener de l'any següent, el PSU realitzà el II Ple del Comitè Central. Es decidí de recolzar la iniciativa dels comunistes espanyols.

El març del 1958 els miners asturians es llançaren a la vaga reivindicant millores salarials. A Barcelona, el PSU cridà a una jornada de lluita per l'augment dels salaris i en solidaritat amb Astúries. El dia 25 fou el fixat.

Les empreses més combatives de Barcelona feren accions diverses.

Totes aquestes lluites foren interpretades, pel PCE i el PSU, com indicadors de la possibilitat de llançar a data fixa un moviment de masses.

La Jornada de Reconciliació Nacional

El dia de l'acció queda fixat pel 5 de Maig de 1958. La consigna es començà a estendre amb tots els mitjans a l'abast, i amb una campanya de propaganda impressionant. En un primer moment les altres forces democràtiques no volgueren adherir-se a la convocatòria, però així que el dia anunciat s'acostava, els partits polítics s'anaven sumant a la campanya.

El dia de l'acció només respongueren aquells llocs, principalment empreses, que havien iniciat ja una dinàmica pròpia de lluita. El relatiu fracàs, doncs, de la convocatòria havia de donar lloc a un fet altament significatiu: els grups i partits que s'havien anat incorporant a la campanya es retiraren discretament i trencaren les seves relacions amb els comunistes; només la creença en un poder de convocatòria propi per part del PSU li havia permès de superar l'aïllament en què es trobava. Pocs anys després, i amb una presència important del PSU als moviments de masses reals, serien la base d'un enteniment de totes les forces democràtiques de l'oposició, sense exclusions.

Després de la Jornada es produïren diverses detencions de militants del PSU, entre les quals la de Miquel Núñez, membre del Comitè Executiu, que fou jutjat en un Consell de Guerra, junt amb altres dinou militants més, i condemnat a 15 anys de presó, després d'haver fet

una defensa política, explicant en què consistia la Reconciliació Nacional:

“La política de Reconciliación Nacional que defienden el Partido Socialista Unificado de Catalunya, i el PCE, se inspira en el deseo de contribuir a liquidar el espíritu de guerra civil existente en España desde 1936, poner fin a los odios engendrados por la contienda y la represión de la postguerra, terminando con la división de los españoles en dos bandos irreconciliables, crear las condiciones de mutua comprensión, tolerancia, mutuo respeto para todas las ideologías, facilitando así la convivencia nacional, y con ella, la solución pacífica e incruenta de los graves problemas político-económicos planteados, entre los que los más urgentes son: mejorar radicalmente las condiciones de vida del pueblo; la concesión de una amplia amnistía; el restablecimiento de las libertades democráticas y principalmente la transición pacífica del actual régimen de dictadura a otro, fundamentado en el asentimiento de la voluntad nacional, libremente expresada”.

III. Els altibaixos de la unitat antifranquista i la convocatòria de la vaga nacional pacífica.

La vaga nacional pacífica

La dificultat del Franquisme per donar una sortida a la crisi que s'arrossegava des de l'any 1956 motivà a forces monàrquiques a buscar solucions. A Madrid tingué lloc el banquet d'Unió Espanyola, on es féu una crida a socialistes i republicans perquè recolzessin la sortida monàrquica.

El PCE i el PSU intentaren “aprofitar la conjuntura favorable que oferia la crisi econòmica i política per assentar un cop fort a la dictadura, i frustrar la conspiració monàrquica i orientar el moviment d’oposició vers una sortida veritablement democràtica”. El cop fort prengué la forma de Vaga Nacional Pacífica de 24 hores. El mes de febrer es llança la convocatòria pel dia 18 de Juny de 1959.

La preparació fou intensíssima Milers d’octavetes, intents d’aconseguir la participació d’altres forces. Mobilització de tots els militants en un esforç subjectiu sense precedents.

La unitat de les forces d’oposició no s’assolí, i la vaga tampoc no arrancà. L’aïllament del Partit en relació a la resta de forces polítiques fou total.

De fet aquest aïllament continuà fins que el desenvolupament de la lluita de masses, a partir de l’any 1962, i la presència real dels comunistes dirigint aquest moviment, no imposaren a les altres forces de tenir-los presents. Com veuren, el Pacte de Munich del 62, és l’última acció unitària que podia prescindir dels comunistes.

IV. Les comissions obreres 1962-65

El Pla d’Estabilització, l’any 1959, produí un important reordenament del sistema econòmic del franquisme. Una rígida congelació dels salaris es mantingué fins al 62. Això dificultà el procés d’organització de les classes populars, i el moviment obrer de masses quedà reduït a accions de caràcter defensiu.

La primavera de l’any 1962 esclatà de nou la lluita a diferents indrets de l’estat espanyol. Les vagues partiren d’Astúries. Els miners es llançaren a l’acció per

imposar les reivindicacions d’augment de salaris. L’oposició sindical obrera, braç sindical d’inspiració dels comunistes, organitzà les lluites. El 24 d’abril la vaga afecta tota la mineria asturiana. Altres centres miners d’Espanya seguiren l’exemple asturià.

A Barcelona durant el mes de Febrer els estudiants havien iniciat una campanya de lluita que contribuï a desfermar las accions obreres d’abril i de maig. Les empreses més importants feren algun tipus de solidaritat amb la lluita minera, però no s’assolí d’arrencar un moviment potent. Les dificultats per llançar la solidaritat a Barcelona mostraren la debilitat del moviment de masses que, de fet, quedà endarrerit respecte els llocs més avançats de la resta de Espanya, en la construcció de les CCOO.

Un dels resultats més importants de les vagues d’abril fou l’avanç que es donà cap a l’organització del moviment d’oposició sindical. A moltes empreses del Nord, Madrid i menys a Barcelona, la vaga fou dirigida per una comissió obrera, que assumí la representació dels treballadors. Gairebé sempre, en aquest primer moment, les comissions es crearen espontàniament, en la dinàmica de la lluita, pels homes més combatius de cada centre de treball. Moltes morien amb la fi de la lluita, pero en conjunt representaren una experiència, que per la seva capacitat i mobilitat davant la lluita, calaren immediatament en els llocs de treball mes avançats.

El PSU en el IV Plè del Comitè Central de Gener de 1963 féu una valoració d’aquests fenòmens de lluita obrera i plantejà algunes orientacions per la lluita sindical. En primer lloc considerà important donar un salt en el plantejament de les vagues. Calia que al costat d’un gran esforç per desenvolupar les lluites econòmiques, es donés el pas cap a les “vagues obertament polítiques”. La vaga política és “aquella amb la qual els treballadors

es proposen, clarament i obertament, objectius polítics concrets, independentment que aquests objectius polítics, clarament formulats, vagin acompanyats o no de reivindicacions econòmiques”.

S'introdueix també una diferenciació entre la Vaga Nacional i la Vaga General Política del Proletariat. “la VGPP no és encara la Vaga Nacional, que pressuposa la participació de totes les classes i capes interessades en un canvi polític; però seria un pas decisiu per a crear les condicions necessàries per a la realització de la vaga nacional. Àdhuc no es pot descartar que la VGP sigui la primera part de la VN, és a dir: que en el curs del seu desenvolupament es transformi en la Vaga Nacional”.

La discussió sobre les qüestions d'organització donà lloc a un intens debat. Barcelona no havia seguit —ja ho hem vist— el mateix ritme, que altres indrets, en la construcció de les CCOO —si bé se'n poden trobar indicis des de 1956—; per això el ple definí les seves conclusions en la línia de la pròpia dinàmica de l'aceró de masses. El PCE i el PSUC, recollint l'experiència de la lluita, llançà la consigna de crear CCOO obertes i unitàries, a totes les localitats i a cada lloc de treball, deixant l'oposició sindical clandestina que havia estat àmpliament sobrepasada pels esdeveniments. Les CCOO incloïen tots els militants dels partits i organitzacions obreres i els moviments catòlics progressistes. A partir d'una comissió de localitat, de ram o de fàbrica s'anaven estenent als altres nivells.

És important tenir en compte que l'any 1963 es feren de nou eleccions sindicals; aquestes foren aprofitades pels comunistes, per presentar-hi candidatures antiverticalistes, que guanyaren en un bon nombre de llocs. Això donà un fort impuls a la creació de CCOO, ja que moltes foren estimulades pels mateixos enllaços. Al llarg de tot l'any, les lluites obreres no deixaren d'existir. Aquell

estiu es produeix l'heroica vaga dels miners d'Astúries, que desvetllaren l'esperit solidari a la resta del país.

L'esforç repressiu amb què es volgué acabar la lluita, una vegada més, no detingué la marxa del nou moviment de masses, però un altre cop segà la vida d'un home. Julian Grimau, membre del cté Executiu del PCE, fou afusellat el 20 d'abril de 1963. El tribunal el condemnà per “questions polítiques pendents de la Guerra Civil”. Havien passat prop de 24 anys de la fi de la guerra. De fet la seva mort volia ser l'avís, per a la resta de lluitadors, que la Guerra Civil no havia acabat.

Una llista interminable de noms seria la relació de tots aquells que patiren presó aquests anys. Pel que fa al PSU cal recordar les detencions dels responsables del Comitè de Barcelona: Rebellón el 1960, Cazcarra el 61, i el 1962 uns forta caiguda i el Consell de Guerra sumaríssim contra dos membres de la direcció: Pere Ardiaca (participà en la reunió fundacional del PSU) condemnat a 23 anys fou empresonat fins l'any 1971, i en Antoni Gutiérrez Diaz condemnat a 8 anys de presó i que recuperà la llibertat l'any 1965.

Pocs dies després d'aquestes condemnes i de la mort d'en Grimau era detingut, entre altres, en Manuel Sacristan en una manifestació a Barcelona contra els consells de guerra.

A Barcelona, les CCOO començaren a reestructurar-se a partir d'assemblees celebrades a la Parròquia de Sant Medir. El PSU aconseguí el compromís dels principals grups polítics i sindicals obrers principalment els dirigents catòlics de la JOC i l'HOAC. L'acord inicial es féu el voltant d'un programa reivindicatiu molt general: salari mínim i escala mòbil, llibertat sindical, dret de vaga...

La primera d'aquestes reunions se celebrà a finals del desembre del 1964 amb el nom de “1.ª Asamblea Lliure

de CCOO”, i amb l’assistència de 68 comissions de ciutat i cinturó industrial.

El 10 de febrer es feu la “Segona Assemblea” on s’acabà de definir el programa reivindicatiu. Hi participà per primera vegada, una representació estudiantil.

Pocs dies després detingueren a la Comissió Obrera Provisional de Barcelona, ànima de la renovació del moviment. Això retardà però el procés de consolidació.

Així, la repressió fou el principal obstacle amb què toparen en el procés de la seva implantació, tant el PSU com les organitzacions sindicals que aquest impulsava. Des del 1957 al 1962 hom calcula que a Barcelona són més de dos mil comunistes els que passen per la “Jefatura de Policia”. Però malgrat això, el PSU aconseguí precisament durant aquests anys posar les bases del seu futur desenvolupament i progressiva influència dins dels sectors obrers i populars de Catalunya. El moviment obrer i el moviment universitari són en aquest període els dos puntals de la lluita popular. I en la seva reconstrucció i orientació, el PSU hi juga un paper indiscutible i decisiu. És precisament aquesta influència dins els moviments de masses el que permetrà explicar-nos més endavant el desbloquejament que dins el camp de l’oposició democràtica aconseguí el PSU en relació a l’aïllament en què el volien sotmetre alguns sectors directament influenciats encara pels efectes de la guerra freda.

En el II Congrés del PSU celebrat a finals de l’any 1965 es discutí a fons la problemàtica de les CCOO a Catalunya. És constatat que no havien assolit tant arrelament com a d’altres indrets d’Espanya (Nord i Madrid) i per això no eren, encara, reconegudes per tots els treballadors. Tampoc havien aconseguit de ser imposades als empresaris com a interlocutors dels interessos obrers.

Després de les discussions del Congrés, el PSU tenia definides les característiques que havien de tenir les

CCOO: moviment unitari, per la lluita, de tots els treballadors, basat en les comissions de fàbrica que són obertes, unitàries i democràtiques. Obertes en tant que, bé que no poden ser legals, amb la lluita, es trenca la clandestinitat; unitàries perquè representen a la majoria del treballadors; i democràtiques quant al seu funcionament: elecció de dirigents i programes de lluita.

L’aparició d’un moviment obrer continuat i estable va venir acompanyada del sorgiment de moviments de masses en altres sectors socials: estudiants, professionals, sectors cristians, moviments culturals catalans (nova cançó, edicions catalanes), etc. A la nova situació general creada, intentà de donar resposta el 2on Congrés del PSU de C.

5. La sortida a la superfície

I. El II Congrés

Algunes dissidències

Anteriorment, les discussions sobre les tasques polítiques que la situació del país obria per al partit, havia donat lloc a l'aparició de dissidències i desacords que no varen ser resolts dins del marc organitzatiu del partit.

Els plantejaments que en el Partit Comunista d'Espanya van introduir Fernando Claudín i Federico Sánchez —membres del Comitè Executiu— van arribar al PSU a través d'un sector de militants encapçalats per Joan Berenguer. Aquests venien a dir que el desenvolupament del capitalisme monopolista a Espanya feia ja inviable la realització de la revolució democràtica antimonopolista tal com l'entenia el partit fins aleshores, i que en canvi la mateixa dinàmica capitalista exigiria una evolució política cap a fórmules democràtiques de caràcter més o menys formal. La tàctica del partit —segons aquest grup— havia de dirigir-se a impulsar mobilitzacions de masses i una presència política que pressionessin de manera que s'ampliés al màxim aquest

marc de llibertats i no en quedessin marginades les forces polítiques obreres i populars. Aquesta discussió tàctica i estratègica anava unida a crítiques de fons sobre el funcionament organitzatiu del partit i el subjectivisme que, segons ells, hi havia en l'apreciació de la realitat política del país. A finals de 1964, Joan Berenguer i altres militants van ser expulsats del partit, igual que Claudín i Sánchez ho havien estat del PCE.

Per la mateixa època, a Barcelona i Sabadell arriba també la influència d'un altre grup dissident de característiques molt diferents, que s'havia manifestat primerament a l'organització del partit a Ginebra. En aquest cas, els plantejaments cal relacionar-los amb la polèmica que en el si del moviment comunista internacional enfrontava el partits comunistes de la Unió Soviètica i de la Xina. Els defensors de les posicions d'aquest darrer aconseguiren separar del partit un petit grup d'escassa significació que més tard formaria part de l'anomenat Partido Comunista de España (marxista-leninista).

El 2on. Congrés del PSU es va celebrar el 1965, i va abordar fonamentalment aspectes relacionats amb la lluita de masses i amb l'alternativa democràtica que calia oferir el restabliment de les llibertats.

En el primer aspecte, es posà especial atenció al desenvolupament de les Comissions Obreres:

"La lluita en comú dels treballadors de totes les tendències polítiques i ideològiques al si de CC.OO —deia l'informe del Congrés— pot fer saltar, en un termini més o menys curt, l'estructura actual dels sindicats verticals i crear les condicions perquè les CC.OO. es transformin en el nucli organitzador de la futura central sindical única, independent i democràtica dels treballadors espanyols."

També es va establir un programa d'acció al camp, el qual serví d'orientació als comunistes catalans per a impulsar les Comissions Camperoles. Igualment, s'estimulava l'orientació dels estudiants a crear organitzacions independents pròpies, orientació que es va plasmar un any després en la constitució del Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona (SDEUB). Es feia referència també a les reivindicacions democràtiques dels professionals, i a la creació de comissions de veïns en barris i pobles.

La perspectiva dels moviments populars de masses era la Vaga general, via per a forçar la sortida democràtica.

L'aportació més sobresortint del 2.^{on} Congrés fou, però, l'elaboració de la plataforma que es proposava a les altres forces polítiques i sindicals de Catalunya per tal d'arribar a un programa d'acció comuna.

En una declaració d'abril del mateix any, el C.E, ja havia assenyalat uns punts generals, coincidents amb els del PCE; amnistia, reconeixement de les comissions obreres i del sindicat d'estudiants, llibertats democràtiques i llibertats autonòmiques de Catalunya, convocatòria a una Assemblea Constituent. Els punts nous que shi afegien deien així:

*"1.er Constitució d'un Consell Provisional de la Generalitat de Catalunya, representatiu de tots els sectors del poble, encarregat d'assumir el poder a Catalunya en desaparèixer la dictadura i de governar durant el període de transició d'acord amb les lleis i prerrogatives de l'Estatut de 1932.
"2.^{on} Elecció, per sufragi universal i sistema proporcional, d'un Parlament Català que designaria el President de la Generalitat i el Consell Executiu i elaboraria un nou projecte d'Estatut, el qual se sotmetria al referèndum del poble de Catalunya i a l'aprovació de les Corts Constituents."*

L'informe del C.C. al Congrés argumentava àmpliament aquesta proposta referida a les llibertats autonòmiques de Catalunya. Un dels paràgrafs deia:

“Atès que l'Estatut de 1932 pot no ser aplicable en algun aspecte parcial, i tenint en compte els nous problemes sorgits des d'aleshores, el PSU proposa que el Parlament Català tingui com a una de les seves primeres missions l'elaboració d'un nou Projecte d'Estatut que, un cop fos aprovat pel Parlament Català, se sotmetria a referèndum del poble de Catalunya i a la discussió de les Corts Constituents espanyoles. Durant la campanya electoral per al parlament Català i per a les Corts Constituents Espanyoles, tots els partits polítics podrien exposar lliurement llurs idees i solucions als problemes en discussió i els electors indicarien amb llur vot la solució de la seva preferència. D'aquesta manera, el nou Estatut es configuraria d'acord amb la voluntat de la majoria dels catalans i es faria possible que la Constitució espanyola reconegués la personalitat nacional de Catalunya i el dret del seu poble a l'autodeterminació, la qual cosa faria encara més indestructible la solidesa del nou Estat democràtic únic, multinacional, dels pobles d'Espanya.”

En aquest Congrés, fou nomenat president del partit Josep Moix, i Gregori López Raimundo passà a ocupar al càrrec de secretari general.

Així, sobre la base dels moviments de masses en la perspectiva de la Vaga General Política i de la Vaga Nacional, d'una banda, i els acords unitaris al voltant d'un programa mínim amb les altres forces polítiques, d'altra banda, es perfilava el que havia de ser la política del PSU els anys següents. Precisament la influència del PSU dins dels moviments de masses que aquells anys començaven a prendre una força desconeguda, li permeteren d'assolir els primers èxits en la seva política d'unitat.

Perquè de fet, fins aleshores, fins que la lluita popular no comença a cobrar importància, la unitat de l'oposició s'havia plantejat sobre les organitzacions i partits de la guerra, i sobre la base de formulacions ideològiques o d'adhesions internacionals. Els organismes “unitaris” que neixen a l'escalf de la guerra freda, representen en realitat la desunió de les forces de l'oposició, i duren precisament fins quan la lluita real a l'interior obliga a plantejar la unitat en uns altres termes: els de l'efectivitat de l'acció. Així, d'una manera simbòlica, la constitució del Sindicat Democràtic dels estudiants, com a expressió de l'auge del moviment universitari, serà el punt d'arrancada de la nova i autèntica unitat de les forces democràtiques.

II. Auge i crisi dels moviments de masse

Els moviments de masses

Ja hem parlat abans del desenvolupament de poderoses mobilitzacions d'amplis sectors populars al costat del moviment obrer.

El moviment estudiantil trenca definitivament amb el SEU oficial en massives assemblees de febrer de 1965. Rebutja un decret governamental de creació d'unes tecnocràtiques “Asociaciones Profesionales de Estudiantes” (APE), i se celebraren eleccions lliures de delegats a totes les facultats, que portaren a la constitució solemne del Sindicat Democràtic d'Estudiants. Això tingué lloc en una Assemblea celebrada el 9 de març de 1966 al convent de Caputxins de Sarrià, amb presència d'uns 500 delegats estudiantils i una trentena de prestigiosos intel·lectuals del país encapçalats pel doctor Jordi Rubió. La policia setjà els reunits i aquests es tancaren durant tres dies al convent, provocant una àmplia solidaritat ciutadana.

La presència i la influència del PSU i altres organitzacions socialistes dins el moviment universitari i entre els professionals, durant aquest període també posa les bases per a una futura i extensa divulgació i difusió del marxisme entre la joventut i les noves generacions intel·lectuals. Des del punt de vista del PSU, la primera cosa que s'observa, com a conseqüència d'això, és la gran quantitat de quadres polítics i dirigents de procedència intel·lectual, forjats durant aquests primers anys de lluites generalitzades.

La progressiva incorporació no ja d'intel·lectuals aïllats a la lluita popular, sinó d'autèntics moviments de masses d'aquests sectors intel·lectuals i professionals, és analitzada pel PSU com un resultat de la revolució científico-tècnica, la qual tendeix a assalariar cada cop més aquests sectors i a apropar-los a la lluita i als interessos de la classe obrera. Sobre la base d'aquesta anàlisi, es formula llavors el concepte de l'aliança de les forces del treball i de la cultura, entesa com el conjunt de treballadors assalariats, manuals i intel·lectuals, que han de constituir el gros principal de l'aliança estratègica que ha de portar el país cap al socialisme.

Per la seva banda, els moviments nacionalistes reapareixien amb força, sobretot entorn de reivindicacions culturals, però també amb manifestacions polítiques, com la que se celebrava tradicionalment l'11 de setembre. L'any 1964 el PSU se sumà a la convocatòria de la diada, que adquirí nou ressó.

També els sectors cristians, emmarcats en la renovació de l'Església iniciada per Joan XXIII i el Concili Vaticà II, prenen posicions democràtiques avançades i passen a l'acció, especialment amb l'expulsió de l'abat Escarré per haver fet declaracions contràries al règim al diari "Le Monde", amb la campanya "volem bisbes catalans", i amb la manifestació de capellans a la Jefatura de

Via Laietana per protestar pels mal tractes de la policia l'11 de maig de 1966.

Tots aquests moviments conflüen en una mateixa lluita fins i tot en jornades comunes, com el 26 de març de 1965, dia en què coincidiren —a hores i llocs diferents— manifestacions d'obrers, d'estudiants i de cristians en protesta davant del bisbat, de milers de persones cadascuna.

La "Caputxinada" també fou un centre de coordinació i solidaritat, amb la constitució de la Taula Rodona, on participaren intel·lectuals com Jordi Carbonell, Pere Portabella, Xavier Folch, Felip Soler Sabarís, advocats com Josep Benet i Agustí de Semir, representants de sectors eclesiàstics, universitaris, Comissions Obreres, i partits polítics: MSC, UDC, FNC i el PSU.

El moviment de masses es trobava, però en una situació políticament difícil. Malgrat l'amplitud de les mobilitzacions en jornades com el 27 de gener de 1967, fonamentalment obrera, i la del 27 d'octubre del mateix any, en protesta contra la repressió, no hi havia encara possibilitat d'imposar immediatament una alternativa democràtica general.

Un dels problemes amb què s'havien de trobar totes les forces polítiques que operaven a l'interior del país, havia de ser el de la coordinació política dels distints moviments que naixien cadascun a partir de les seves reivindicacions pròpies. I especial importància havia de tenir el problema que suposava l'existència d'un potent moviment obrer basat en una classe obrera constituïda amb uns percentatges d'immigrants molt alts, davant d'un moviment nacional que renaixia. La creació, el 1966 de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya, havia de representar un fet d'alt valor en el procés de comprensió de les reivindicacions nacionals per part del moviment obrer, i de la seva futura incorporació en tant

que objectius propis. Aquest procés, especialment orientat pel PSU, havia de tenir una gran importància en l'articulació política dels moviments democràtics de Catalunya, precisament basada i cohesionada al voltant de les reivindicacions de caràcter nacional.

Però, de moment, dèiem, el moviment d'oposició es trobava amb altres obstacles no menys importants, i el règim començà la seva contraofensiva, primer amb la campanya del referèndum del 14 de desembre de 1966, i després amb la repressió dels moviments obrer, estudiantil, cristià, etc. En aquesta situació, els comunistes avançaren en noves propostes cap a una sortida democràtica.

“Ultres” i “evolucionistes”

Al llarg de 1967, diversos documents —entre ells el de Santiago Carrillo “Nuevos enfoques a problemas de hoy”, i el de Gregori López Raimundo “Per la bona via”— coincidien a analitzar les contradiccions entre dos sectors del règim, qualificats respectivament d’“ultres” i “evolucionistes”, els quals representaven les opcions polítiques d'enduriment repressiu i dictatorial i de liberalització. El PSU plantejava noves bases de convergència que fessin possible aïllar els “ultres” i desplaçar-los de les de les posicions de poder, aconseguint les llibertats democràtiques per a tothom: amnistia, llibertats de reunió, expressió i sindical, etc.

El PSU, ja ho hem assenyalat, anava aconseguint superar el seu aïllament a mida que anava jugant un paper decisiu en la reconstrucció de les lluites i moviments populars. Doncs bé, a més a més, i protegits per la utilització de les possibilitats legals, els

homes del PSU anaven assolint també una certa presència pública que els permeté de sortir d'allò que ells mateixos anomenaven les “catacumbes”. Basant-se en la constatació d'aquest fet, el PSU preconitzà llavors una tàctica de “sortida a la superfície”, que havia de ser el precedent immediat de la irrupció democràtica que es produiria des de finals del 75, arran de la mort de Franco, i que tenia per objecte el d'anar configurant els trets essencials del nou règim democràtic que es proposava.

La discussió d'aquestes perspectives fou motiu de desacords amb militants d'alguns sectors —especialment universitaris—, que, encapçalats per “Miguel”, sortiren del partit, primer amb el nom d'Unidad, òrgan del Comitè, de Barcelona del PSU que intentaren fer seu durant un temps, i més tard constituïts en Partido Comunista de España (internacional). L'escissió reflectia directament problemes de tàctica del moviment de masses i la perspectiva política que calia donar-los, però aviat fou desviada cap a qüestions ideològiques més generals fins a arribar a les posicions del PC (i) ja constituït, que defensava la lluita armada al país, i feia seves les posicions del PC de Xina en el camp internacional.

La manca de sortida política immediata de caràcter democràtic agreujà els efectes de la repressió contra els moviments de masses, i anà consolidant en el si del règim les posicions més dures, fins a culminar en l'estat d'excepció del 1969.

Estat d'excepció

El 24 de gener de 1969, el govern declarava l'estat d'excepció a tot Espanya, suspent els articles referits a la lliure residència, els registres domiciliaris, i el mà-

xim de 72 hores de detenció, i restaurant la censura de premsa, amb l'excusa d'incidents universitaris a Barcelona i a Madrid. En els dos mesos d'excepció, foren detinguts centenars d'obriers, estudiants, advocats, intel·lectuals, etc., molts d'ells unes quantes setmanes a comissaries de policia sotmesos a tortures, professors universitaris foren deportats fora dels seus llocs habituals de residència, altres persones hagueren de canviar de domicili per evitar la seva detenció, i —segons el ministeri de Governació— 335 detinguts foren jutjats en tribunals militars o d'ordre públic. A Catalunya, els detinguts foren uns cent-trenta. Les autoritats governatives tingueren especial interès a publicar a la premsa sota censura la “notícia” que “el Partido Socialista Unificado de Catalunya ha sido desarticulado”, evidentment falsa com es pogué comprovar. Alguns dels detinguts acusats de pertànyer al PSU foren jutjats en Consell de guerra a Barcelona el juny del mateix any.

Entre altres, els condemnats foren: Àngel Abad, Rodés, Aragüés, Iossu Gondra, etc. Els foren aplicades penes severíssimes.

6. UN PARTIT PER A LA DEMOCRACIA

I. Renovació ideològica

Nous grups “esquerristes”

El maig del 1968 a França sol presentar-se com l'inici de moviments radicals d'esquerra, fora del partits comunistes i socialistes, que des de llavors han adquirit una presència pública relativament important a la majoria de països industrialitzats del camp capitalista. Aquesta influència també s'ha fet sentir a Catalunya, i s'ha expressat en diferents formulacions polítiques i en determinades accions i formes de lluita, sobretot en sectors estudiantils i intel·lectuals.

En alguns aspectes, aquests corrents han expressat la incorporació de nous sectors socials a la lluita contra el capitalisme amb formes específiques de mobilització, i en un altre sentit, han tingut la virtut de recuperar temes de la lluita revolucionària —internacionalisme, crítica ideològica, etc.— no sempre prou atesos pels partits comunistes i socialistes. El seu aferrament a posicions dogmàtiques i a fórmules rígides contraposades a les aspi-

racions democràtiques de la majoria del poble, els ha fet caure, però, moltes vegades, en un progressiu allunyament dels moviments de masses, o bé en una crisi dels seus plantejaments ideològics generals. A Catalunya, el primer grup important d'aquest tipus —a part de l'escissió "pro-xinesa" de 1964, bastant marginal— fou el PC (i), —avui PTE— sortit precisament del PSU, i del qual se separà més tard "Bandera Roja". Altres grups trotskistes, maoïstes, etc. de distintes procedències, completen el panorama per aquesta banda.

L'actitud del PSU ha estat, en general, la d'assumir els aspectes positius de la problemàtica plantejada per alguns d'aquests grups, criticant-ne els que ha considerat erronis, i tractant els seus components com a companys de lluita amb els quals cal discutir i portar a posicions més acords amb la realitat política i les aspiracions populars.

En un article publicat a "Nous Horitzons", Ernest Martí deia sobre aquest tema:

"És particularment important que els Partits comunistes abandonin l'autosuficiència dogmàtica i comprenguin que molts dels problemes plantejats (que s'expressen en la difusió de corrents comunistes dissidents) no són pura expressió ideològica, sinó que responen a la crisi que travessa el conjunt del moviment comunista internacional. Tota la problemàtica de la construcció del socialisme als països on ha triomfat la revolució, de la natura de les actuals contradiccions de l'imperialisme, de les vies revolucionàries als països endarrerits i avançats, etc, es situen al cor del debat i és indispensable que les forces revolucionàries arribin a progressar pel camí del diàleg franc i obert."

En el 3.er Congrés del PSU, Gregori López Raimundo deia:

"Això (L'oposició dels grups "esquerristes" a la política

unitària de lluita per les llibertats polítiques, etc.) no nega que els grups esquerristes i llurs múltiples i varies tendències no siguin formats per revolucionaris sincers, valents i abnegats. Tampoc no hem d'ignorar que llurs crítiques al nostre partit i al moviment comunista són a vegades justes; no podem pretendre de posseir la darrera paraula de tot; hem d'ésser oberts a una discussió constant de les nostres posicions, considerant que tota opinió, justa o errònia, formulada des d'un punt de vista revolucionari, forma part del nostre patrimoni comú de lluita pel socialisme. Per això, la nostra actitud envers aquests grups ha d'ésser una actitud oberta, de col·laboració, sense sectarismes ni paternalismes".

La progressiva incorporació de grups "esquerristes" a la política unitària de l'Assemblea de Catalunya i a la lluita per la democràcia, i fins i tot la incorporació als rengles del PSU de la majoria dels militants de Bandera Roja el 1974 i de membres d'altres grups durant aquests anys —alguns d'ells, com J. Solé-Tura, J. Borja, A. C. Comín, etc. en càrrecs de direcció— han estat probablement un fruit d'aquesta actitud abans esmentada.

El PSU i el moviment comunista internacional

Un altre element de renovació política i ideològica del PSU han estat alguns fets importants ocorreguts en els països de l'àrea de la Unió Soviètica i en les relacions entre partits comunistes de diversos països.

La primera fita important d'aquest tipus fou la invasió de Txecoslovàquia per les tropes de la URSS i altres països del Pacte de Varsòvia, ofegant l'experiència de democratització del socialisme promoguda pel PC txecoslovac sota la direcció de Dubcek durant la "primavera de Praga". Es realitzà una àmplia i profunda discussió a tots els nivells organitzatius del PSU, fins arribar a

una clara condemna de la intervenció militar que obri noves reflexions i posicions internacionals del partit, juntament amb el PCE.

S'obrí en primer lloc una reflexió i discussió sobre la naturalesa del socialisme del països de l'Est d'Europa, establint un determinat nivell de crítica de les formes polítiques de la Unió Soviètica i del model de socialisme corresponent: falta de democràcia, no participació del poble en la vida i les decisions polítiques generals del país, fusió del partit i l'Estat i burocratisme, política internacional que ajuda al manteniment del statu quo dels països capitalistes, etc. El distanciament respecte a la URSS provocà un intent d'escissió pro-soviètic al PCE el 1970, el qual arrossegà un petit grup de militants del PSU que no tingué cap transcendència en l'escena política.

La reafirmació de l'autonomia de cada partit era també una conclusió de l'anterior. Desaparegut qualsevol centre dirigent dels partits comunistes a nivell internacional, el PSU es declarà partidari d'accentuar la independència nacional de cada partit, tot buscant les vies i formes apropiades per a caminar cap al socialisme en cada situació concreta i en el context cultural, polític, històric propi de cada país.

D'aquí vingué també la diversificació de les relacions amb partits comunistes i obrers de diversos països. Foren especialment significatives les noves relacions establertes amb el PC de Xina després del viatge realitzat per les delegacions del PSU i el PCE durant la tardor del 1971, corregint anteriors opinions sobre la valoració del socialisme xinès, així com les relacions amb el partit dels treballadors del Viet-Nam, el partit comunista de Corea, etcètera.

Ja dins l'àrea europea, s'iniciaren unes relacions especialment importants amb els partits comunistes italià i

francès, així com amb els d'altres països d'Europa occidental i els partits socialistes de la mateixa àrea. La problemàtica comuna de l'avanç cap al socialisme en els països capitalistes avançats, amb la via democràtica i pluripartidista, així com problemes concrets com els de l'actitud davant el Mercat Comú, els immigrants, etc., han estat motiu de reunions bilaterals i multilaterals, en les quals ha participat el PSU.

El socialisme en la democràcia

Els debats entre forces socialistes provocats pels fets assenyalats anteriorment, han permès obrir una àmplia reflexió sobre els canvis del capitalisme actual, les vies revolucionàries aplicades en altres situacions històriques, i els camins a aplicar en la situació actual, que configuren un model de socialisme sensiblement diferent del conegut en els països que varen trencar amb el capitalisme en la primera meitat d'aquest segle.

El respecte i l'ampliació de les llibertats polítiques i sindicals, el pluripartidisme, amb especial col·laboració amb els partits socialistes, grups cristians, etc. fins arribar a formacions polítiques sota un programa comú, la llibertat ideològica en el futur règim socialista, la necessitat d'aconseguir àmplies majories en la població per tal d'imposar transformacions econòmiques i socials avançades per vies pacífiques i democràtiques, etc., són alguns dels aspectes d'aquesta concepció del socialisme en la llibertat que propugna el PSU de Catalunya.

El PSU va participar directament en l'elaboració dels acords de Livorno amb el PC italià, el juny de 1975, on es diu:

"Els comunistes italians i espanyols declaren solemnement

que en la seva concepció de l'avenç democràtic devers el socialisme en la pau i la llibertat s'expressa, no una actitud tàctica, sinó un convenciment estratègic, que neix de la reflexió sobre el conjunt d'experiències del moviment obrer i sobre les condicions històriques específiques dels respectius països en el context europeu occidental. És una tasca comuna dels comunistes i del conjunt de forces democràtiques donar satisfacció real a aquelles necessitats socials i a aquells valors humans de llibertat, de justícia i de civilització que el capitalisme sacrifica i aixafa cada cop més, amb la seva acció per la solució dels problemes plantejats a les grans masses populars i al conjunt de la societat."

II. El protagonisme del moviment obrer i popular

El moviment obrer, cap a vagues generals

La crisi provocada per la repressió que culminà en l'estat d'excepció de 1969, fou ràpidament superada amb el ressorgiment del moviment obrer i d'altres sectors populars en els anys següents.

Les protestes, manifestacions, vagues, etc. contra el Consell de guerra de Burgos del desembre del 1970 —aconseguint d'evitar l'aplicació de la pena de mort a sis militants de l'ETA— fou el principi d'un nou desvetllament del moviment obrer i democràtic.

A Catalunya, fites importants del desenvolupament de la lluita obrera des d'aleshores han estat les següents:

La vaga obrera de SEAT d'octubre de 1971, en la qual la irrupció de la policia dins de l'empresa donà lloc a la mort del treballador Antonio Ruiz Villalba, fet que desencadenà un ampli moviment de solidaritat i protesta al llarg dels dies i setmanes següents a empreses, barris i Universitat de tot Catalunya.

Novament la mort d'un obrer en enfrontaments amb la policia —Manuel Fernández Márquez, a la Tèrmica de Sant Adrià, l'abril de 1973— fou motiu d'àmplies mobilitzacions i protestes coordinades.

Altres vagues generalitzades i jornades de lluita popular, com les del Baix Llobregat, Sallent i Balsareny a principis del 1972, Cerdanyola-Ripollet l'abril del 1973, i també en altres indrets de l'Estat espanyol (El Ferrol, Vigo, Pamplona, Euzkadi), varen expressar la força i la presència decisiva del moviment obrer en el camí de la vaga general i la imposició de la democràcia. Les Comissions Obreres i altres formes obertes i àmplies d'organització dels treballadors han pres un gran desenvolupament en aquest període, enquadrant i mobilitzant milers de treballadors amb molt diverses formes de lluita.

Ampliació del moviment popular

Pero, junt amb aquest desenvolupament del moviment obrer, és especialment important en la perspectiva del canvi polític el ressorgiment d'altres moviments de masses i la incorporació de nous sectors populars a la lluita per la democràcia.

El moviment estudiantil reaparegué amb força en lluita contra la presència de la policia a les universitats, i contra la política classista i antidemocràtica expressada en la Ley General de Educación, arribant a jornades importants, com la del 14 de febrer de 1972, que foren el principi de nous moviments a altres sectors de l'ensenyament: mestres, professors, pares d'alumnes, avui en ple desenvolupament i amb personalitat pròpia.

Les lluites reivindicatives als barris per millores en l'urbanisme, l'equipament, contra la corrupció i les degradades condicions de vida i d'habitatge, s'han multi-

plicat també en aquests anys, i han adquirit especial relleu amb la creació d'Associacions de veïns, i de la Federació d'AA.VV., avui amb una presència ciutadana de primera línia en totes les qüestions urbanes i polítiques importants.

El moviment d'intel·lectuals trobà una forma estable de coordinació i presència pública a partir de l'Assemblea Permanent d'Intel·lectuals, Professionals i Artistes, reunida per primer cop a Montserrat amb motiu dels judicis de Burgos del 1970, i que ha continuat posteriorment les seves activitats, amb protestes contra la repressió, suport al moviment obrer, impuls del Congrés de Cultura catalana, etc. L'activitat i la consciència democràtica de les noves generacions presents al Col·legi professionals, els han convertit també en centres d'activitat professional i política progressista.

Les més recents mobilitzacions del moviment camperol, del moviment per l'alliberació de la dona, etc., van també en aquest camí d'ampliació dels sectors socials que participen activament en la lluita per la democràcia i per transformacions econòmiques i socials progressives. La presència del PSU en tots aquests moviments, el seu arrelament en el teixit social de la societat catalana, i el seu projecte de transformació socialista del país per la via democràtica, permeté que s'assolissin seriosos progressos en la unitat de les forces democràtiques de l'oposició.

III. La política d'unitat democràtica

La Coordinadora de Forces Polítiques

Després de l'estat d'excepció i el nomenament de Juan Carlos com a successor de Franco, el PSU féu una crida

per a la subscripció d'un "pacte per la llibertat" amb totes les forces antifrànquistes i democràtiques sense exclusions.

La presència creixent i indiscutible del PSU en el si dels moviments de masses que s'havien desenvolupat en el anys anteriors, la seva credibilitat democràtica demostrada en la lluita contra la repressió i la manca de llibertats, i la col·laboració amb determinats grups —especialment MSC i FNC dirigits, respectivament, per Reventós i Cornudella— en organismes com la Taula rodona, la comissió de solidaritat, la comissió per l'amnistia, etc., feren possible la constitució a finals de 1969 de la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya (CCFPC).

La constitució de la Coordinadora trencava amb llargs anys d'aïllament dels comunistes respecte els organismes unitaris de l'oposició catalana, i obria pas a una nova etapa d'àmplia unitat sense exclusions entre les forces democràtiques.

La CCFPC estava formada per cinc partits catalans: Esquerra Republicana, Front Nacional, Moviment Socialista, Unió Democràtica i Partit Socialista Unificat, als quals s'incorporarien més tard el Partit Carlí i el Partit Popular. Els set punts del seu programa incloïen: llibertats democràtiques, amnistia general, llibertat sindical, dret de vaga, mesures per tal de millorar la situació de les masses treballadores (ensenyament, salaris, sanitat, etc.), restabliment de l'Estatut d'Autonomia de 1932, i convocatòria d'unes Corts Constituents elegides per sufragi universal.

La Coordinadora jugà un paper important en l'acceleració de processos unitaris a les altres nacionalitats i regions de l'Estat espanyol, i aviat, veient la necessitat d'ampliació de la unitat de masses a Catalunya, llançà la iniciativa de creació d'un organisme que articulés, no

només partits polítics, sinó també organitzacions “legals, paralegals o clandestines” que “mantinguin una activitat, o puguin eventualment desenrotllar-la, contra la dictadura franquista i reconeguin l’opressió a què està sotmesa la personalitat nacional de Catalunya”. Amb aquest esperit es començà a treballar per la creació de l’Assemblea de Catalunya, en la preparació de la qual intervinguren la Taula Rodona, Comissions Obreres, l’Assemblea d’Intel·lectuals, la Comissió de Solidaritat, comunitats cristianes de base, etc.

L’Assemblea de Catalunya

Després d’una convocatòria frustrada per la policia el març del 1971, l’Assemblea de Catalunya es constituí formalment el 7 de novembre del mateix any a l’església de Sant Agustí, amb presència de 300 delegats de partits polítics, organitzacions de masses i delegacions comarcals, i amb un discurs inaugural de J. Andreu i Abelló. Els quatre punts d’acord deien textualment:

1. *La consecució de l’amnistia general pels presos i els exiliats polítics.*
2. *L’exercici de les llibertats democràtiques fonamentals: llibertat de reunió, d’expressió, d’associació —inclosa la sindical—, de manifestació i dret de vaga, que garanteixin l’accés efectiu del poble al poder econòmic i polític.*
3. *El restabliment provisional de les institucions dels principis configurats en l’Estatut de 1932, com a expressió concreta d’aquestes llibertats a Catalunya i com a via per a arribar al ple exercici del dret d’autodeterminació.*
4. *La coordinació de l’acció de tots els pobles peninsulars en la lluita democràtica.”*

Des de la seva 1.ª Sesió plenària, l’Assemblea ha experimentat una contínua adhesió de nous grups i delegacions i d’assemblees de barris, comarcals, etc. Ha impulsat campanyes com la de “la imposició del dret a la solidaritat democràtica”, “refús de la il·legalitat feixista”, “explicació del perquè de l’Estatut de 1932”, i ha promogut concentracions populars a Ripoll (en el 1.er aniversari de l’Assemblea), Sant Cugat (1 de maig de 1973), fins a les més recents per la “llibertat, amnistia, estatut d’autonomia” a Barcelona, l’1 i el 8 de febrer de 1976. L’octubre del 1973 foren detinguts 113 assistents a la IX reunió de la comissió permanent a l’església de Santa Maria Mitjancera de Barcelona, i el 1974 novament foren detinguts 67 assistents a una reunió de la Permanent als escolapis de Sabadell. Aquests fets contribuïren, però, a la solidaritat, popularització i identificació cada vegada més gran d’amplis sectors de Catalunya amb els objectius i els plantejaments unitaris de l’Assemblea.

IV. Agudització de la crisi del règim i presència del PSU. El 3.er Congrés

El 3.er Congrés del PSU, celebrat el gener de 1973, recollí els avenços en el desenvolupament dels moviments de masses i del procés unitari dels anys anteriors, i va tractar especialment dels problemes d’elaboració d’una via pròpia de marxa cap al socialisme i d’edificació d’un autèntic PSU de masses. Les conclusions i ponències del 8.e Congrés del PCE, celebrat l’agost de 1972, van servir de bases de discussió en la preparació del Congrés, en el qual hi hagué una àmplia i activa representació de militants de tots els sectors del partit.

El Congrés va constatar els progressos de les CCOO, les Associacions de veïns, la presència cada vegada més

visible de les forces de la cultura en la lluita antidictatorial, els signes d'estancament del moviment estudiantil, etcètera.

Valorà també la importància de la CCFPC i l'Assemblea de Catalunya com importantíssims punts de viratge devers la unitat de totes les forces democràtiques i nacionals de Catalunya i cap a l'entesa entre la totalitat de l'oposició espanyola.

Especial atenció va merèixer la reivindicació de l'Estatut d'Autonomia del 32 per al període constituent cap a la democràcia. A més de ressaltar la vigència de la restauració dels principis i institucions –Consell de la Generalitat, Parlament Català– l'informe del CC afegia:

“L'Estatut del 32 permetria al poble de Catalunya elegir lliurement els seus representants a tots els nivells; expressar-se lliurement en la seva llengua; tenir diaris, revistes, ràdio i televisió en català, implantar l'ensenyament en català en tots els seus graus i assegurar que el català s'estudiï com una assignatura obligatòria als centres escolars on l'ensenyament s'imparteixi en castellà. La restitució de l'Estatut de 1932 impulsaria l'aportació que Catalunya pot donar i ha de donar, a través del desenvolupament de la seva cultura nacional, al feix comú de la cultura hispana i universal, facilitaria el ressorgiment de les seves institucions nacionals; possibilitaria l'elaboració d'un nou Estatut i l'edificació, amb els altres pobles d'Espanya, d'una República Federal orientada cap al socialisme.”

El 3.er Congrés va aprovar la política internacional seguida pel C.E., especialment manifestada llavors en el suport al combat victoriós del poble vietnamès i dels altres pobles d'Indo-Xina contra l'imperialisme ianqui, i enriquida amb la nova perspectiva (nova en les elaboracions del PSU) d'acceptació de la col·laboració amb

els partits comunistes i progressistes del Mercat Comú per la construcció d'una Europa democràtica i socialista. Deia també l'informe del CC.:

“Els comunistes dels pobles d'Espanya considerem que el socialisme s'edificarà al nostre país a través de vies i formes pròpies, que representaran l'aplicació dels principis i lleis generals de la revolució a les nostres condicions peculiars. Entenem que el triomf del socialisme a Espanya suposarà la més completa floració de la democràcia, del respecte als drets humans, de la igualtat i col·laboració fraternal entre els seus pobles. Ens pronunciem per un socialisme en el qual el poder de decisió estigui en les masses, la participació de les quals als òrgans de poder serà assegurada per l'exercici més ampli de la democràcia política i econòmica. Propugnem un socialisme pluripartidista, amb llibertats polítiques, llibertat de creació i confrontació ideològica oberta; un socialisme que doni plena satisfacció a les necessitats materials i espirituals de l'home, que faci de l'home germà de l'home.”

I més endavant:

“El PSU preveu una via pluralista d'edificació del socialisme i considera la col·laboració entre les forces socialistes una part essencial del procés d'acumulació de forces indispensables per al triomf de la revolució.

El PSU aspira a ser el partit dirigent de la lluita de la classe obrera i de tot el poble de Catalunya per la llibertat i el socialisme. Però espera ser-ho sense recolzar en cap privilegi, per la seva més gran influència entre les masses, pel seu més gran domini del marxisme-leninisme, per la justesa de la seva política, per seu esperit de sacrifici, per la seva capacitat per a col·laborar amb tots els qui lluiten per un futur millor per al nostre poble.”

El 3.er Congrés del PSU recollia, doncs, els avenços més importants dels anys anteriors, tot decidint elaborar un Programa que sintetitzés les grans línies generals de la política dels comunistes catalans. Era l'últim Congrés del franquisme, i així es veié en el transcurs mateix de la celebració del Congrés. El reforçament del partit com a instrument de lluita per la democràcia, per fer realitat el protagonisme polític de la classe obrera i les classes populars en el procés de canvi polític, s'assenyalà com una exigència important. L'ampliació dels òrgans de direcció amb la incorporació de militants de diferents sectors, procedències i experiències polítiques, així com les campanyes de reforçament econòmic del partit, la perspectiva de treure "Treball" diari, l'especial atenció a la joventut i a la "lluita intransigent contra tota forma de discriminació de la dona", foren algunes de les decisions preses en aquesta línia. El partit dels comunistes catalans havia arribat a ser ja un eix fonamental en la lluita del poble català contra la dictadura, un partit amb una incidència política qualitativament superior a la dels anteriors congressos. Era el resultat i l'expressió de la força acumulada durant dècades de treball ininterromput i de constància combativa en la lluita del poble.

En el Congrés s'amplià el C.C. i el C.E., i s'elegí un secretariat format pel secretari general Gregori López Raimundo, I. Bruguera, A. Garrigós, M. Nadal, J. Roman i J. Comas.

Pocs dies després d'haver estat reelegit president del partit, moria a Praga, el 26 d'agost, Josep Moix, als 74 anys d'edat. L'antic sindicalista tèxtil, alcalde de Sabadell, director general de Treball de Catalunya, ministre de Treball al govern de la República, "figura exemplar del moviment obrer i revolucionari de Catalunya i del conjunt dels pobles d'Espanya" —com digué López Raimundo— acabava així una vida plenament dedicada a Catalunya i a la classe obrera.

7. FORJANT LA LLIBERTAT

7. El Franquisme s'acaba

La crisi definitiva del franquisme s'accelerà ràpidament. Un fet important en aquest sentit fou la mort de Carrero Blanco. L'enunciació d'un programa "aperturista" per part del govern d'Arias Navarro aguditzà les contradiccions entre els diferents sectors del règim, provocant la reculada dels sectors més durs i continuistes en un autèntic búnker des del qual no estan disposats a fer cap concessió dels seus privilegis. La malaltia de Franco l'estiu del 74 fou ja un advertiment de la fragilitat dels mecanismes de successió continuista. L'enduriment del darrer govern de Franco arribà a nivells tan alts com la declaració de l'estat d'excepció a Euskadi i l'execució de 5 militants d'ETA i FRAP el setembre de 1975, fet que provocà una amplíssima repulsa internacional i mostrà la inviabilitat de la continuació del franquisme en les circumstàncies actuals. La perllongada agonia i la mort de Franco el 20 de novembre de 1976 ha obert una nova etapa històrica, i ha acabat de desfermar les potencialitats democràtiques dels pobles de l'Estat espanyol, encarrilats ja en un procés irreversible cap a la conquesta de la llibertat i la democràcia.

Les vagues d'ELSA i Solvay al Baix Llobregat el juny de 1974, les de SEAT i Hispano Olivetti el novembre del mateix any, les de la construcció, mestres, funcionaris, periodistes, treballadors de la sanitat, la vaga general de Sabadell de febrer de 1976, etc., són algunes de les fites significatives de la creixent presència del moviment obrer i de tots els treballadors en la situació actual. Les eleccions sindicals de 1975, i la combativitat i unitat de les diferents tendències sindicals —CCOO, USO, UGT, SOC—, apunten cap a un futur de potencialitat política i organitzativa de la classe obrera catalana en un marc d'exercici de les llibertats democràtiques. El protagonisme del PSU en aquestes lluites més recents el configuren com la força hegemònica dins del moviment obrer actual, i constitueix el resultat d'una determinada concepció de la reconstrucció del moviment obrer que al llarg dels últims anys el PSU no ha deixat d'impulsar. Això, junt amb la incorporació a les lluites obreres d'objectius estrictament polítics i fins i tot de caràcter nacional, fa aparèixer el moviment obrer català actual amb una autonomia política decisiva dins del conjunt de forces polítiques de l'oposició.

II. Democràcia sense exclusions

A nivell de política d'unitat amb els altres partits democràtics, és en aquest període que s'aconsegueixen els progressos més notables i que constitueixen gairebé els objectius que el PSU s'havia proposat des de la formulació de la política de Reconciliació Nacional, l'any 1956. Davant la imminència de l'acabament del franquisme, nous sectors socials s'incorporen a la lluita per la democràcia. I en fer-ho s'han trobat al davant d'una força considerablement implantada i amb una política d'unitat sense exclusions, que no podien rebutjar.

Ja els primers èxits s'havien aconseguit amb la creació de la Comissió Coordinadora. Però més endavant, l'estiu del 1974, amb motiu de la crisi que es creà en posar-se malalt Franco, s'accelerà el procés unitari que es duia a terme a l'estat espanyol, i es constituí la Junta Democràtica de España. Per causa de la urgència amb què es plantejà la seva constitució, algunes forces importants —principalment la democràcia cristiana i el PSOE— restaren al marge. Això lògicament havia de provocar algunes discrepàncies al si de la Comissió Coordinadora de Catalunya. El PSU i l'ERC eren partidaris de coordinar-se amb l'organisme espanyol. Els altres partits proposaven que s'esperés a la creació d'un únic organisme que inclogués totes les tendències. De fet, fins que no es va constituir la Plataforma de Coordinación Democràtica, i s'establiren els contactes amb la Junta per a la seva posterior unificació, les discussions en l'organisme unitari català bloquejaren la possibilitat de dur qualsevol iniciativa. El PSU proposà, per tal de descongelar la situació, de coordinar-se al mateix temps amb els dos organismes de l'estat espanyol, en espera de la seva definitiva unificació. I, en realitat, fins que aquesta no es realitzà no s'aconseguí de desbloquejar la Comissió Coordinadora.

Però quan aquesta tingué lloc, les condicions polítiques del país havien sofert seriosos canvis —la mort de Franco— i els sectors que havien estat fent país, passaven decididament a fer política. Amb això es plantejava la necessitat d'ampliar el marc de la unitat amb els sectors que representaven Jordi Pujol, Trias Fargas, J. Pallach, i altres. Així s'arribà a un acord i es constituí el Consell de Forces Polítiques.

La constitució del Consell de Forces Polítiques de Catalunya, el 23 de desembre de 1975, significà un gran pas endavant cap al pacte català, cap a la llibertat i el

trencament democràtic. L'acord era signat pels següents partits: Convergència Democràtica, Convergència Socialista, Esquerra Democràtica, Esquerra Republicana, Front Nacional, Partit Carlí, Partit Popular, Partit Socialista d'Alliberament Nacional, Partit Socialista Unificat, Reagrupament Socialista i Democràtic, i Unió Democràtica.

El programa del Consell és l'afirmació que "l'únic camí cap a la democràcia passa pel trencament amb les lleis i les institucions franquistes i l'obertura d'un període provisional que, restablint i garantint les llibertats democràtiques, retorni la veu i el vot als ciutadans, i mitjançant la realització d'eleccions lliures, clogui el període provisional i n'obri un de constituent perquè els pobles de l'Estat espanyol configuren amb plena llibertat i responsabilitat les seves institucions."

Els seus objectius principals són: amnistia general; restabliment immediat i total d'un règim de llibertat que garanteixi els drets polítics a tots els ciutadans; formació d'un govern provisional a nivell d'Estat; abolició de les institucions i lleis franquistes i convocatòria d'unes eleccions democràtiques a Corts constituents; formació simultània d'un Govern provisional català que restableixi les Institucions de la Generalitat de Catalunya i, prenent com a base l'Estatut de 1932, convoqui eleccions lliures al Parlament Català com a primer pas d'aplicació efectiva del dret d'autodeterminació.

El clam per l'amnistia de tots els pobles de l'Estat espanyol s'ha expressat des de la mort de Franco com un objectiu fonamental per acabar amb la manca de llibertats. Les manifestacions de l'1 i 8 de febrer a Barcelona testimoniaran l'unànime exigència popular d'aquesta

reivindicació democràtica. El secretari general del PSU deia:

"L'amnistia és la primera necessitat per al país i per a cada ciutadà, la premissa principal per arribar a la reconciliació, la mesura més urgent que cal per avançar cap a la llibertat i la democràcia.

"És urgent i indispensable que surtin de la presó tots els presos, que tots els despatxats es reintegrin als seus llocs de treball, que s'aixequin totes les sancions, que puguin tornar els exiliats, que els clandestins puguin recuperar la llibertat."

A començaments d'aquest any, deia Gregori López Raimundo:

"La constitució del Consell és, a parer meu, el principal esdeveniment polític català de l'any que acaba de finir. El Consell eixampla la unitat de l'oposició democràtica catalana cap al PACTE CATALÀ i estimula l'entesa de l'oposició a tot Espanya i la constitució d'un organisme únic de coordinació. Representa, per tant, una aportació important a la marxa cap al trencament democràtic, que el Consell s'assigna com a objectiu a la seva declaració programàtica."

El fracàs de la política "reformista" del govern d'Arias-Fraga, amb els seus intents d'excloure de la seva democràcia atorgada els comunistes de tot l'Estat i els nacionalistes de Catalunya, Euskadi, Galícia, etc., és un fruit de la força de l'oposició i de la fermesa dels seus plantejaments unitaris, expressió en definitiva de la combativitat i politització activa de sectors cada vegada més amplis del nostre poble. La fusió de la Junta Democràtica i la Plataforma de Convergència en un organisme

unitari: Coordinació Democràtica, ha accelerat aquest procés, i ha permès d'avançar cap al pacte entre les instàncies unitàries de les diverses nacionalitats de l'Estat espanyol, política que el PSU de Catalunya ha impulsat activament. El bloqueig de les mesures reformistes del govern per part de les institucions franquistes que engloben el bunker, les accions de les forces d'ordre públic, que ha ocasionat la mort de treballadors a Vitòria, Elda, Tarragona, Basauri, i casos cada cop més freqüents de tortures i maltractes, etc., fan més urgent que mai l'acord de totes les forces democràtiques, sense exclusions de cap mena, per a imposar un règim de llibertats i de convivència pacífica entre tots els ciutadans dels diversos pobles d'Espanya.

III. La irrupció pública del PSU

Molt pocs dies després de la mort de Franco s'inicià a tot l'estat espanyol una espectacular irrupció de les forces democràtiques a la vida pública del país. El PSU s'inaugurà el 10 de desembre amb un míting a la Universitat, en el qual intervingué en nom de la direcció del Partit, en Isidor Boix; mil estudiants havien acudit a la convocatòria, prenent encara algunes mides de vigilància. Però a partir de llavors les aparicions públiques dels dirigents del PSU, en mítings, actes, conferències, etc., ha estat desbordant. Els noms de Pere Ardiaca, Miquel Núñez, Jordi Solé Tura, Jordi Borja, Antoni Gutiérrez, Alfons C. Comín i la figura popularíssima de Josep Solé Barberà han recorregut Catalunya de dalt a baix fent sentir la veu del PSU davant de milers de persones, als pobles, barris, comarques, etc.

El poder de convocatòria del PSU en aquests actes, i l'atenció prestada a l'explicació de la seva política, el

configuren avui com un partit fortament arrelat al teixit social del país. De tots els actes destaca, sens dubte, el que tingué lloc a Terrassa el dia 29 de Maig, al qual assistiren més de sis mil persones. A part de demostrar una vegada més la seva capacitat de convocatòria, aquell acte fou especialment important perquè el PSU reafirmà, davant dels milers de seguidors que hi assistiren, la seva ferma voluntat democràtica, la seva resolta disposició a defensar les llibertats nacionals de Catalunya, de proposar solucions progressistes que portin el país cap al socialisme en un marc de llibertats i de democràcia i de ser el més ferm defensor dels interessos dels treballadors.

Avui, aquest procés cap a la democràcia encara no ha acabat, i el PSU celebra el seu 40 aniversari amb un acte que és alhora una commemoració i una acció de lluita, que és l'exemple de la seva increbantable voluntat de retornar la llibertat a Catalunya.

DOTZE OPINIONS

Josep Pont i Gol
Antoni Tàpies
Antoni Puigvert
Lluís M. Xirinacs
Agustí Montal
Jordi Carbonell
Salvador Espriu
Raimon
Josep Faulí
Sebastià Auger
Josep Laporte

NOTA PREVIA

La màxima, i pràcticament l'única, dificultat que he trobat per realitzar la tasca de les entrevistes ha estat la marxa contra els rellotges. Contra el rellotge de l'editorial i contra els rellotges dels entrevistats. Per a tots ells, els minuts haurien de tenir molt més de seixanta segons. Una autèntica bomba de rellotgeria.

Agraeixo l'ajut, en aquestes peripècies, d'en Xavier Folch i la Tomasa, sempiterna companya d'en Miquel Núñez, que m'han alleugerat alguns tràmits. I en Francesc Vallverdú, que ha corregit els originals. Igualment agraeixo als fotògrafs les hores perdudes en sales d'espera que han hagut de patir.

Finalment, crec que és un deure professional, per contribuir a l'objectivitat, explicar, d'una banda, les entrevistes previstes que no s'han dut a termini; de l'altra, les que s'han fet sense obtenir resposta sobre el tema concret.

De les primeres, tenim:

En *Pere Duran Farell*, amb qui no vaig tenir ocasió de parlar personalment en cap de les múltiples trucades que vaig fer a Hidroelèctrica. Per boca del seu Secretari, es va negar a contestar l'entrevista.

En *Joan Mas Cantí*. Vaig parlar amb ell telefònicament. Va ser molt amable i em va dir que no hi havia cap inconvenient i que em posés en contacte amb en Joaquim

Molins, que era qui s'encarregava d'aquestes tasques. En Molins em demanà el qüestionari i em va dir que me'l tindria contestat al cap d'uns dies. El vaig trucar la data que ell em digué i em va dir que no ho havia pogut fer, que estava molt enfeinat i que no creia que allò fos el que més li interessava de fer.

La secretària d'en *Joan Antoni Samaranch*, Srta. Murtra, em digué que l'agenda del Sr. President de la Diputació estava molt plena, i que l'entrevista seria a un mes i mig vista. Per abreujar el temps, em demanà que li adreçés les preguntes, que ell les contestaria en poc temps. Ho vaig fer així. No les he rebut.

Tampoc vaig aconseguir parlar directament mai amb *Josep Andreu i Abelló*, avui socialista, ex-Esquerra Republicana i ex-President del Tribunal de Cassació. Des d'un primer moment vaig parlar amb el seu col·laborador, Sr. Garcia Grau. Li vaig adreçar també el qüestionari. Una de les preguntes era sobre la seva versió dels fets de maig del 37. Dia rera l'altre se'm deia que això era imminent, que truqués l'endemà, etc. Fins i tot un dia que ni hi havia en Garcia Grau, un senyor que no sé qui és em va manifestar, amb una certa desgana i evident mal humor, que les respostes del Sr. Andreu estarien dos dies després. Tampoc van estar. Agraeixo, de tota manera, l'amabilitat que en tot moment em va demostrar el Sr. Garcia Grau, possiblement l'home que he amoïnat més per telèfon.

El Cardenal *Jubany* tampoc el vaig veure. Em va atendre el seu secretari, Mn. Serrallach, que ja era Secretari en temps de l'Arquebisbe González Martín, avui Primat a Toledo. Vaig deixar, a mà, una carta adreçada al Cardenal Jubany on explicava la idea del llibre i el paper de les entrevistes. Em contestà amb les següents línies, escrites i signades:

“Benvolgut en el Senyor: Agraeixo sincerament la seva

atenta carta del dia 14 dels corrents i la invitació que em fa. Però tractant-se d'un assumpte polític, em veig obligat a declinar la seva invitació.

Aprofitant l'avinentesa per manifestar-li els meus sincers sentiments d'estima i consideració, resta affm. Narcís Jubany i Arnau. Cardenal-Arquebisbe de Barcelona”.

Pel que fa al segon cas, és a dir, amb les persones amb les quals he estat xerrant però no he obtingut resposta a les preguntes concretes sobre el tema del llibre, tenim:

Dom Cassià M. Just. Abat de Montserrat. Em manifestà que no podia fer declaracions en tant que era responsable davant una comunitat. Em pregà que deixés les preguntes i m'assegurà que faria tots els possibles per contestar-les ja que ell, personalment, entenia que era important parlar del tema. A hores d'ara, tampoc no ha arribat cap resposta. Ho lamento especialment perquè, dins l'“off the record” obligat de la xerrada amb ell, em relatà fets significatius i declaracions que, de la seva boca, adquireixen una notable transcendència. I una col·lecció d'anècdotes realment força interessant.

El *Capità General Coloma Gallegos* em manifestà textualment:

—*Ho he dit abans d'ara, i ara, i moltes vegades. L'exèrcit està per damunt del que, per ser contingent, dona lloc a diferències d'opinió i per tant a desunió. Essent així, jo no puc dir res d'això, que és una cosa totalment contingent. La nostra missió està en les Lleis, en servir Espanya en els seus més alts interessos, però no en la lluita diària.*

Jo, com espanyol, i tots els companys de l'exèrcit faran el mateix, quan arribi el moment d'expressar la seva opinió, en unes eleccions, en un referèndum, ho faré a títol individual, no com a col·lectiu.

El *Capità General* és home molt simpàtic, molt obert

*El capità General de la IV Regió Militar,
Francisco Coloma Gallegos*

i de fàcil tracte. Li pregunto si li agrada Barcelona. Diu que moltíssim. I que és ben fàcil de ballar la sardana. Abans d'acomiarar-nos demano al Capità General la seva aprovació per traduir la seva resposta al català. No hi té cap inconvenient i em respon que ell llegeix el català, i que em fixi en la sintaxi.

Finalment, agraeixo molt especialment la col·laboració de tothom qui m'ha rebut i les facilitats que hi ha hagut per part de molts d'ells de cara a realitzar la meva tasca professional, que espero que tothom hagi entès com a tal. I res més.

A. B.

Josep Pont i Gol

Demano pel Secretari del Sr. Arquebisbe, president de la Província Eclesiàstica Tarraconense, per tal d'entrevistar aquest últim. Ens diuen que no cal parlar amb ningú, que el Dr. Pont i Gol està en el seu despatx i rep a tothom. I sense més tràmits, passo. No té cap pega a contestar, em matisa que sigui objectiu, que respecti exactament el que diu i que no ho doni a la premsa sinó únicament i exclusivament al llibre.

—Nosaltres, com a caps d'Església, estem sempre a la defensa dels drets, d'aquests drets i deures fonamentals. Ara, coses concretes, quines solucions perquè aquests drets i deures es puguin realitzar, coses concretes, com que n'hi pot haver moltes d'acceptables, nosaltres no prenem partit, sinó que diem: "cadascú per la seva consciència". I dintre de l'àmbit, diguem, de l'Evangelí, de solucions n'hi caben moltes. No totes. No totes les que es propugnen, perquè hi ha uns certs límits, tant a la dreta com a l'esquerra, que repugnen allò que és de l'Evangelí, que són: els drets de l'home, els drets dels pobles, els deures del ciutadà, etcètera. Partits que no tenen en compte això, hem de dir, mirat cristianament, amb la consciència, no es poden tenir.

Ara, dintre del gran ventall, prou gran i prou ample en què hi cap l'Evangelí, tothom és lliure de fer el que

vulgui. De manera que l'Església no vol tenir, ni pot tenir, un partit propi. Ara, a la defensa del que sempre són els grans drets de pau, de llibertat, de justícia, de caritat, de comprensió, també de responsabilitat, això sempre.

—Creu que al llarg d'aquests quaranta anys de la seva història, ha fet alguna cosa, en bé o en mal, per Catalunya, el PSUC?

—No sabria gairebé respondre. Hauria de començar per fer memòria de quaranta anys enrera, llavors jo era molt jove i naturalment no pensava pas massa pel meu compte.

Bé, amb tots aquests partits resulta que sempre, també hi ha coses positives, què sé jo, fomentar la igualtat social, l'empènyer la reforma d'estructures que són injustes, tot això són coses positives. Si em parléssiu després dels mitjans, això ja fóra més discutible. Perquè nosaltres estimem molt la llibertat, i solen dir, se sol dir, i almenys a la doctrina hi és de fet, quan hi ha una inspiració marxista, sobretot pronunciada, la llibertat queda un bon xic menyspreada. I això naturalment no podem admetre-ho. Tot el que sigui promocionar la major igualtat possible de les classes, que no depengui tot de la marxa del diner, que hi hagi aquella comprensió per part dels qui tenen i que puguin també participar dels béns els qui no tenen. I això, traduir-ho en estructures socials i polítiques. Home, en això tots hi estariem d'acord.

—Creu que és veritat això que es diu últimament que els partits comunistes estan canviant, estan evolucionant democràticament, per així dir-ho, és a dir, perdent l'estalinisme i passant a una situació més d'acord amb els temps?

—Jo bé ho desitjaria. No obstant, jo voldria, abans de dir un sí, que es demostrés amb fets. Ara bé, els fets que hi ha, no són pas massa positius, si anem mirant precisament la llista dels països on, a desgrat de la majoria

Josep Pont Gol. Arquesbisbe de Tarragona

del poble, s'ha instal·lat aquest sistema. No hi ha hagut aquest exemple. Que vingui un exemple i ens en convencerem. Jo bé ho desitjaria.

Certament que llavors potser es podria discutir, i ara estic improvisant, i improvisar coses de marxisme és prou difícil, potser ja no es podrien dir del tot marxisme, llavors ja serien uns partits semblants a aquestes social-democràcies... que són certament molt més menjables!

—A Catalunya es dona amb certa força la militància de cristians i sacerdots al Partit Socialista Unificat. Quina opinió en té vostè, d'això?

—Jo no vull entrar a jutjar persones. Alguna acció concreta, entre cristians i socialisme, realment es pot admetre. Ara, si és a nivell de principis, sobretot marxismes, llavors no veig jo com puguin conjuminar. No sé si serà socialisme allò que professaran aquests cris-

tians, o bé sicas seran cristians que professaran aquest socialisme. Perquè els principis són irreductibles, almenys tal com ara es plantegen.

—Finalment, Dr. Pont i Gol, podria explicar si ha tingut relació amb algun militant del P.S.U.?

—A nivell de persones, jo estimo tothom i procuro ser amic de tothom. I realment he parlat amb gent, diria amics a nivell personal, d'aquest partit com de tants d'altres partits. I a base de diàleg... Sempre m'agrada dialogar amb tothom acceptant tot el que de bo i de bones intencions hi pugni haver. Jo espero que també s'acceptin les bones idees i les bones voluntats que puguem tenir nosaltres. En aquest sentit, a nivell de persones, no tinc inconvenient, he tingut relació amb persones d'aquest partit com gairebé de tots, perquè no refuso de parlar amb ningú.

Antoni Tàpies està assabentat del llibre PSU 40 Anys de Catalunya. N'ha fet la coberta. Li deixo el qüestionari perquè se'l pugui pensar, un dia abans de l'entrevista.

En Tàpies m'entrega unes ratlles escrites sobre el tema. Diu que el magnetòfon l'impresiona. Parlem de moltes coses, de militants que coneix, del que ha representat el PSUC, de com va conèixer Gregori López Raimundo, etc.

Entenem que el millor que podem fer és respectar les seves ratlles.

Per la seva posició ideològica, per la seva procedència i vinculacions, pel seu arrelament veritable en el poble de Catalunya, crec que el PSUC ha sigut i és sens dubte la més essencial de les forces que han lluitat i lluiten encara contra tot el que ha representat el franquisme, i en pro de l'alliberament de les classes treballadores.

"Tant doctrinalment com per aquell mateix arrelament, crec, a més, indiscutible que ha sigut un dels elements més decisius i convincents per a la presa de consciència del fet de les nacionalitats i per tant sobre el de la nostra autonomia. En el pla de l'acció son innumbrables els esforços i la primacia dels seus militants en favor de la defensa de la nostra llengua, de tota la nostra cultura i no cal dir dels nostres drets nacionals i polítics.

Antoni Tàpies

Com a pintor tinc una certa experiència en jutjar les obres a través de la persona que les fa. La qualitat de l'obra és inseparable de la qualitat de la persona. Doncs bé: no crec que ningú, per poc que hagi conegut alguns dels militants del PSUC, i en especial els veterans, pugui deixar de tenir un gran respecte i admiració per aquest partit. Passats els moments del dogmatisme stalinista, dubto que avui hi hagi, dins el ventall de forces polítiques que a Catalunya es prepara per entrar a l'escenari democràtic, una gent més carregada de raó i més coherent amb el món modern; més honrada i humana, més comprensiva,... i fins i tot més simpàtica. Desconèixer o postergar la seva grandesa, deguda a l'esperit que representa i a l'impuls de la seva base d'obrers, camperols, professionals, intel·lectuals, escriptors, artistes o estudiants de la terra catalana, seria l'error polític més nefast que podrien fer els successors del franquisme que encara governen l'Estat espanyol i que ens diuen que volen organitzar-nos la democràcia. És a dir que pretendre que és possible una democràcia ignorant la part més important del poble constituiria una aberració que solament la mentida i l'egoisme més rapaç poden imaginar.

Dr. Antoni Puigvert

Demano al Dr. Antoni Puigvert que em parli del Partit Socialista Unificat de Catalunya.

—Hi ha una eclosió de partits polítics i partidets, que cada senyor fa el seu partit. És clar, a mi, aquesta postura, aquesta gran divisió d'opinions sobre el mateix punt, no l'entenc, i com que no l'entenc no m'hi puc posar.

Cada un de nosaltres tenim una petita opinió de cada cosa, una petita opinió personal, però aquesta opinió ha d'estar supeditada a l'interès comú. Quan veig que la gent no se supedita a l'interès comú, no ho entenc ni m'interessa.

—Però vostè sap, Dr. Puigvert, que el PSUC no és un partidet que s'hagi creat ara, sinó que és un partit que fa quaranta anys que funciona...

—Sí, home, sí, Però és que ja n'hi ha cinquanta entorn d'ell! Vaja, jo ho veig als diaris, encara que no hi poso massa atenció. Les sigles dels partits polítics que hi ha avui a Catalunya són tantes que espanten. Necessitaria un diccionari.

—Anem a un punt més concret per a vostè. Quina conseqüència ha tret de l'experiència cubana?

—Doncs li ho diré en tres paraules. Jo vaig ser a Cuba

fa dotze anys. En aquell moment, Cuba iniciava la seva experiència i la tenia en marxa. La meva conclusió va ser que allò era un gresol, una olla on es bullien unes noves estructures socials i econòmiques. Vaig creure que, si no els interrompien, farien una evolució. Avui, al cap de dotze anys, que hi he tornat, l'evolució està totalment en marxa. Jo no li diré pas que sigui perfecta; perquè no hi ha res perfecte en aquestes coses, però sí que té un grau de perfecció i d'utilitat per a la comunitat extraordinari.

—*Coneix algún militant del PSUC?*

—No ho sé. Potser sí que els conec, però no ho recordo.

Seguim parlant de l'eclosió dels partits polítics. Diu el Dr. Puigvert:

—Això no va enlloc, i és una pena. Les premisses dels partits haurien de ser ben definides i els seus Comitès ben imposats de dirigir els seus esforços al benestar comú, sobretot no tenir l'afany de canviar a cada moment l'ideari del partit per assimilar-lo a l'un o a l'altre. Jo crec que si un partit tingués una doctrina recta i sincera podria fer molt de camí.

El Dr. Puigvert torna a enfilar la conversa sobre Cuba.

—La qüestió que jo crec fonamental és l'ensenyament, és molt important. Ara tinc ganes de fer uns articles. L'Agnès, que fa les fotografies, li diu que ella coneix algun dels seus articles sobre Cuba...

—Però encara no he dit prou! —*continua el doctor*— vull fer-ne dos o tres i els vull publicar, dient el que jo he vist a Cuba. No el que m'han dit, sinó el que he vist per mi mateix. Els diré, per exemple, que a Cuba hi ha un seminari que té 70 seminaristes. Vostè no ho sabia això, oi? I que aquests setanta seminaristes, tots van al seminari per voluntat pròpia. I cap se'n va del seminari quan ja ha entrat. Cosa que aquí no passa, perquè

Dr. Antoni Puigvert

allà hi van ja convençuts. A més, el govern els paga la beca. Això és el més bo!

El Dr. Puigvert té moltes coses interessants per explicar. I ho fa directament, agafant el toro per les banyes, com diuen els castissos, i amb un lèxic no gens academicista sinó absolutament popular, amb expressions molt vives. El Dr. Puigvert té moltes coses interessants per explicar, acabàvem. Però, sobretot, no li poseu un magnetòfon al davant. Seria, també com di els castissos, com si afeitessiu les banyes al toro. I jo anava a fer-li una entrevista amb magnetòfon.

“Entre els sorolls dels cotxes, del carrer
i de la gent que atrafegada passa.”

Aquests dos versos situen molt exactament el marc de l'entrevista. Tinc dificultats en la transcripció de la cinta: camions, motors, gent que saluda... Lluís Xirinachs ha volgut que anéssim al carrer d'Entença a xerrar amb ell. No es mou d'allà per cap motiu, i a la nit està cansat i ha de treballar per mantenir-se. Ens asseiem a terra, enfront mateix de la porta de la presó Model. El dia sis de juny, a dos quarts de quatre de la tarda, diumenge. Cau un sol de justícia, quan només es pot esmentar aquesta paraula meteorològicament parlant. Encara no hi ha amnistia.

—Què creus que ha significat, en aquests quaranta anys, des que es fundà fins avui, passant per les diverses èpoques, el Partit Socialista Unificat de Catalunya?

—Em sembla que és un partit que ha anat evolucionant, ha anat canviant i adaptant-se a les circumstàncies, la qual cosa la considero molt d'acord amb la doctrina marxista, que és una doctrina que dóna la primacia a la praxi sobre la teoria i que per tant, doncs, permet i postula aquesta mateixa flexibilitat. Si ha encertat o no en cada una de les seves postures al llarg de la història,

doncs, és una cosa que jo no puc assegurar. Primer, jo no conec massa història, és a dir no sóc una persona molt entesa en tot el que ha passat abans. I actualment jo crec que ocupa exactament el lloc que ha d'ocupar en el ventall de forces polítiques de l'oposició. Defensa un punt que té la seva importància, però potser això ja anirà a parar a d'altres preguntes, m'imagino.

—Sí. L'altra pregunta és si, en concret, si gaudeixes d'alguna dada, o en general, creus que el PSU ha fet quelcom per Catalunya al llarg d'aquests quaranta anys d'existència.

—Bé, potser jo hagués hagut d'explicar abans —comença a parlar després d'uns segons de pensar— de la primera pregunta ja que actualment jo em moc en un nivell podríem dir-ne de pre-partits, en un nivell que es preocupa, sobretot, de la gent que surt de quaranta anys d'alienació total, que no té dimensió social, que només està preocupada per problemes familiars i personals. Ara és el moment en què es faci el pont entre aquesta gent, que són milions, i els partits que durant la clandestinitat han estat existint, i que són uns partits que eren de grups petits, potser d'alta militància, molt ideològics perquè han pogut discutir molt, encara que han pogut fer poc, potser una tendència idealitzadora de les coses per estar lluny de la pràctica política, etc... Aleshores jo vull mantenir una imparcialitat en aquest sentit. Això vull que quedi clar d'entrada i per això de vegades sembla que respongui amb evasives. Però és un voler mantenir aquesta posició que em sembla és la de servei, meva, per Catalunya.

Aleshores tu em preguntes quin servei ha fet el PSU. A la pregunta anterior jo ja deia que el Partit ocupava el lloc que a mi em semblava, dintre del ventall de possibilitats. A mi em sembla que hi ha una tensió entre el llarg termini polític i el curt termini. És una tensió dialèctica que hi ha entre aquests dos plantejos. Al llarg

Lluís M. Xirinachs

termini, que hi coincideix molta gent, de buscar una societat sense classes, una societat fraternal on no hi hagi opressió de l'home per l'home, etc, etc, molta gent hi està d'acord, moltíssima. N'hi ha uns que opinen que això s'ha de buscar molt d'entrada, com els anarquistes, i en canvi d'altres que diuen que falten unes coses intermèdies. Llavors hi ha gent que és partidària d'apretar fort en les coses de curt termini, com són petites reformes, com són unes llibertats formals, el que sigui, no?, llavors aquesta gent és l'oposat a l'anarquisme. A mi em sembla que el Partit Comunista ocupa un lloc entremig d'aquestes dues posicions. Es col·loca apretant per coses de curt termini i coses de llarg termino. Bé, ocupa un punt entremig d'aquestes dues coses, però abarca bastant més que aquest punt intermedi que ocupa. I té una gamma molt àmplia de planteig. Té plantejats

curts terminis, mitjos terminis i llargs terminis. I això fa que sigui un partit de masses, que sigui un partit que abarqui molta gent, un partit popular.

De cara a Catalunya en concret, jo lamento l'incident, encara que no el conec prou bé, l'incident que va passar amb en Comorera, un incident vell. El lamento. Crec que s'hagués pogut resoldre amb més intel·ligència de com es va resoldre pel que jo conec. Crec que actualment, per exemple, una cosa ben curiosa, i ho he dit a tothom, considero que governar o actuar en política, moltes vegades no és anar a remolc de les circumstàncies, sinó endevinar o posar-se al davant dels problemes. A mi em sembla que així com quan va venir aquí la Maria Teresa, la germana del Carles Hug, li vaig dir, doncs, que havien fet un salt endavant demanant un socialisme del qual els carlins estaven molt lluny tradicionalment, i això és molt polític. Considero que el PSU, quan fa quatre anys o cinc, quan es va fundar l'Assemblea de Catalunya, i va ser ell el que va promoure la idea —és la idea que jo tinc, oi—, però la idea per exemple de l'autodeterminació i de la petició prèvia de l'Estatut d'Autonomia del 32 com a pas previ per a l'exercici de l'autodeterminació, crec que va donar un salt endavant extraordinari, i es va ficar el poble català a la butxaca. Aquesta és una de les coses concretes que a mi em sembla que ha encertat molt bé i que potser això inclús li va crear problemes amb el seu company de batalles que és el Partit Comunista Espanyol, no?

—En aquest sentit va una de les preguntes que tenia previstes. Creus que el PSUC és un partit autòcton, independent, o bé un partit sucursalista del P.C.E.?

—Jo he estat aquí i he estat a Madrid, he estat dos anys a la presó de Carabanchel i he sentit les coses que es deien per l'altra banda, per l'altre costat, i quan jo estava aquí tenia els meus dubtes. No el conec prou,

no ho puc assegurar, no sé exactament l'estructura interna com funciona, me l'han explicada algunes vegades però sóc una mica al·lèrgic a aquestes coses i no m'ha quedat gaire. I quan he estat a l'altra banda, doncs he sentit tot el contrari, és a dir, jo he sentit parlar gent del P.C.E. dient que "què s'ha cregut el PSUC perquè es pensa que ell ha de ser el protagonista sempre". Perquè allà tenen una mica de complex, els del partit del Carrillo, que el PSUC és molt gallet i que va sempre endavant dels altres, d'ells mateixos, o sia que van a remolc del PSUC. Potser més de fet que de dret. Potser de dret tinguin raó els que acusen que és sucursalista. Però de fet potser va més endavant. I per exemple en Carrillo va dir que l'Assemblea de Catalunya, per a ell, esta la realització del pacte per la llibertat, i que no s'havia realitzat en cap lloc més de l'Estat Espanyol tan clara com a Catalunya. Per tant, doncs, que el partit comunista d'aquí era més en la línia que el de fora; és a dir això sembla que sigui com que obeeix més al Carrillo que inclús als seus, no? També vol dir que ell porta un cert protagonisme. I va passar un incident molt curiós que va ser quan es va fundar la Junta, a París. Sembla, sembla, tot això ho dic molt sense massa exactitud, no us ho prengueu a la punta de l'espasa perquè no ho sé massa, doncs sembla que el Partit Comunista Espanyol va demanar al PSUC que l'Assemblea de Catalunya s'adherís a la Junta, i l'Assemblea no es va adherir a la Junta en aquell moment, no sé si després s'hi ha adherit o no d'una manera explícita, o s'ha adherit ja directament a la Coordinació que hi ha hagut després, però aleshores no s'hi va adherir. Jo vaig parlar amb comunistes de Madrid, que estaven del 1001 i d'altres coses, i deien "no sé què s'han cregut aquests catalans, sempre han fet el que han volgut ells i els hem seguit, i una vegada que se'ls demana que facin el que volem nos-

altres, donces ara no volen" –somriu–. Quan la realitat no era gens aquesta, sinó que la realitat era que el PSUC és un partit que ha jugat democràticament dintre l'Assemblea de Catalunya, i l'Assemblea de Catalunya no ha cregut convenient fer-ho, i el partit no pot dictar –posa èmfasi en el tar– dintre l'Assemblea el que vol dir aquesta obediència catalana, en aquest sentit.

Sobre això de l'obediència o no obediència, a mi em sembla que hi ha una mica de desconeixement de les coses. Des del punt de vista nacional, evidentment que ha d'haver-hi una obediència, una autonomia, una independència, una capacitat de maniobra pròpia, i que no hi hagi sucursalisme a nivell del problema nacional. A nivell del problema social, del problema laboral, econòmic, ha ha un internacionalisme proletari, aleshores és absurd plantejar-ho d'una manera totalment tancada. Aquest internacionalisme proletari, segons el leninisme, i endemés es una cosa molt raonable, deia que, quan hi havia un estat constituït, per enderrocar un règim opressiu, s'havien d'unir tots els partits. Per tant jo no entenc això del sucursalisme a nivell de lluita contra l'opressor comú, en un estat que està molt definit, per desgràcia encara, per les estructures jurídiques internacionals que es basen molt en l'estructura d'estat, encara que les forces econòmiques ja depassin aquesta barrera. Però a nivell polític i a nivell de lluita social encara pesa molt, i per tant ha d'haver-hi una certa coordinació a nivell de tot l'Estat Espanyol. I per tant jo no entenc per què es diu que això no és possible. És cantonalisme. Un cantonalisme que endemés endarrereix la lluita, i que allarga indefinidament l'opressió. I els que diuen això, a més, també tenen el seu aparell o el que sigui a l'Estat Espanyol fora d'un o dos.

La condició de sacerdot d'en Lluís Xirinachs em porta a

fer-li una pregunta més sectorial i també de més actualitat en aquests dies.

–A Itàlia, el P.C.I. ha obtingut i es preveu que obtindrà un marge electoral que a mig terme el portarà al govern. Davant això, la jerarquia eclesiàstica, fins i tot el Sant Pare, s'han pronunciat prohibint als catòlics donar el seu vot als comunistes. Aquí, de moment, aquest fet no s'ha donat, entre d'altres coses perquè no hi ha eleccions. El que sí es dona és el pas següent, qualitativament superior. Els cristians, i els catòlics, més en particular, entren a militar al PSUC. El propi partit té importants teòrics sobre la qüestió. Com veus tu la militància dels cristians al partit comunista?

–Sobre aquest tema vaig fer un article fa un parell de dies (publicat al diari Avui, (4/VI/1976) titulat "Religió i Materialisme", i em sembla que ja em definia una mica allà sobre aquest tema. Jo crec que hi ha el problema teòric i el problema pràctic. El problema teòric és que s'han fet unes condemnes perquè el marxisme és ateu i és materialista i no sé quantes coses més. Són unes condemnes passades, plantejades a temps passats, però hi ha impossibilitats més grosses semblants a aquesta que al llarg de la història s'han superat. Per exemple, l'Església va assumir tota la doctrina aristotèlica, que no era pas cristiana: era pagana completament. I la va fer seva, de tal manera que Sant Tomàs d'Aquino ha sigut el que va introduir dintre l'Església la doctrina aristotèlica completa. Més tard hem anat assimilant d'altres doctrines tranquil·lament. A mi em sembla, doncs, que el marxisme és una doctrina que no coincideix amb el cristianisme, no és el mateix cristianisme que marxisme, però que està molt més a prop del cristianisme el marxisme que per exemple la doctrina liberal o capitalista. I per tant a mi em sembla que és molt interessant la relació entre ambdues coses. Això és molt extens. Per exemple, la crítica marxista de Déu: jo quasibé la firmaria. El que

passa és que estem discutint amb molta ceguesa mútua, és a dir, es combaten coses amb equívocs. Llavors sembla que aquests equívocs es mantenen intencionadament. Ja no és, doncs, un problema ideològic sinó pràctic.

L'Església té un poder extraordinari, adquirit no per via socialista ni marxista ni comunista –somriu–, llavors ha de defensar aquests interessos. Interessa a tota una sèrie de *monsignori*, i aquí també a tota una sèrie de monsenyors, mantenir un *statu quo*. Llavors es cobreixen d'aquests equívocs. I a mi m'agradaria que en comptes de fer tantes condemnes, sobretot en períodes pre-electoral, –és molt, molt suspecte això–, doncs que es pogués permetre un diàleg. Va haver-hi un moment, al Concili Vaticà, que es va permetre, inclús es va fer una comissió per parlar amb els ateus, i tot això s'ha perdut. Hi hauria d'haver un diàleg franc. Per tant, jo sóc partidari del treball dels Cristians pel Socialisme, per exemple, que és un lloc de trobada d'uns i altres, que es van aprofundint coses... Però sobre aquest tema et parlaria molta estona.

A nivell pràctic de treball amb el Partit, dels cristians i dels sacerdots i tot això que s'està plantejant a la nostra terra actualment, jo crec, primer, que un cristià ha de tenir opció lliure. El cristianisme és una religió, per dir-ho d'alguna manera, no és una política. Jo crec, per exemple, que Jesús va morir per motius religiosos i el van matar per motius polítics. És a dir, que la religió incideix en la política és cert. Però la religió és una altra cosa. Una cosa que es pot discutir, es pot negar, es pot afirmar, però és una altra cosa. No és el mateix política que religió. Aleshores jo crec que un cristià, com a cristià pot ser el que sigui, i com a persona humana pot pertànyer a qualsevol partit polític. Que diuen que hi ha partits que són radicalment falsos perquè tenen coses dolentes? No ho sé. Jo si haig de jutjar qui ha matat més, si l'Stalin a Sibèria o els americans en el

transcanadenc, jo les xifres encara no les sé exactes. O sigui que si són més dolents o més bons, o més d'això o més d'allò no ho sé. Donar tanta importància als dogmes, avui no se'n dona tanta, més aviat a la vida. Llavors, inclús els sacerdots, com a homes, també poden pertànyer al partit que vulguin, perquè són homes a pesar que siguin sacerdots. Són dos nivells que no es destorben.

–Finalment, Lluís, ens agradaria que ens expliquessis si has tingut alguna relació amb militans del PSU, alguna anècdota personal...

–Mira, no sé si és exactament el que desitges, però jo havia estat condeixeble de l'Antoni Gutiérrez, al col·legi dels Escolapis de Diputació. Ens havíem conegut de nanos. Després me l'he trobat a l'Assemblea de Catalunya. A l'Assemblea de Catalunya... Me l'estimo molt jo, l'Assemblea de Catalunya! Em considero soci fundador –afegeix rient– i promotor i animador en tot el que he pogut. A mi em sembla que l'Assemblea de Catalunya ha sigut francament democràtica. S'ha acusat que era un instrument del PSUC. Jo no sóc d'aquesta opinió. Jo considero que som demòcrates quan ens convé només. I a l'Assemblea de Catalunya hi ha pogut entrar tothom qui ha volgut. Al Secretariat, a les Permanents..., hi ha anat tothom qui ha volgut anar-hi. Quan s'ha fet una comissió de treball, ha sigut una comissió oberta. S'ha escoltat a tothom. Si hi havia un partit que hi tenia més gent, era perquè els altres partits en tenien menys, i no n'hi anaven més perquè no en tenien més. Si aquest partit ha imposat el seu criteri algunes vegades o niés vegades que d'altres, ha sigut perquè ho ha defensat i la gent ho ha votat, i la gent ho ha aprovat. Aquest partit preparava més l'Assemblea de Catalunya que la majoria dels altres partits, és un fet cert. Que llavors normalment les seves propostes guanyaven la majoria. Estava més preparat, ho

havia treballat més. La democràcia diu que s'ho emporti el que sigui més unitari, el que ho treballi més... Que algunes vegades el Partit o d'altres partits han fet coses dintre l'Assemblea no gaire netes. Això sí. Però jo també ho he vist en els altres partits, això. De vegades passen algunes cosetes, però han sigut coses per a mi minoritàries, sense importància. I això ho he sentit a dir a molta gent que no tenen res a veure amb el PSUC que el Gutiérrez ha sigut un dels, potser un dels puntals principals, per no dir el principal de l'Assemblea de Catalunya. I que quan ell parlava la gent es quedava veient visions perquè ho feia molt bé, perquè encertava. I m'ha semblat moltes vegades, quasi sempre, que el PSU, dintre l'Assemblea de Catalunya, ha respectat la gent, ha respectat la voluntat del poble, de vegades inclús contra el seu programa. O sia que no ha vingut a imposar dràsticament el seu programa, perquè ell distingia perfectament què era la feina d'un partit i la feina d'una Assemblea de Catalunya.

Tot seguint amb el tema, abans de separar-nos Xirinacs ens comenta que han passat a xerrar amb ell, davant la Model, en Comín, el "Guti", en Miquel Núñez amb la dona i la mare i en Solé Barberà, que li comentà "ofès" el fet que l'equip de futbol de l'oposició editat fa un temps possessin en Xirinacs més a l'esquerra que ell. Riem.

Parlo amb el Sr. Montal, president del Barça, al si social del Club, la Masia. Abans que jo, ha entrat en Sotil i jo em temo que la cosa va, efectivament, per llarg. Quan en Sotil entrava, en Granados sortia. Xafarderies d'aquestes són les que es gasten en l'argot, i jo m'hi afegeixo.

—Quina notícia en té, del Partit Socialista Unificat de Catalunya, com n'ha sentit parlar, en quin to...?

—Jo us voldria dir que com a ciutadà barceloní, i com a català, m'interesso per tots els homes i per totes les tendències que hi hagi en el nostre país. Llavors, per un altre cantó, com que sóc President del Barça, en principi no puc de cap manera sentir-me vinculat a cap partit, perquè el Barça, pels seus 75 anys d'història, i per una sèrie de circumstàncies, s'ha creat com una institució catalana, i és molt important que hi hagi tots els socis del Barcelona que trobin en el Barcelona un vincle d'unió però que pensin políticament tal com ells creuen que han de pensar. Per això jo, parlar de cap partit crec que per a mi és impossible.

—A nivell personal, vostè ha tingut mai alguna relació amb algun membre d'aquest partit?

—No.

—Vostè creu que al llarg d'aquests quaranta anys que ha

mantingut la seva línia de continuïtat política, en unes circumstàncies difícils per a ells, ha fet alguna cosa de bé per Catalunya el PSUC?

—Ja he dit que no volia analitzar —diu tot rient ben fort— de cap manera el fet.

—*Coneix les publicacions que aquest partit ha fet sobre el Barça (li esmento l'article publicat a UNIVERSITAT "Quelcom més que un club")?*

—Sí, però ja no em recordo del que deia; deu fer temps, no?

—*Les forces polítiques catalanes parlen del Barça com quelcom més que un club de futbol. Pensa que és veritat això, Sr. Montal?*

—Sí, el que és veritat és que el Barça és més que un club. I el que també és veritat és que el Barça no és cap partit polític.

—*De tota manera, Sr. Montal, el Barça és el punt d'atac, des de fa molt de temps, d'allò que s'anomena el "bunker deportivo".*

No li sembla que el fet que una determinada premsa deportiva que tots coneixem es posi amb el Barça sempre, no és per raons esportives sinó que és per una altra sèrie de raons que poden tenir una arrel política? (Intento portar-me el toro cap al meu terreny.)

—Potser en el Barça s'ha donat una cosa que és important, és que en respectar-se mútuament totes les maneres de pensar, sobretot en la premsa, doncs moltes vegades s'ha atacat una gestió o s'ha atacat o s'ha criticat un resultat, crec que això és important perquè hem d'estar-hi tots acostumats, que no hi estàvem. En el futbol moltes vegades s'ha caricaturitzat, doncs, el que sigui, jo crec que això és bo perquè és una cosa que hem d'aprendre tots. Almenys, en el Barça, en el futbol, s'ha pogut aprendre. Llavors, quant al fet que el Barça de vegades pugui ser criticat per gent que agafin com a senyera po-

Agustí Montal

lítica centralista i tot això, doncs això és i serà, no? Ara, el que hem de mirar és que els que hi estiguem vulguem representar la nostra massa social, vulguem ser democràtics, respectant tots els altres però fent-nos respectar.

—*Sembla que el procés polític vagi cap a la democràcia. Això vol dir que la gent prendrà les seves opcions i que la gran massa de socis del Barça també es definirà en diferents maneres. Creu vostè que els partits polítics presentaran també els seus candidats, amb els seus programes, a les eleccions dels clubs de futbol?*

—Jo veig que tots els socis del Barcelona, el que deuen

voler, a més crec que és el que ha d'interessar ara, és que sigui un club esportiu, i que cadascú tingui les opcions polítiques fora del Barcelona. Encara que se sentin molt vinculats al Barcelona, cadascú ha de pensar com ell cregui que és el millor per a la societat.

—*Creu possible, Sr. Montal, que en un moment determinat las eleccions a la presidència del Barcelona siguin per sufragi universal?*

—Sí, sí, ho veig possible i ho veig irreversible i que ha de ser ràpid, aixó. Sufragi universal dels socis, eh!-*Afegeix tot petant-se de riure.*

—*Sí home, només faltaria que votés tothom... Hi ha la falta de costum, Sr. Montal!*

Durant molts anys, s'ha fet una espècie d'anagrama del comunisme: totalitaris, espècies de dimoniets, que fan pudor de sofre... Veu els comunistes com un autèntic perill, aquí a Catalunya?

—Jo crec que ha de ser el que vulgui el poble. És el poble en unes eleccions el qui ha de dir i el qui ha de jutjar, no pas jo. —*Pilotes fora, que guanyem, Sr. Montal.*

—*Vostè personalment, està d'acord que s'exclouï el partit comunista de la democràcia?*

—Aquí hi ha dues coses que s'han dit moltes vegades. Crec que no s'ha d'excloure ningú. En segon lloc també vull significar a veure si el Partit Socialista Unificat de Catalunya creu en la democràcia.

Abans de marxar el Sr. Montal comenta que li critiquen que parla molt de política i poc de futbol. Rera nostre, l'espera un company de Destino. Parlaran de futbol...?

Parlem una llarga estona amb Jordi Carbonell. Professor de català, un dels intel·lectuals més reconeguts del País. Expulsat de la Universitat. Del grup independent i fundador de l'Assemblea de Catalunya. La resta ens l'explicarà més endavant el propi Jordi Carbonell.

—*Què ha significat i què ha fet per Catalunya, el Partit Socialista Unificat?*

—Crec que va ser un moment molt important i molt significatiu en la història de la Catalunya contemporània la constitució del PSUC com un partit comunista català independent. En realitat conflüen en aquest partit, socialistes, comunistes, posicions nacionals moderades i posicions nacionals independentistes. Aleshores, la creació d'un partit en el qual conflüen tots aquests grups és un fet veritablement important i decisiu.

Crec que durant quaranta anys la posició del Partit ha tingut oscil·lacions dintre del seu plantejament inicial, però d'una manera general ha significat la veritable incorporació de la classe obrera no solament a la lluita pel socialisme sinó també a la lluita pels drets nacionals de Catalunya.

—*Ara per ara, vostè creu que el Partit Socialista Unificat*

de Catalunya és una organització independent o és, en alguna mesura, una organització sucursalista?

—Bé, avui crec que el Partit Socialista Unificat de Catalunya no és tan independent com era en el moment que va ser creat. Però crec que tampoc no es pot dir que sigui una organització sucursalista, perquè ha demostrat amb la lluita pels drets nacionals de Catalunya que ha assumit plenament aquests últims anys de lluita unitària, que veritablement s'havia plantejat la qüestió nacional catalana sense condicionaments fonamentals respecte a la seva relació amb el Partit Comunista d'Espanya.

—Actualment, Sr. Carbonell, hi ha un parell de temes que d'alguna manera han desplaçat els primers punts polèmics, que eren precisament els de la catalanitat de què acabem de parlar. Ara la polèmica s'ha situat cap a un altre lloc, dins però del mateix camp: la cooficialitat del català i el castellà en un primer moment i la definició sobre els Països Catalans. Com veu vostè la posició del PSUC en ambdós casos?

—Sobre la cooficialitat del català, crec que la situació cal veure-la a dos nivells: en primer lloc, al veure una situació durant un període provisional, després, cal veure la situació a llarg termini. En tots els casos, crec que cal partir d'una manera indiscutible del català com la llengua de Catalunya i doncs, com la llengua oficial de Catalunya. Ara, durant un llarg període provisional, durant el qual es trobaran dins del nostre país masses importants de població de llengua no catalana, cal respectar els drets d'aquesta població immigrada i cal donarlos la possibilitat que tinguin no solament l'oportunitat d'utilitzar la seva llengua en activitats de tipus oficial, sinó que els seus fills, que són de llengua no catalana, siguin ensenyats a l'escola en —fa inflexió en la preposició— la llengua que ells parlen. Ara bé, això, evidentment dins la tendència claríssima, entre la població immigrada, a integrar-se dins la població catalana i per tant ensel-

Jordi Carbonell

nyant-los al mateix temps la llengua catalana, que és la llengua del país.

En cap moment crec que no s'ha d'admetre la més petita restricció a l'ús del català sigui quin sigui el destinatari de la comunicació, tant dins de Catalunya com amb les relacions de Catalunya amb l'Estat Espanyol, i en el cas de la Catalunya Nord amb l'Estat Francès.

—La qüestió dels Països Catalans?

—Des del meu punt de vista és molt clar que els Països Catalans, en el seu conjunt, constitueixen una comunitat nacional amb regions clarament diferenciades: el Principat, el País Valencià, les Illes i la Catalunya Nord. El Partit Socialista Unificat de Catalunya és, com és prou conegut, un partit que cobreix únicament el Principat. Aleshores, personalment crec que tant el País

Valencià com les Illes tenen dret a organitzar el seu partit comunista a fi de poder arribar a la formació, a partir d'unes realitats que vagin de baix cap a dalt, és a dir, no imposat des de Barcelona sinó desenvolupat lliurement a cada un d'aquests territoris, d'un partit únic per a tot el territori. Ara, crec que no s'ha d'imposar des de Barcelona una realitat política perquè no crec en les posicions autoritàries en cap cas. El que sí que crec és que cal fomentar, a cada un d'aquests territoris, el desenvolupament de la seva lliure capacitat organitzativa-política, perquè el fet d'impedir-la, tant al País Valencià com a les Illes, d'una banda, em sembla que és injust, de l'altra, em sembla que pot ser negatiu políticament, a la llarga.

—Entrem en un altre terreny. Alguna de les vegades que l'han detingut, l'han acusat de ser del PSUC?

—A mi no m'han acusat mai de ser de cap partit polític, perquè no he estat mai de cap partit polític. En aquest sentit la policia ha estat ben informada i no m'ha imputat mai de pertànyer a cap partit polític concret. Les acusacions, en un moment determinat per justificar una multa, incloïen coses tan pintoresques com que era de la Junta de l'Orfeó Català.

Després, tinc altres amics de molts anys en el PSUC. En Francesc Vallverdú, que és un dels meus amics de molts anys, una persona que m'estimo moltíssim, que és un excel·lent poeta, un investigador en sociolingüística important dintre del nostre País, una persona que té molt clares les coses, tant en el terreny polític com en el terreny intel·lectual, amb el qual he també conviscut, no dins la presó, afortunadament per a ell, però sí en viatges anant pel món. És un dels meus amics íntims i que realment m'estimo més.

Una altra persona que m'estimo moltíssim i que em sap molt de greu els injustos atacs que ha rebut durant

aquests últims mesos és en Xavier Folch. En Xavier Folch és un altre amic íntim meu. Jo crec que no ha estat ben interpretada la seva posició en l'article aquest famós sobre la cooficialitat del català. Això és una cosa que s'aclarirà perquè no hi ha raons perquè no s'aclareixi. Crec que és un dels valors intel·lectuals més positius que té el PSUC. Crec que és també un dels valors intel·lectuals i polítics més positius que hi ha a Catalunya en aquests moments i precisament per aquesta raó em sap més greu que s'hagi escollit com a víctima especial dels atacs.

També el considero i li mantinc, sense cap mena de restricció, tot i que sobre aquest punt de la llengua ja he explicat el meu punt de vista que és en part diferent del d'ell, continuo considerant el Xavier Folch com un gran amic i com una persona d'absoluta confiança, en el terreny personal com en el terreny polític.

Es clar, hauria d'anar fent un inventari d'amics meus del PSUC. Com pots veure en tinc molts.

També haig de mencionar una altra persona, amb qui he conviscut en la lluita unitària, i amb d'altres persones del PSUC. Evidentment alguns ho deuen ser i jo no ho sé. Això és un inventari que es podria allargar molt; hi ha gent amb qui he tingut molta amistat i que en moments determinats hem treballat molt, com amb l'Octavi Pellissa.

Després, també amb membres del Partit que treballen en el món obrer, com és lògic en un partit comunista. Voldria mencionar especialment a en Francesc Frutos, que ha estat també company a la presó, company a la comissió d'enllaç de l'Assemblea de Catalunya, company en la lluita unitària durant molt de temps, amb el qual m'uneix també una amistat íntima i entranyable.

Voldria dir també, sense mencionar-los explícitament, que quan l'any 1971 jo vaig ser ingressat a la presó perquè vaig contestat en català a la policia —i només per

això, no tenia cap altra acusació que aquesta—. Vaig passar primer a disposició del Jutge. Després, a la presó, em van enviar a la cel·la de càstig i després a observació psiquiàtrica, només estrictament perquè contestava en català. Aleshores hi havia bastants detinguts del PSUC. Alguns d'aquests detinguts eren persones immigrades que feia molt poc que eren aquí i que ni tan sols sabien parlar en català. I jo recordo, és un dels fets que recordaré tota la meua vida, com aquells immigrants que no sabien parlar català van anar a fer cua per presentar una protesta davant del director de la presó perquè em posava primer en cel·les de càstig i després en observació psiquiàtrica, simplement perquè jo contestava en català. Llavors el Director de la presó els va dir que els catalans els odiaven, que els catalans no els podien veure, que els voldrien expulsar, va intentar crear una oposició entre ells i els catalans, i aleshores ells van contestar que havien vingut a treballar aquí, que ells se sentien catalans i que ells defensaven també els drets del poble de Catalunya, entre els quals hi havia l'ús de la seva llengua. Això va ser una cosa que em va fer una gran impressió. Quan un se sent sol i en una situació difícil, la solidaritat és un fet molt important i especialment la solidaritat d'aquella gent que en principi un diria que no haurien d'arriscar-se ells mateixos a anar a parar en cel·les de càstig per defensar un punt de vista amb el qual se senten solidaris, però que, per a la persona que acaba d'arribar aquí, no és evidentment el seu problema personal.

I molts d'aquests, la majoria d'aquests companys que varen intervenir, eren del PSUC. D'entre ells recordo en particular Pedro León —que avui parla un català excel·lent, perfeccionat en part a la presó on el vaig tornar a trobar el 1973.

No vull deixar de mencionar l'Antoni Gutiérrez Díaz, que vaig conèixer quan ell va sortir de la presó. Ho

recordo com si fos ara. Un dia que em va venir a veure a casa per donar-me simplement les gràcies per una carta que havíem escrit nosaltres en solidaritat amb els presos, i a partir d'aquell moment he estat sempre en contacte i m'honoro amb l'amistat de l'Antoni Gutiérrez Díaz, amb el qual he compartit també moments duríssims a la presó, i moments difícils a la lluita unitària. Crec que, a més a més, és una de les persones amb una tenacitat més gran dintre del món polític català, i una peça fonamental en el funcionament de l'Assemblea de Catalunya.

Com a cloenda, Jordi Carbonell afirma:

—El PSUC és un partit amb el qual tinc molts punts de contacte i algun punt de desacord. Jo he treballat amb gent del PSUC durant molts anys i d'una manera molt positiva. En alguna ocasió, doncs, com que he divergit, he discutit lliurement aquesta divergència i crec que això és una cosa fonamental en els plantejaments polítics: un no ha de tenir por d'exposar les seves divergències amb un partit o amb un altre, fins i tot quan amb aquest partit hi té una coincidència molt gran.

Jo no voldria que semblés aquí que els elements de crítica superen els elements de convergència sinó que és al contrari. Els elements de convergència, per a mi, en la política del PSUC d'avui, superen els elements de divergència. I crec que, a més a més, el PSUC és una peça fonamental en la política catalana present i futura, i crec que el PSUC, cada vegada més, precisament amb aquest arrelament que ha tornat a prendre durant els últims anys, dintre la realitat nacional catalana, cada vegada més serà un partit nacional català. Aleshores, cada vegada més jo hi tindrè punts de contacte i d'identificació.

“Salvàvem els mots
de la nostra llengua
el meu poble i jo”.

Arribo a Salvador Espriu gràcies a la gestió de Francesc Vallverdú. El primer dia que li vaig trucar no vaig tenir ocasió de parlar amb ell puix que no es trobava bé i s'havia quedat al llit. El segon, concertem l'entrevista. El Sr. Espriu remarca que en Francesc Vallverdú li ha parlat del tema del llibre, i que ell no en sap massa cosa. “Però podem parlar d'altres coses”, afegeix.

El migdia de l'endemà, Salvador Espriu em rep al seu despatx. Em prega que el disculpi per haver-me fet esperar una estona molt breu, uns segons. Encén un cigarret i tot seguit començo a parlar. Explico al Sr. Espriu el llibre. Poso l'accent en la part d'entrevistes a personalitats que viuen o treballen a Catalunya, en el significat i ressò que poden tenir, per bé o per mal d'aquesta organització, les seves opinions.

—A les coses que s'han fet subterràniament no hi he pres mai part. De tota l'acció clandestina, jo n'he quedat marginat. No és que m'hagin marginat. S'ha cregut, i ho agraeixo, que no era un home polític sinó un literat que ha estat al servei del País.

He tingut converses. He firmat tots els papers, moltes vegades sense llegir-los.

Hi ha hagut una pila d'activitats estrictament polítiques de les quals no sé res. Sóc un home solitari. Sóc un home aïllat. Per raons de salut i també per temperament.

He estat des del primer moment al costat de les reivindicacions de Catalunya. Sobretot la llengua; la meua preocupació fonamental ha estat la salvació de la llengua.

Sobre el que vostè deia, jo no em considero important, i no és falsa modèstia. Només he intentat ser coherent. La majoria de la gent no té escrúpols —més tard matisaria que això ha estat una exageració—, però això no és específic sinó genèric. És el meu concepte de l'home. Hi ha també moltes persones honestes, però dominen potser els brètols sobre les persones honestes.

—Fet aquest prefaci, demano al Sr. Espriu quina és la idea que té del que ha fet el PSU per Catalunya.

—Ho ignoro.

Passo al terreny més específic on el Sr. Espriu s'ha situat prèviament a l'entrevista. El terreny on Salvador Espriu ha mantingut al llarg dels anys una actitud pragmàtica: la qüestió de la llengua catalana.

Dies enrera, en Xavier Folch va escriure un article al diari Avui on defensava, per a l'etapa immediatament posterior al restabliment de l'Estatut, la cooficialitat de l'idioma català i el castellà. Encara que col·legiadament el Partit Socialista Unificat de Catalunya no té explícitament posició pel que fa cas sí que és la tesi de la cooficialitat la que sembla predominar, per a aquest període, i la que, quan algun dels seus militants es pronuncia, defensa obertament.

L'article d'en Xavier Folch ha encetat una polèmica de la ploma del Sr. Muntaner, partidari de l'oficialitat exclusiva del català. Preguntem al Sr. Espriu què en pensa ell.

—Crec que ja podem estar ben contents d'aspirar a la

Salvador Espriu

cooficialitat. Si bandegem la llengua castellana —específica que s'estima més dir castellana que espanyola—, cometrem una pila d'errors o estupideses. Bandegem una llengua: l'error que hem criticat tant!

Allò —l'oficialitat exclusivista del català— vol dir separar-se d'Espanya. No crec que hi hagi possibilitat que això passi. Com a màxim pot aspirar-se a una amplíssima autonomia o a una federació d'Estats. Hi ha d'haver una única llengua de cara a fora, i alhora la llengua de l'interior. No veig la possibilitat d'un Estat Català. Per tant, com la política és la ciència del que és possible,

en Folch està en el just terme en parlar de cooficialitat en els moments presents. Al cap i a la fi és el que passava quan teníem l'Estatut i la Generalitat, i tothom hi estava d'acord.

En Folch és un home ja format i jo crec que no hi ha cap dubte que la visió política i racional és la d'en Folch, avui per avui. Però hem de pensar que la cooficialitat encara no la tenim. Encara n'hem de parlar.

Per altra banda, bandejar una llengua universal, com és el castellà em fa l'efecte que és contraproduent, impolític, és escapçar la cultura de la joventut, perquè li eliminen una de les llengües universals. Adoptem una actitud antipàtica a l'inrevés. Ens hem d'esforçar per demostrar al castellà el respecte a una llengua universal que ha produït el Quixot, entre moltes d'altres coses.

La ponderació és al costat del Sr. Folch, si és cert el que vostè m'ha explicat sobre el que diuen, ja que no he llegit els articles. És voler vexar els catellano-parlants. Els hem d'infrigir aquesta ofensa?

—Sr. Espriu, té alguna anècdota referent al Partit com a tal, alguna relació amb els seus militants per explicar?

—He tingut relació amb tothom. He procurat que sempre fossin el més agradables i el més obertes i humanes possible. No he preguntat mai a ningú com pensava; si ho han volgut expressar, ho han fet ells lliurement. Hem parlat sempre amb molta llibertat, humanament, simpàticament, si em permet la immodèstia.

No tinc cap prejudici contra cap ideologia si és sentida honestament, mentre les persones hagin estat correctes.

Sé que en Folch és marxista. Ens estimem molt. Alguna vegada hem discutit, perquè jo no sóc marxista, però sempre ens hem respectat. Hem de buscar molt el que ens uneix, i no el que ens separa. Tot el que sigui conciliació, no sortit de to, reflexió, parlar

civilitzadament, és el que m'agrada. Sóc liberal, demòcrata en l'ampli sentit de la paraula. M'és igual parlar amb reis que amb escombriaires. I els tractaré igual. La diferència entre els homes és la seva conducta. És essencial per a mi, per mantenir una relació, que l'home sigui honest i correcte, i mínimament intel·ligent. De vegades, però, hi ha intel·ligents perversos, amb els qui no t'hi pots entendre. Estic obert a tothom i amb tothom. No excloc ningú de la meva amistat. No tinc enemics, tinc adversaris però no enemic. Aquesta és una paraula que m'espanta. No tinc enemics. Ni en el terreny polític, ni en el literari, ni en cap terreny.

Continuem parlant. Explico al Sr. Espriu els canvis que s'estan donant al si dels partits comunistes. Explico la condemna a la invasió de Txecoslovàquia. La idea del socialisme en llibertat. Parlem de la Unió Soviètica. El Sr. Espriu considera lamentable que encara no tinguin resolts certs problemes, que hagin d'importar blat dels E.U.A., mentre avança l'escalada d'armament, com en d'altres moments, d'altres sectors utilitzaren el cristianisme, per mantenir unes élites de poder, desvirtuant objectivament, a cada cas, la realitat d'ambdós plantejaments. Finalment, abans d'acomiar-nos, Salvador Espriu em prega que prengui nota.

—Aprofito l'avinentesa per dirigir-me a tothom. Que tothom procuri d'entendre's, de vèncer les seves divisions i que busquin un comú denominador per viure. Tot el que sigui portar a la guerra civil, jo n'estic en contra. La gent s'ha d'entendre parlant. Si els governants tenen una mica d'enteniment, han de procurar de dialogar amb l'oposició, d'entendre's.

Una o altra forma de socialització és inevitable, irreversible i convenient. Ara bé, dintre la socialització hi ha molts matisos.

Abans, Salvador Espriu s'ha interessat per la meua ideologia.

La hi he exposada clarament. M'ha deixat parlar i, el que és més important, m'ha donat l'oportunitat d'escoltar-lo, de gaudir de la seva conversa mesurada, amb una constant de respecte per a l'interlocutor. He procurat, almenys en aquest terreny, situar-me al seu nivell. M'ha acompanyat a la porta i m'ha acomiadat oferint-me la seva amistat i obrint-me la seva casa.

Surto al Passeig de Gràcia amb una sensació de profund respecte i agraïment per a qui, des del seu lloc exacte, sense voler ser ni més ni menys que el que és, Salvador Espriu, ha contribuït a salvar-nos els mots i retornar-nos el nom de cada cosa.

Alerta vius, jo sé que si caiguesses
tants anys, molts anys, massa anys et demanaven.

Entre els sorolls dels cotxes, del carrer
i de la gent que atrafegada passa,
he vist molt clar que són molts els que lluiten
i que com tu calladament treballen.

T'he conegut sempre igual com ara.
Els cabells blancs, la bondat a la cara,
els llavis fins dibuixant un somriure
d'amic, company, conscient del perill.

Sense parlar, m'has dit "tot va creixent"
lluita d'avui pel demà viu i lliure
que es va forjant aquests dies terribles,
temps aquest temps de tantes ignoràncies.

No m'he girat mentre serè em creuaves,
he sentit fort un gran orgull molt d'home.
No et trobes sol, company, no em trobe sol
i en som molts més dels que ells volen i diuen.

T'he conegut sempre igual com ara.

*Sempre que he hagut de definir en Raimon he parlat d'avant-
guarda. Raimon va ser el primer home que va cantar tot sol en*

un acte públic. Raimon va inaugurar la paraula "recital", l'any 1966 a l'Aliança del Poble Nou. Mesos després era el primer home dels Països Catalans que arribava a l'Olympia. Raimon va ser el primer home que enregistrà un disc de llarga durada en català. El primer autor que musicava un poeta. El primer cantant que publicava en llibre la seva obra. El primer gran recital del Palau dels Esports va ser el seu... I un llarg etcètera. Ara per ara, en parlar d'en Raimon, el terme que més s'acosta al que ell és i representa és el de cantant nacional-popular. I això en un camp i una circumstància especial, la seva, la seva massivitat, el seu ressó, en arribar a aquest gairebé epítet ha costat rebre molt directament els embats de la "fortuna".

En diferents ocasions Raimon ha manifestat que un dels autors que continua llegint i rellegint, en la seva llengua original, és Antonio Gramsci. Hem triat l'adjectivació també conscients d'això, sota el suggeriment del seu company d'estudis universitaris, allà a València, i avui professor de la Universitat i reconegut teòric del marxisme, Jacobo Muñoz.

Entrevistem en Raimon a casa seva. Està preparant un recital a València, al camp del Levante. 35.000 persones de cabuda. Quan això vegi la llum també serà història. Raimon rumia les respostes. Busca la paraula exacta. I parla amb la mateixa convicció i contundència que quan és dalt d'un escenari, amb la guitarra a les mans.

—Què ha significat el PSU de Catalunya al llarg d'aquests quaranta anys que es compleixen el 23 de juliol present?

—Be, el coneixement que jo he tingut del PSU, com de tantes altres realitats del país, ha estat ja a partir dels 20 anys. Exactament em sembla que ja en tenia 24, a Perpinyà, concretament, on vàrem fer un recital de tots els cantants, que llavors érem la "nova cançó", i que es van presentar uns membres del PSUC, com a tals, dient que hi havia possibilitats de fer algunes altres coses i de gravar algun disc en alguna casa francesa. Abans, jo ja havia

Raimon

conegut gent que després he sabut que era gent del PSUC.

Jo crec que el PSUC s'hauria de distingir en diverses etapes, és a dir, des del moment de la creació del PSUC, en el 36, i la seva participació concreta en la guerra i després a la guerrilla fins els cinquantes, aproximadament, i després tot el fet de la lluita clandestina, i no tan clandestina, enfront del franquisme.

Jo crec que el PSUC és un dels corrents més importants dintre de la societat catalana, i que porta, com diria jo, un bagatge de lluites i de treball entre la població que el fa una de les forces més importants dins del que és la classe obrera i evidentment en les capes populars.

—Més en detall, què creus que ha fet, en concret, el Partit Socialista Unificat per Catalunya.

—Quan t’he dit que formava part de Catalunya concretament, com un dels corrents més forts contra el feixisme i en la lluita per les llibertats democràtiques i nacionals de Catalunya, una miqueta ja estava dient-ho. Hi ha fets molt diferents: des de la publicació de *Treball*, fins a la presència del PSUC en gairebé totes les manifestacions antifeixistes i en la majoria dels actes d’afirmació de cultura catalana. Són fets innegables i que estan ací, i ja està. D’altra part, en el meu cas, jo he conegut la clandestinitat físicament, per a dir-ho d’alguna manera, en d’altres, no jo, que no he estat mai un home clandestí, en membres del PSUC que he sabut després que eren membres del PSUC. És a dir, això per a mi també em fa tenir, com te diria jo, una significació especial. No vull dir amb això que no hi ha hagut d’altres partits, que estaven a la il·legalitat, que hagin fet una vida clandestina, però en el meu cas concret jo l’he coneguda vivament en membres, en gent que pertanyia al PSUC.

En preguntar si has tingut alguna relació o alguna anècdota amb algun dels seus militants, a part de l’aspecte general com has fet ara, jo et faria una concreció d’aquesta pregunta. A tu, la pregunta te la formularia de la següent manera. Si a l’hora d’explicar alguna circumstància, diguem-li especial, algun fet significatiu amb algú dels militants del P.S.U., em podries contestar amb la cançó “T’he conegut sempre igual”?

—Home, el “T’he conegut sempre igual” és una cançó que és una reflexió sobre la vida clandestina. Com et deia abans, jo els primers clandestins que he conegut eren militants del PSUC. En el cas de “T’he conegut sempre igual”, és una cançó que parteix d’una anècdota concreta, d’un militant concret a qui setmanes abans el veig per París normal, més a menys normal en un cine, i després torno aquí a Barcelona i me’l veig pel carrer i no l’haig de saludar perquè evidentment jo sé

que si l’enganxessin, a aquesta persona li caurien molts anys de presó o inclús més coses.

El fet és aquest. Ara, la cançó jo trobo que va més enllà de l’anècdota o almenys aquest és l’intent i és una reflexió de tota la clandestinitat, de tota persona que s’hagi tingut de trobar amb el sacrifici que suposa, des d’un punt de vista de relacions personals, des d’un punt de vista de la seua vida com a persona, el dedicar aquesta vida a la lluita contra el feixisme en les condicions que tots hem sabut. Jo crec que el T’he conegut sempre igual, en certa manera això ho reflexa. I l’anècdota parteix d’un militant concret del PSU.

—Està comprovat que el nom Raimon sempre ha anat lligat a manifestacions massives. També és clar i comprovat que el Partit Socialista Unificat de Catalunya, pràcticament des que va abandonar la guerrilla, ha tingut especial preocupació pels moviments de masses, i ha basat la seva política en el seu protagonisme. Aleshores, tu com a aglutinador de masses, i en uns moments en els quals poca gent més aglutinava masses, quina ha estat la reacció, la posició, si bé no col·legiadament, puix que mai s’ha pronunciat al respecte, s’han fet recitals per a aquest partit, han intentat instrumentalitzar el públic alguna vegada?

—Trobe que hi ha hagut moments contradictoris al llarg del temps en totes aquestes coses. Les organitzacions dels recitals, per exemple, jo recordo l’organització d’un recital en concret, que era el del Price, de l’any 68, on evidentment hi havia militants del PSU.

Jo he tingut contacte amb el PSU i gairebé sempre ha estat a través de manifestacions de tipus unitari. Jo crec que una cosa a favor d’ells, en aquest sentit, ha estat el no monopolitzar mai qualsevol tipus d’organització.

Després, més endavant en el temps, quan les coses han estat més possibles, s’ha fet algun tipus de recital on l’organització era purament Partit.

Instrumentalització, a mi concretament, no me l'ha feta mai. En el sentit que abans m'han dit com estaven les coses i hi ha hagut, diguem-ne un pacte, unes condicions acceptades per les dues bandes, i aquestes condicions s'han respectat sempre. Instrumentalitzar el públic em sembla que és més difícil del que un es pot imaginar. La gent, quan va a un recital de cançó, va a un recital de cançó, i fa del recital de cançó el que creu que ha de fer, no crec que hi hagi instrumentalització en aquest sentit. Evidentment, el fet que la gran part dels partits, tots els partits polítics i especialment els d'esquerreres han intentat sempre que això s'estengui, que no sigui una cosa absolutament catacumbal, per dir-ho d'alguna manera, jo crec que aquest tipus de política el PSU l'ha portada d'una manera molt coherent al llarg del temps, sinó avui serien quatre gats, i dona la impressió, el de Terrassa i d'altres fets concrets, que això és molt més massiu del que molta gent podria pensar.

Tornant a l'origen de la pregunta, jo no m'he sentit mai instrumentalitzat. Mai. I no crec que s'hagi pogut mai instrumentalitzar la gent.

Abans d'anar-me'n, Raimon afegeix com a cloenda.

—Aprofitant aquest quaranta aniversari, crec que s'obre una nova etapa on, segons la meva opinió, es fa absolutament necessària la publicació, junt amb els merescuts elogis, d'una visió crítica de tots aquests anys que, per la gran majoria de la gent, es queden com un gran buit d'informació concreta. Visió crítica que ningú no pot donar millor que els mateixos homes que han estat militant durant tots aquests anys en el PSUC.

El primer director del primer diari legal en llengua catalana després de 1939, "Avui", és un home què automàticament ha passat a la història, sense adonar-se'n i quasi sense voler-ho, després d'anys de tasca silent, continuada, al servei de la comunitat d'interessos dels catalans. Recordo que molt temps enrera, quan anar a portar certes notícies als diaris encara comportava també un cert risc, i tampoc les redaccions no eren precisament com són ara, corrien llistes de periodistes de confiança, ben pocs llavors, a qui poder donar tot tipus d'informacions sense cap por i amb la seguretat que farien tot el que estigués a les seves mans per donar-les als linotipistes. Josep Faulí, era un d'aquests homes.

—Quin és el significat que ha tingut el Partit Socialista Unificat de Catalunya durant aquests quaranta anys?

—Hi ha un primer període, que és un període que es confon amb la guerra, i aleshores el significat és molt boirós perquè es barregen diversos elements. Neix com un partit català, però després segueix el curs general de la guerra i la seva individualització de vegades queda una mica esfumada. Em sembla que la gran funció del Partit Socialista Unificat de Catalunya, a casa nostra, ha estat esdevinguda després, com a eina i com a instrument de resistència. És indubtable que en aquest sector de re-

sistència davant el feixisme, el seu paper ha estat clar, net i decidit, amb un doble vessant que val la pena de ressenyar: primer, amb una gran voluntat d'incorporació dels elements propis de la nostra comunitat; i segon, amb una indubtable incidència dins de la classe obrera.

—Què creus que ha fet el PSUC per Catalunya?

—Em sembla que la pregunta no es pot contestar taxativament perquè jo crec que ha fet més d'una cosa. Jo crec que ha fet moltes coses —ha accentuat el *més* i el *moltes*—. I encara hauríem de diferenciar el que ha fet el PSUC com a partit, i el que han fet individualment molts dels seus militants, que, a la vegada que han estat comunistes, no han pogut deixar de ser catalans. Aleshores, no em facis dir, de la seva actuació, el que ha estat només en funció de comunistes o només en funció de catalans. La veritat és que n'hi ha hagut molts que han tingut una acció decidida a favor de la nostra comunitat, i això enllaça amb el que et contestava a l'altra pregunta.

Podríem dir coses concretes, però em sembla que el més important ha estat la voluntat de ser un partit català malgrat lligams de nivell d'Estat o de nivell internacional que tots sabem. Aquesta voluntat, en contrast a una força centrípeta que el tirava cap a Madrid i, després, de moltes forces que el tiraven vers capitals estrangeres, em sembla que això és el que cal destacar més. Jo no dic que se n'hagin sortit sempre, però sí ressenyo aquesta voluntat. Tampoc que no em vingui algú que em digui "això és estratègia". A la política sempre hi ha una estratègia. Se me'n fum! La veritat és que ho han fet així.

—Enllaçant amb la teva resposta, hi ha una qüestió que ha estat molt en voga darrerament. La problemàtica de la disciplina catalana. Creus que el PSU és un partit de disciplina catalana?

—No puc contestar directament la pregunta sinó insistir en el d'abans. El que compta, per a mí, és la voluntat de ser partit català. Aleshores, per saber fins a quin punt

Josep Faulí

arriba a ser-ho o no ser-ho, jo hauria d'estar dins de l'engranatge del partit, on és obvi que no sóc. Però només el fet de proclamar-se'n, a través de tants anys i per personalitats tan diferents, em sembla que és una cosa que val la pena de tenir-la en compte.

—La sortida legal d'un diari en català ha estat una victòria del poble. Quin creus que ha estat el paper de Treball, òrgan central del Partit Socialista Unificat de Catalunya, que ha sortit clandestinament i salvant tota una sèrie de dificultats, regular-

ment i en català durant tots els anys de franquisme i fins avui mateix?

—Jo crec que el primer que cal ressaltar aquí és una fidelitat als orígens. El PSUC va néixer amb aquesta voluntat i s'ha mantingut fidel a aquesta voluntat. Aleshores, si incidia i treballava a la societat catalana, en estricta sindèresi, havia de continuar publicant el seu òrgan en català. També és veritat que d'altres potser no ho han fet i tenien la mateixa obligació de fer-ho. Em sembla que el pes important és subratllar que ells sí s'han mantingut fidels a les seves idees constituents. I això em sembla que és digne d'elogi.

—Tens alguna anècdota personal o alguna relació amb militants que ens puguis explicar?

—He tingut relació amb molts militants, algunes vegades molt cordial, algunes vegades en franca discrepància, però puc dir que sempre civilitzadament.

És clar, jo sóc d'una generació que va viure la guerra molt poquet, era molt jove, aleshores de tot allò que expliquen, sigui veritat o sigui mentida, jo només en puc tenir un ressò de poc nivell interpretatiu, però la veritat és que, en contrast amb tot allò que expliquen, el comunisme català que jo he tractat després ha estat sempre un comunisme molt civilitzat, molt dialogant.

Com a anècdota personal et puc dir que alguna vegada algun amic m'ha arribat a dir, "mira que et faran pes d'ells", i jo he pensat, què hi faràs, cadascú és com és!

Esbossa un somriure ample, com de satisfacció.

Josep Laporte

Josep Laporte. Catedràtic de Farmacologia i Terapèutica. Cap del Departament de Farmacologia fins el seu nomenament com a Rector. President de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques fins a l'any 75. Avui, primer Rector d'una candidatura democràtica a la Universitat Autònoma de Barcelona.

—Què ha significat el PSUC durant els quaranta anys de la seva història?

—L'existència d'una tolerància, certament limitada i en tot cas absurdament variable i discriminativa, permet la celebració d'actes en els quals hom pot comprovar que milers de ciutadans expressen llur adhesió al PSUC, malgrat la persecució sistemàtica a què aquest partit ha estat sotmès durant tants anys. Això fa pensar que el moviment representat pel PSUC a casa nostra ha aconseguit penetrar extensament en determinades capes del nostre poble tot i que, mentre no se celebrin unes eleccions veritablement lliures, considero impossible de fixar-ne els límits ni tan sols aproximats. Amb tot, em sembla evident que el PSUC ha contribuït de manera molt notable a la lluita que, des de la clandestinitat no ha deixat de sostenir l'oposició antifranquista durant quaranta anys.

—Què ha fet el PSU per Catalunya?

—Tots els partits o organitzacions polítiques que lluiten o han lluitat pel reconeixement, sense restriccions de cap mena, dels drets polítics de Catalunya fan o han fet, evidentment, quelcom pel país. En aquest sentit, i al marge d'eventuals diferències sobre ulteriors plantejaments polítics, crec ben sincerament que qualsevol partit que estigui a favor de la llibertat i de la democràcia sense adjectius lluita indefectiblement a favor del restabliment dels nostres drets essencials.

—*Quina opinió té de la política portada pel PSUC a la UAB?*

—Tinc entès que, durant aquests últims anys, els estudiants pertanyents al PSUC han advocat a favor de l'establiment d'una organització unitària que es fes ressò de les reivindicacions acadèmiques i polítiques dels alumnes. No cal dir que, en tant que professor universitari, a mi m'ha estat sempre molt més fàcil d'entendre'm amb els representants estudiantils escollits per llurs companys que no pas amb cursos acèfals. Crec, d'altra banda, que a la Universitat la participació dels estudiants a les tasques de govern és imprescindible. Per això estaré sempre a favor de la col·laboració amb els representants estudiantils democràticament elegits i veuré amb bons ulls tots els esforços que el PSUC, o qualsevol altra organització, pugui fer per tal de vertebrar aquesta representativitat.

—*Alguna anècdota o relació amb militants?*

—Per motius obvis fins fa molt poc no he preguntat a cap estudiant ni a cap professor quina era la seva filiació política i quan, pel motiu que sigui, me n'he enterat he procurat oblidar-me'n immediatament. Potser algun dia em tornin aquests records perduts i pugui relatar anècdotes universitàries. Tant de bo.

—*Sap si el PSUC ha tingut algun paper, ha treballat, recolzat o contribuït a la seva elecció com a Rector?*

—La "Declaració de principis i objectius per una Uni-

Josep Laporte

versitat autònoma amb un govern democràtic" que, com vostè sap, fou presentada a Bellaterra abans de la celebració de l'últim claustre que va elegir la terna de rectores va signada per vint-i-cinc professors i alumnes de la nostra Universitat. Entre ells n'hi ha que declaren públicament que pertanyen al PSUC o a d'altres partits. No puc dir-li, en canvi, si el PSUC com a tal partit polític estava a favor de la declaració i de la meua candidatura. Crec, no obstant, que vaig tenir els vots de tots els que estan a favor de la llibertat i de la democràcia i per això em sento recolzat per tota la Universitat Autònoma en aquests moments.

Sebastia Auger

Empresari del Grup Mundo: Mundo Diario, 4-2-4, revista Mundo... De moment. Parla un català urbà. Directe. Dinamisme i savoir faire. Demòcrata de tota la vida. Parla bé dels sistema socioeconòmic suec. Es declara no marxista. Tinc oportunitat de comprovar directament una de les seves frases de principi: "d'entrada no desconfio de ningú".

—La història del PSUC la conec molt poc. En la meua època universitària vaig conèixer l'existència del PSUC per la vaga primera dels tramvies: la primera rememorança que jo tinc de la revolució social contra el franquisme, a una edat molt jove; jo devia tenir uns tretze o catorze anys. I la segona, ja més important, va ser quan jo era estudiant de Dret, deuria ser el primer o segon any, que vaig fer a la Universitat Central. M'he adonat més del què és el PSUC des de la perspectiva actual, coneixent la gent del PSUC que jo llavors coneixia sense saber que eren del PSUC, en la meua època universitària. Es a dir, on he tingut més constància del PSUC és llegint, per exemple, les petites memòries d'en Barral i el *Recuento* d'en Goytisoló. M'han fet una enorme gràcia perquè m'he vist involucrat jo en la història, part de la universitat, part de la subversió al govern franquista, sense que me n'adonés jo que no vaig estar sense jugar en el

paper però sí molt ficat en aquesta estructura, d'alguna forma.

—Pot dir algun d'aquests noms?

—Preferiria no dir-te cap nom, i et diré el perquè. Mai he preguntat a cap membre del PSUC si era del PSUC o no era del PSUC. No m'ha interessat mai el que pensen les persones i on estan adscrites sinó com són les persones. He conegut catòlics realment impotables i inacceptables, i marxistes impotables i increïbles; i he conegut marxistes i catòlics realment extraordinaris. Crec que la idea està molt més en la persona que en la idea mateixa. Entre la persona i la idea hi ha un sentit d'aproximació i de cassació idea-persona, molt important en la valoració humana del tema.

—Vostè creu que en la seva història, que ha estat pràcticament tot el període franquista, si llevem el lapsus de la guerra, el PSUC ha fet alguna cosa per Catalunya?

—Jo vaig néixer l'any 37, per tant en plena guerra civil, i la meua família és una família molt tradicional de dretes. Per tant tinc una aspiració dels meus pares, dels fenòmens comunistes i marxistes, de les internacionals, de la guerra civil, molt deteriorat per l'experiència viscuda per ell —al seu pare—, com home de classe determinada. Ara bé, jo crec que el PSUC és important a la història del franquisme perquè ha sigut, per a mi, una força ordenada, combativa, organitzada, i ideològicament important, potser, en l'època més difícil de combatre el franquisme com a ortodòxia. Jo crec que l'oposició del franquisme no es pot explicar sense el PSUC. Pel bé i pel mal: jo no vull entrar ara en un judici de valor sobre aquest tema. Però so que a l'oposició del franquisme, un dels protagonistes importants que hi ha hagut a la història de l'ortodòxia franquista, dintre de l'oposició ha sigut el PSUC.

—Avui es parla de legalització dels partits polítics. Al PSU

Sebastià Auger

se li exigeixen certificats de credibilitat democràtica per part de determinats sectors que no és que hagin estat democràticament massa credibles en els darrers quaranta anys. Què en pensa vostè d'aquesta situació?

—Diria que històricament la cosa té la seva raó de ser. Distingiria entre marxisme i comunisme, i entre manifestació d'un marxisme determinat en cada sector geogràfic, social i humà, de l'Europa actual. Quan em deia un actual ministre del govern, molt important, que per què tolerar el comunisme si a Alemanya no hi havia legalització del Partit i tampoc a Anglaterra, i viuen tan feliços, la contestació meua va ser fàcil, a dir: però és que a Anglaterra i a Alemanya gairebé no hi havia comunistes, per què cal legalitzar una cosa que no existeix, però és que a Espanya n'hi ha, de comunistes. Si hi ha gent que

és marxista i comunista, en aquest cas, gent que té aquesta ideologia, indiscutiblement, democràticament, no els hi posaria el més mínim inconvenient. Els hi posaria tots els inconvenients que tu volguessis si a la pràctica desvirtués, o no fos clar, o no fos evident l'aspiració als ideals democràtics que hem de perseguir tots, des de la dreta i des de l'esquerra. Això que és comú a tots. Si amb la legalització, una volta reconeguts, no els seguissin, evidentment, igual com si un partit feixista que és reconegut, determinadament es manté com a feixista i no permet que la consecució democràtica es manifesti a Espanya, tant entraria a la invalidesa el partit feixista de torn com el comunista.

Efectivament, el PSUC avui està tolerat. No està legalitzat. I crec que la diferència és, en certa mena, a favor del PSUC, si no persegueix fins democràtics, i en contra del règim social i econòmic si passa això; i efectivament va contra el PSUC si el PSUC realment té ànim de perseguir fenòmens democràtics. He de dir-te que coneixent a moltes persones del PSUC com conec, no tinc per què dubtar-ho. Ho puc dubtar després o puc canviar de criteri, però no tinc per què dubtar, d'entrada, dels fins democràtics del PSUC.

—Passem a un altre assumpte. Vostè sap si en els seus diaris hi ha gent del PSUC?

—He començat per dir-te —riu— que mai he preguntat si hi ha algú o no del PSUC, perquè mai pregunto què pensa ningú, i no hi ha res que m'empipi més que si em diuen, “vostè és catòlic”, o “és tal”..., a mi m'empipa molt la pregunta...

—Però hi ha coses que són de domini públic. No tiri pilotes fora...

—No, no vull tirar cap pilota fora. No ho he preguntat a ningú. Ara, a mi em consta que hi ha gent del PSUC a casa meva. És clar que n'hi ha. Sé els noms. És

clar que els sé. Però no els he preguntat mai. Ara, et diré el mateix, a casa meva hi seran mentre facin el que estan fent ara, que és perseguir els seus ideals democràtics a través dels instruments que els donem. És molt legítim. I crec que predico amb l'exemple. Indiscutiblement, et diré una altra cosa: no trepitjo mai la redacció dels meus diaris. Mai. I qui digui el contrari que m'ho demostrï. I si hi vaig és per saludar a un amic que ha estat malalt o visitar el director en pla de cortesia. Però t'asseguro que mai miro un original abans de que es publiqui. El qual tampoc vol dir que si un original surt contraproduent, em deixi d'enfadar o deixi de prendre les mesures que democràticament cregui oportunes perquè no es repeteixi, perquè serà contra l'esperit que marca la casa.

—Pot explicar alguna anècdota?

—Puc dir-te que tinc amics dintre del PSUC. Te'n puc explicar una. Jo, a qui li dec un favor personal, íntim i humà, i que sempre he reconegut, és a una persona que em va fer perdre a mi unes eleccions i que és del PSUC. Aquest senyor és en Solé Barberà, íntim amic meu. L'aprecio com un germà o com un amic íntim que tinc.

Tenia llavors 22 o 23 anys, el meu pare va tenir l'accident de fracturar-se el crani. I allò que passa, que no podies pagar l'hospital i els metges. Vaig anar a l'assegurança perquè m'anticipessin una part del que calia pagar per l'accident. Llavors, l'advocat de la Companyia d'assegurances era en Solé Barberà, que em va donar carta blanca i em va donar tot el que li vaig demanar, que es va demostrar que era just. Vaig estar molt reconegut amb ell, i no sabia que era del PSUC ni ni'ho podia suposar en aquella època.

Al cap de tres anys o quatre, vaig anar a eleccions al Col·legi d'Advocats, a vocal, em penso. Vaig fer una carta al meu amic Solé Barberà, per si em donava un

cop de mà. Ell em va contestar molt noblement que no, que no em podia donar un cop de mà perquè pensava molt diferent del que pensava jo. I jo vaig perdre aquelles eleccions, i un dels motius pels quals vaig perdre va ser per la manca de recolzament que vaig trobar en els elements d'esquerra. Potser perquè a mi em coneixia poc l'esquerra; potser perquè jo coneixia poc l'esquerra. Ara, crec que si em tornés a presentar a eleccions avui és molt possible que en Solé Barberà canviés de criteri. —Somriu— Però mira, això va ser llavors i la història està feta.

Ja et dic, tinc amics al PSUC. Una d'aquestes persones, que he vist durant molt de temps, molts mesos, i he tingut amb ell confidències de tipus polític i social, i que ell m'ha preguntat i jo li he contestat, i que jo li he preguntat i ell m'ha contestat dintre el possible, és en Gutiérrez, un home que aprecio fa molt temps. Li tinc una gran estima personal.

—*Vostè creu que aquesta opinió seva del PSUC és compartida per sectors més o menys nombrosos de l'empresariat català?*

Crec que cal de distingir varis factors. Primer, el tema històric de les generacions. Els meus pares no poden descuidar el fet històric i verídic de la guerra civil. Jo no l'he viscuda. Les conseqüències sí, però la guerra jo no l'he viscuda. En segon lloc, el tema d'un capitalisme oligàrquic durant molts anys, propicia tots els inconvenients del capitalisme i cap avantatge, entre ells l'escola social de mercat, el preu per la competència... En premsa t'explicaria muntanyes... El problema que representa l'*oligo* o *poli* a la premsa durant quaranta anys. Es ara que no hi és, però fins ara hi ha sigut. Llavors, és clar, quan el negoci va malament, se la carrega sempre el treballador, i quan el treballador es rebel·la sempre en té la culpa el PSUC. Potser per un caràcter històric del problema, potser per una deformació professional

del caràcter capitalista de l'empresariat català o espanyol, en aquest cas. Crec que aquest és un fet, que el PSUC té que lluitar-hi, com hi ha lluitat en Berlinguer, i ha lluitat en Marchais i no en Cunhal. I efectivament, ahir vaig llegir que hi ha un acord tripartit entre Berlinguer, Carrillo i Marchais i han exclòs en Cunhal. Crec que el PSUC ha de demostrar el pacte històric a través de fets reals i de present. I anirà conquerint l'opinió que mereixi. El que puc dir-te és que a mi em sembla que l'opinió no la té a favor, indiscutiblement. Crec que té poca opinió a favor. Els disgustos que, com a empresari, he rebut de la meua classe, és la consideració humana que dono al PSUC, que no me n'amago. Com no m'amago de ningú fins que no es demostrí el contrari. No tinc per què desconfiar de tu, si véns a treballar amb mi, que em tractaràs malament o que tal o que qual. No puc canviar de criteri. Però això de desconfiar de la gent d'entrada, doncs no.

—*Vostè és també comentarista polític. Faci'm cinc cèntims de dues qüestions. Creu que el PSUC ha de ser immediatament legalitzat, i creu que posteriorment tindrà un cert percentatge electoral?*

—Mira, jo el que puc dir-te és que no entenc perquè el PSUC ni qualsevol partit polític no es legalitza, primer. Segon, del goni electoral del PSUC crec que tothom va despistat. També crec que la primera arrencada del comunisme o d'un partit marxista a Espanya, serà que molt obrer el votarà sense ser marxista. Crec que, avui dia, l'obrer, pel que representa una prohibició tan absoluta com ha tingut el marxisme a Espanya i els partits d'oposició marxista radicals, que han tingut una repressió tan forta, i han tingut ocasió de demostrar tanta lleialtat als seus principis, bons o dolents, en moments determinats, que l'obrer tindrà molta confiança, em sembla a mi, molta més que creença ideològica en la gestió política del

PSUC. Ara, els percentatges no els sap ni jo ni ningú, perquè els sondejos es basen en dades reals d'una democràcia en marxa, no d'una democràcia per estrenar com és aquest país. Però crec que al PSUC, un partit de base marxista, no li fa falta una audiència majoritària per tindre un gran pes a l'opinió pública i a la influència econòmica o social del país. Això és també una opinió bastant particular.

—Llegeix la premsa del PSUC?

—Sí, lleigeixo els fulls que m'envien. De vegades es perden per correu...

—S'han posat mai amb vostè?

—Sí, sí. Recordo que va haver-hi una època en què es van posar molt amb mi. Quan tu tens una campanya en contra, pot ser per dos motius: perquè sigui veritat que el que has fet és dolent, o que no sigui veritat. En cap d'ambdues circumstàncies pots fer-hi res! L'opinió pública no es pot canviar en vint-i-quatre hores. És així. El que passa és que si no és veritat, els fets aniran donant-te la raó. El que no pots fer és canviar l'opinió pública radicalment.

Llavors, jo vaig haver d'acomiadar un director de la revista *Mundo*, una decisió dràstica, com a conseqüència d'un procés greu de tipus ideològic i tècnic. Vaig dir prou. S'ha acabat. Llavors, la conjuntura fa que aquest director vagi a fer la llàstima als partits d'esquerra que són els únics que el poden recolzar en el moment d'una decisió en què un empresari el treu. Si aquest director, en el seu temps de director, hagués demostrat ser un gran demòcrata, el que hagués quedat malament hagués estat l'empresari. Hi va haver, doncs, una campanya, que crec que va orientar el PSUC, contra mí, per raons empresarials pel fet d'aquest acomiadament palesament improcedent. A mi m'agradaria, sense donar noms, preguntar ara als responsables de la campanya, com a

bon criteri de bon fer, si ara, en aquests moments, haguessin fet el mateix. I ho dubto. Com potser en Solé Barberà m'hagués ajudat en les eleccions! El que passa que això no es pot dir ni es pot demostrar. Això són les conductes que són conseqüents.

Ho deixem aquí. Seria interessant saber de què parlaven en Sebastià Auger i l'Antoni Gutiérrez, per exemple, o aprofundir en el canvi de circumstàncies o de correlació de forces, o el propi avenç de les generacions, com assenyala el propi Sebastià Auger, que han portat a una situació com la que hom viu actualment. Com s'ha arribat a una situació d'allò que el Sr. Auger anomena "pacte històric" i que els comunistes anomenen "compromís històric". Tot plegat és un tema d'estudi sociològic i aquí només tenem temps, i espai per a una entrevista. I catecumenat teòric per fer altres coses.

P.S.O.
P.C.C.
U.S.C.
P. E. P.

**INGRESSEU AL
PARTIT SOCIALISTA
UNIFICAT**

EDITAT PEL SINDICAT DE DIBUIXANTS PROFESSIONALS U.G.T

GRÀFICA LITOMEX S.A. BARCELONA

TREBALL

Diari dels Treballadors de la Ciutat i del Camp

EDICIÓ DEL VENTENA
TREBALLADORS
DE TOTS ELS PAÏSOS.
UNIL·VOS

ELS MILITARS FEIXISTES S'AIXEQUEN CONTRA LA REPUBLICA LES MASSES TREBALLADORES, EN UNA REPLIC HEROICA I CONTUNDENT, AINAFEN LA REACCIO

GARNEDRE ARREC DEL TERRITORI DE LA REPUBLICA, LA SUBLEVACIO
HA ESTAT VENÇUDA

Davant aquestes gravíssimes circumstàncies és acordat, pels Comitès respectius, la fusió dels quatre partits obrers que componen el Comitè d'Allauç Així mateix, les organitzacions sindicals de base marxista preuen la decisió de fusionar-se en un sol organisme.

Aquest diari serà l'òrgan i el portaveu d'aquest moviment

El diari del proletariat, l'ara què?

TREBALL és un diari per a tots els treballadors de Catalunya. És el diari dels treballadors de la ciutat i del camp, dels obrers i dels camperols, dels que treballen amb les seves mans i amb el seu cervell. És el diari dels que volen canviar el món i construir una societat més justa i més lliure.

L'acord transcendent!
L'acord transcendent és el resultat de la fusió dels quatre partits obrers i de les organitzacions sindicals de base marxista. És un acord que representa un pas important cap a la unitat i la força del moviment obrer.

Joan Comorera, primer secretari general del P.S.U.C.

Facsimil del primer número de "TREBALL". 21 de juliol de 1936, dos dies després de l'aixecament militar, i dos dies abans de la constitució formal del P.S.U.C.

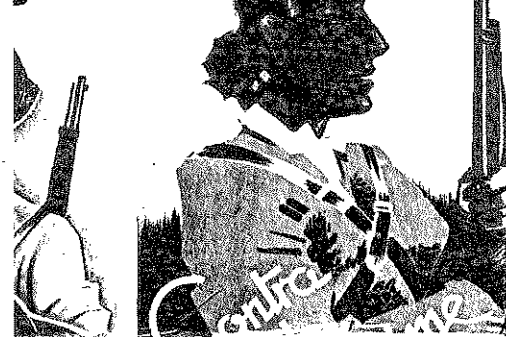
Sardanes a la P. Catalunya. 30 d'agost de 1936. Al fons l'hotel Colón sede del P.S.U.C.

MILICIES ANTIFEIXISTES
PER ALLISTAMENTS: AL "HOTEL COLON" BARCELONA

Contra el feixisme

VOS ALETA ESTA

ALLTEU VOS

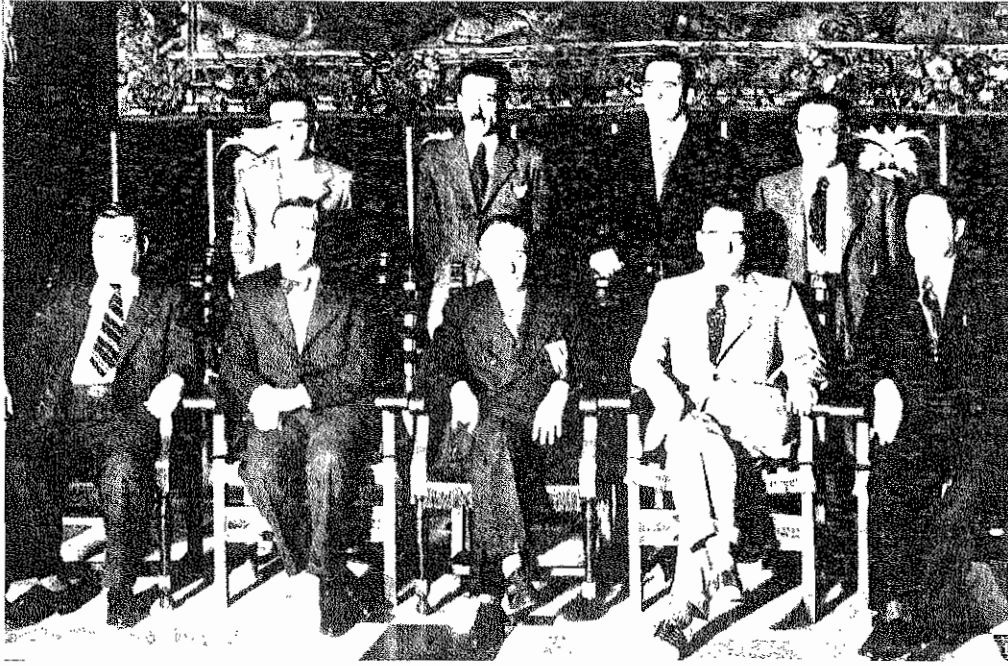
ET BARCELONA

ANTIFEIXISTES
PER ALLISTAMENTS: AL "HOTEL COLON" BARCELONA

Cartells d'allistament, durant la guerra civil. Abans de la constitució de l'Exèrcit Popular, el P.S.U.C. organitzà les seves pròpies unitats militars: les columnes "Graells", "Llibertat", "Engels" i sobretot la Divisió "Carles Marx".

"TREBALL", el diari del P.S.U.C. jugà un paper decisiu en l'organització de les iniciatives del partit, tant durant la guerra, com després.

Consell de la Generalitat de juny de 1937. Asseguts: Josep Calvet, Carles Pi Sunyer, President Lluís Companys, Joan Comorera (secretari general del P.S.U.C.), Pere Bosch. Drets: Miquel Serra Panues (del comitè executiu del P.S.U.C.), Antoni M. Sbert, Josep Tarradellas, i Rafael Vidiella (del comitè executiu del P.S.U.C.).

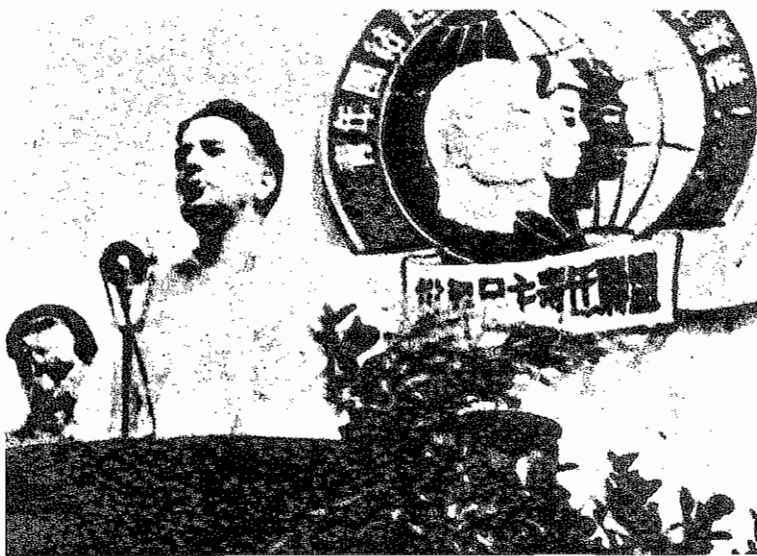
Rafael Vidiella, del comitè executiu del P.S.U.C., en un míting a la "monumental", el 25 d'octubre del 36.

El mes de març de 1951 tingueren lloc les àmplies mobilitzacions conegudes amb el nom popular de "Vaga dels Tranvies". Primera vaga general a Barcelona de després de la Guerra.

Joaquim Puig Pidemunt, reorganitzador del P.S.U.C. a la postguerra, i primer director del "TREBALL" clandestí. Fou delinqüent el 1947 i afusellat l'any següent.

Gregori López Raimundo, actual secretari general del P.S.U.C., en un míting que pronuncià a la Xina socialista el any 1956, després d'haver estat empresonat per la policia, arran de la seva detenció el 1951, amb motiu de la "Vaga dels Tramvies".

Josep Moix, secretari general del P.S.U.C. fins el 1965, i primer president del P.S.U.C. fins a la seva mort el 26 d'agost de 1973. Havia estat secretari de la Federació Local dels Sindicats de Sabadell, vice-president de la U.G.T. de Catalunya, director general del Treball de la Generalitat i ministre de Treball al govern de la República.

Gregori López Raimundo, secretari general del P.S.U.C.

Antoni Gutiérrez Díaz i Pere Ardiaca, dos membres del comitè executiu del P.S.U.C., en una reunió del Consell de Forces Polítiques de Catalunya. Pere Ardiaca és membre fundador del P.S.U.C.

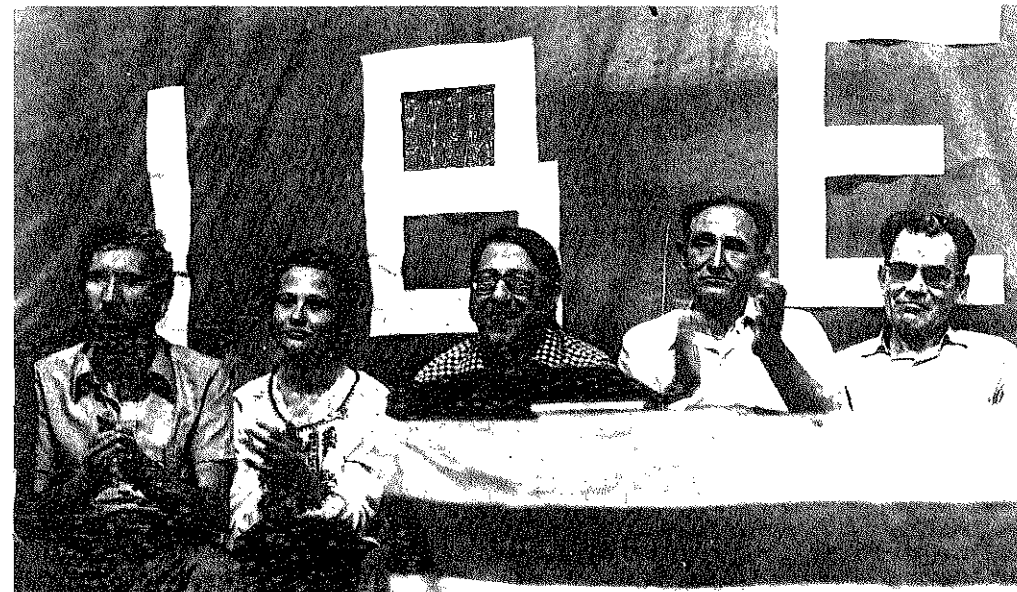
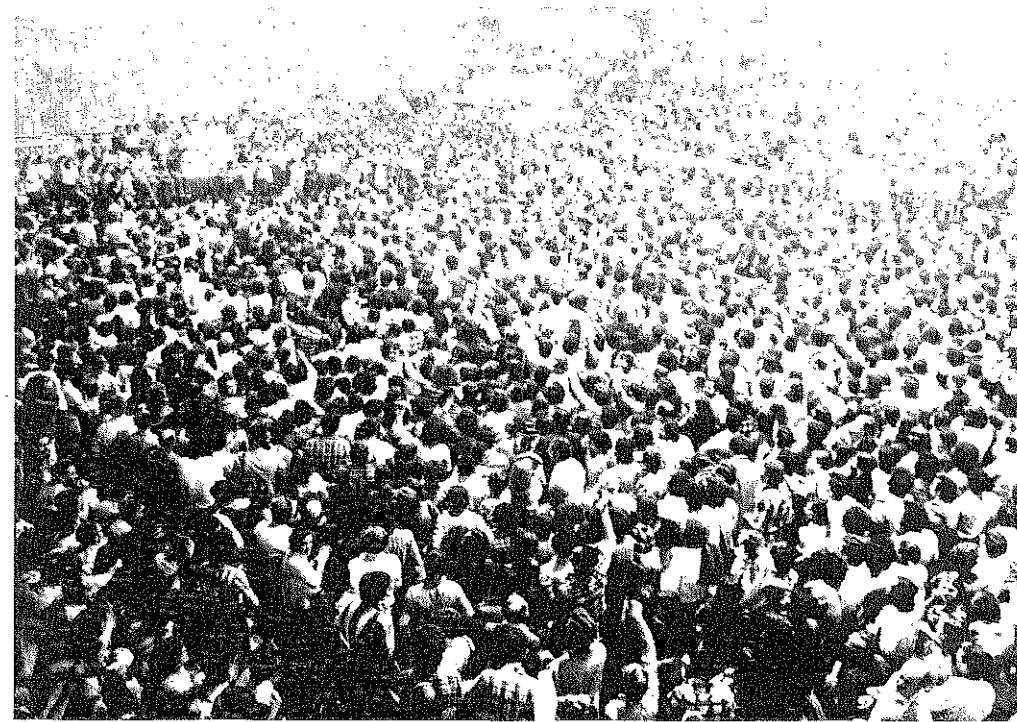
Josep Solé i Barberà, membre fundador del P.S.U.C., condemnat a mort després de la guerra, es convertí després en advocat dels treballadors. Participà a les "Terceres Vies a Europa". Un dels representants del P.S.U.C. al Consell de Forces Polítiques de Catalunya.

Miquel Nuñez i Jordi Solé Tura, membres del comitè executiu del P.S.U.C., presidint la presentació del partit a l'Universitat Autònoma.

Jordi Borja Sebastià.

Juny del 1976: míting del P.S.U.C. a Terrassa: 6.000 assistents de la localitat.

*Batallons de voluntaris!
Batallons de la llibertat!*

**PER LES LLIBERTATS
DE CATALUNYA,
DE LA REPÚBLICA
I DEL MON!**

P.S.U.

GRAF ULTRA BARRA

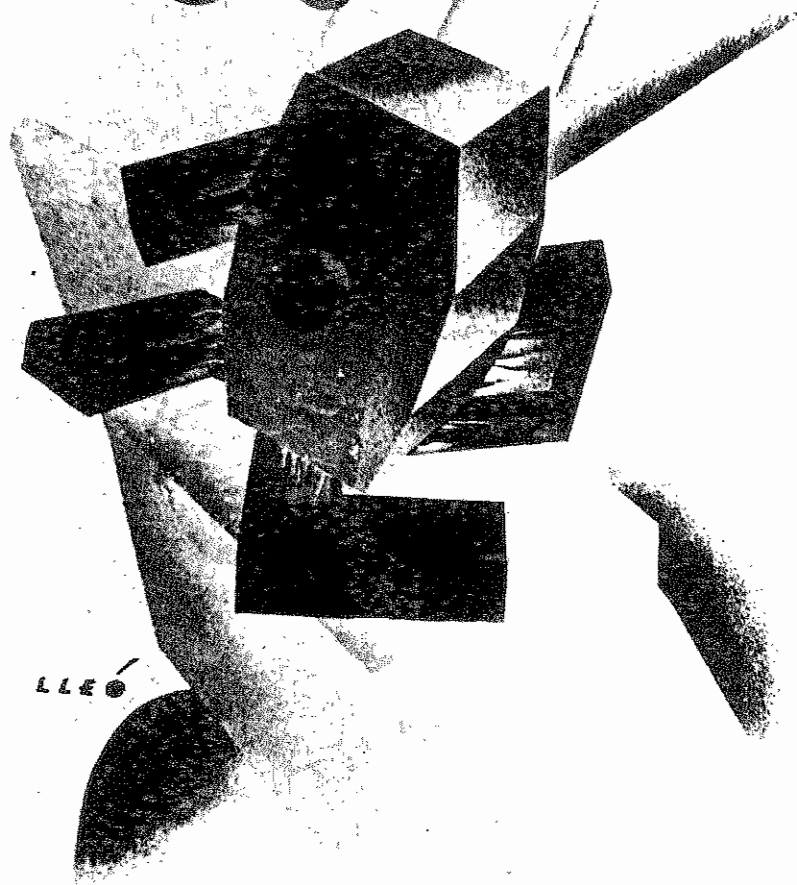
a
conferència
1 i 2 de DONES del P.S.U.
d'octubre

LUNA / PENNY

CONTRA EL FEIXISME
ALLISTEU-VOS A LES MILICIES
U.G.T. - P.S.U.

U.G.T.
P.S.U.

AMB EL TREBALL
AIXAFAREU EL FEIXISME